

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ EĞİTİMİ**

133958

**A GRUBU SEYAHAT ACENTALARININ TURİST REHBERLERİNDEN
BEKLENTİLERİ VE BEKLENTİLERİN KARŞILANMA DERECEİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
Yrd. Doç. Dr. A. Özdal DEĞİRMENCİOĞLU**

**HAZIRLAYAN:
Yalçın ARSLANTÜRK**

133958

ANKARA 2003

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ EĞİTİMİ**

**A GRUBU SEYAHAT ACENTALARININ TURİST REHBERLERİNDEN
BEKLENTİLERİ VE BEKLENTİLERİN KARŞILANMA DERECESESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
Yrd. Doç. Dr. A. Özdal DEĞİRMENCİOĞLU

HAZIRLAYAN:
Yalçın ARSLANTÜRK

7133958

ANKARA 2003

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Yalçın Arslantürk'e ait "A Grubu Seyahat Acentalarının Turist Rehberlerinden Beklentileri ve Beklentilerin Karşılama Derecesi " adlı çalışma jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)
Başkan
Akademik Unvanı, Adı, Soyadı
Yrd. Doç. Dr. N. N. N. N.

(İmza)
Üye
Akademik Unvanı, Adı, Soyadı

Yrd. Doç. Dr.
Yrd. Doç. Dr. N. N. N. N.
(İmza)
Üye
Akademik Unvanı, Adı, Soyadı

Bu Yüksek Lisans tezini yazabildiysem, bu bana güvenini ve desteğini hiçbir zaman yitirmeyen ve eksik etmeyen başta Yard. Doç. Dr. A. Özdal DEĞİRMENCİOĞLU olmak üzere Yüksek Lisans dersleri boyunca bilgilerini ve deneyimlerini esirgemeyen Prof. Dr. Sayın Ertuğrul Çetiner, Doç. Dr. Yüksel ÖZTÜRK, Yard. Doç. Dr. Orhan Mesut SEZGİN, Yard. Doç. Dr. Melih Topaloğlu, Yard. Doç. Dr. Burhan ŞENER ve Yard. Doç. Dr. Serdar TARAKÇIOĞLU sayesinde. Hepsine teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Ayrıca, görüş ve yorumlarıyla çalışmaya katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Bülent ÖZTÜRK'e ve istatistiksel hesaplamaların yapılmasında yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Sayın Kemal ÇALIK'a teşekkür ederim.

Araştırmanın uygulama safhasında desteklerini ve imkanlarını esirgemeyen değerli TURSAB yetkililerine teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Turizm en kısa ve en kolay akılda kalabilecek tabiri ile insanların tatil, kongre,sağlık, ve diğer rekreasyonel amaçlar için yer değiştirmelerinden kaynaklanan ekonomik ve sosyal bir olgudur. İlk olarak birkaç bin kişiyi kapsayan bu olay günümüzde yediden yetmişe herkesi ilgilendiren ve dahil olmak istediği bir olay haline gelmiştir ve gelmektedir. Ortalama rakamlarla Dünya Turizm Örgütüne (WTO) göre 2000 yılında 700 milyon kişi turizm olayına katılarak 500 milyar U.S. dolarlık turizm geliri sağlamıştır.

Ülkeler arası kültür elçisi fonksiyonu gören turizm, nihayetinde bu olayı bilimsel platformlara taşıyacak kadar önemli hala gelmiş ve bu bağlamda yüksek öğretim kurumlarına bir araştırma konusu olmuş bununla birlikte bir bilim dalı haline gelmiştir. Turizm yüksek öğretim kurumlarında bilimsel anlamda incelenmeye başladıktan sonra 20. yüzyılın sonlarına doğru ülkemizde kurumsal bir hal almıştır. Ülkemizde örgün turizm eğitimi ilk olarak orta öğretim düzeyinde 1970'li yıllardan sonra ise yüksek öğretim düzeyinde yol almıştır. 2000'li yılların başlarında 16 s 4 yıllık lisans düzeyinde olmak üzere "Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu", 76 tanesi de 2 yıllık Meslek Yüksekokulu olmak üzere toplam 92 adet örgün eğitim veren Yükseköğretim kurumu vardır.

Profesyonel Turizm Rehberliği, meselesi turizmin diğer konaklama işletmeciliği seyahat işletmeciliği meseleleriyle turizm olayının önemli kollarından biridir. Dikkat edilirse unvan olarak "profesyonel" sözcüğünü içeren çok ender mesleklerden biridir. Rehber tüm turistik hizmetlerin bir araya getirilmesinde ve turistin tüketimine sunulmasında en önemli rolü oynar. Bu nedendir ki "profesyonel" sözcüğünü içinde barındırır, belki de barındırmak zorundadır. Türkiye turizmine ve dolayısıyla ekonomisi turizmi için çok önem taşıyan bir konunun eğitim boyutunun incelenmesinin sağlayacağı menfaatler şüphesiz ki oldukça fazladır.

"Profesyonel Turist Rehberliği" kuramsal olarak eğitiminin verilmesi oldukça zor ve yetersiz gelen konulardan biridir. Bu sebeptendir ki mevcut eğitim

programlarında "Profesyonel Turist Rehberi" olabilmek için 30 günü kapsayan bir uygulama gezisi Türkiye çapında gerçekleştirilmektedir.

Gerçekten bu eğitim gezisi yeterlidir ve ayrıca öğrencilerin yabancı dil problemlerini çözmek için ne tür önlemler, destekler alınmaktadır? İki yıllık yüksek okulların aynı ad ile oluşturulan dört yıllık fakültelerden veya yüksek okullardan farkı var mıdır? Sektör temsilcileri ve yüksek öğrenim kurumları Türkiye'nin geleceği için bu kadar çok önem arz eden bir konu için ne türlü işbirliği içerisinde? Sektörün beklentileri önerilen eğitim programı ile eşgüdüm göstermekte midir? Gibi sorulara tatmin edici bir cevap ve çözüm bulmak olayın eğitim boyutunun ne kadar önemli olduğunu tüm gerçekliği ile ortaya koymak uzun vadede ülke menfaatine doğru gelişen bir olay olacaktır.

ABSTRACT

These are revitalizing times for tour guides all over the world. Since we are undergoing the very early phase of the twenty-first century, travel and tourism evenly manage to become the one of the foremost markets in the world economy. Tour guides, the heroes of tourism, have just become a very indispensable part of the concept grouped under tourism. The industry, media, government and general public have realized the fact that a tour guide's role is much more beyond what its name suggests.

In the first part of the study, a historical outlook of guidance has been examined referring to variety of resources, then in the second part a thorough examination of curricula offered in Turkish Higher Education institutions together with some of its counterparts and in the last part of the study, an empirical study conducted on travel agencies has been presented with its implications.

The underlying objective of this study is to provide the industry, academicians, government and general public with the very hindsight this profession has. Through the implementation of the survey, weak and strong points of educational matters involved in the training of tourist guides have been the major concern this study has.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	i
Tablolar Listesi.....	v
Şekiller Listesi.....	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE TURİST REHBERLİĞİ

1.1 Tarihsel Açıdan Turizm ve Seyahat.....	1
1.1.1. Büyük Göçler	1
1.1.2. “ Seyahat” Sözcüğünün Kökeni	2
1.1.3. Antik Çağlarda Rehberlik	2
1.1.4. Orta Çağda Rehberlik	3
1.1.5. Rönesans ve Rönesans Sonrası Rehberlik	3
1.1.5.1. Grand Tour(Büyük Tur)	4
1.1.6. Türkiye’de Turist Rehberliği	6
1.1.6.1. Osmanlı Döneminde Turist Rehberliği	6
1.1.6.2. Cumhuriyet Döneminde Turist Rehberliği	8
1.2. Turizm ve Rehberlik	10
1.2.1. Turizm Tanımları Üzerine	10
1.2.2. Turizm ve Endüstri İlişkisi	12
1.2.3. Turizm ve Rehber İlişkisi	14
1.2.3.1. Turizm Rehber İlişkisine Sistem Yaklaşımı	15
1.2.3.1.1 Turist Motivasyonları	16
1.2.3.1.2 Turist Tipleri	18
1.2.3.1.2.1. Bireysel Açıdan Turist Tipleri	18
1.2.3.1.2.2. Grup yada Topluluk Açısından Turist Tipleri	21
1.2.3.2. Grup Turları Endüstrisi	27
1.2.3.2.1. Bağımsız Turlar	28
1.2.3.2.2. Hosted (Gözetimli) Turlar	28
1.2.3.2.3. Escorted (Eşlikli) Turlar	28
1.2.3.2.4. Kongre Turları	29

1.2.3.2.5. Özendirme Turları	29
1.2.3.2.6. Fixed Departure Turları	30
1.2.3.2.7. Familiarization (FAM) Turlar	30
1.2.3.2.8. Rehberli Turlar	30
1.2.3.3. Turist Rehberi	31
1.2.3.3.1 Turist Rehberinin Önemi	31
1.2.3.3.2. Turist Rehberi Kimdir	33
1.2.3.3.3. Erik Cohen'e Göre Rehberin Rolü	36
1.2.3.3.3.1 Liderlik Boyutu	37
1.2.3.3.3.2 Arabuluculuk Boyutu	40
1.2.3.3.4 Erik Kohen'e Göre Turist Rehberliği Dinamikleri	42
1.2.3.3.4.1 Liderlik	42
1.2.3.3.4.2 Arabuluculuk	43
1.2.3.3.5 Pond'a Göre Turist Rehberlerinin Rolü	45
1.2.3.3.5.1 Liderlik	45
1.2.3.3.5.2 Eğitimci	46
1.2.3.3.5.3 Halkla İlişkiler	47
1.2.3.3.5.4 Ev Sahibi.....	48
1.2.3.3.5.5 Arabulucu	48
1.2.3.3.6 Meslek Olarak Turist Rehberliği	49
1.2.3.3.6.1 TUREB (Turist rehberleri Birliği)	50
1.2.3.3.6.2. Arz-Talep ve Mevsimsellik Faktörü	52
1.2.3.3.6 3. Rehberlerin Hukuki Açısından Çalışma Koşulları	54

İKİNCİ BÖLÜM

TURİZM REHBERLİĞİ EĞİTİMİ

2.1. Turizm Bakanlığı

Turist Rehberliği Eğitimi	56
---------------------------------	----

2.2 Üniversitelerde Turist Rehberliği

Eğitimi Programları	58
---------------------------	----

2.2.1 Kamu Üniversitelerine Bağlı İki Yıllık

Turist Rehberliği Programları	59
-------------------------------------	----

2.2.2 Vakıf Üniversitelerine Bağlı İki Yıllık

İki Yıllık Turist Rehberliği Programları	60
--	----

2.2.3. Kamu Üniversitelerine Bağlı Dört Yıllık

Turist Rehberliği ile İlgili Bölüm Programları	60
--	----

2.2.4 Üniversitelerde Turist Rehberliği Eğitimi..... 60

2.2.5 Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı ile Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksekokulu Turist Rehberliği Programının Karşılaştırılması.....	87
---	----

2.3. Bazı Ülkelerde Turist Rehberliği Eğitimi 89

2.3.1. Amerika Birleşik Devletleri	89
--	----

2.3.2. Viyana, Avusturya	90
--------------------------------	----

2.3.3. İngiltere	91
------------------------	----

2.3.4. Karayıp Adaları	91
------------------------------	----

2.3.5. Kanada	91
---------------------	----

2.3.6. İsrail’de Turist Rehberliği Eğitimi	91
--	----

2.3.7. İtalya’da Turist Rehberliği Eğitimi.....	92
---	----

2.3.8. Fransa’da Turist Rehberliği Eğitimi	93
--	----

2.3.9. Türkiye ve Fransa’nın

Turist Rehberliği Programlarının Karşılaştırılması.....	94
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

A GRUBU SEYAHAT ACENTELERİNİN TURİST REHBERLERİNDEN BEKLENTİLERİ VE BU BEKLENTİLERİN KARŞILANMA DERECESESİ

3. GİRİŞ	96
3.1. Problem Cümlesi	96
3.2. YÖNTEM VE UYGULAMA	97
3.2.1. Soru Formunun Hazırlanması	97
3.2.2. Örneklem Seçimi	97
3.2.3. Değerlendirme	97
3.3 Araştırmanın Bulguları	99
3.4 SONUÇ VE TARTIŞMA	129
KAYNAKÇA	132
EKLER	136

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1998 Dünya İhracat Gelirlerinde Turizmin Yeri	15
Tablo 2. Dillere Göre Rehber Sayısı	62
Tablo 3. Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Programı	63
Tablo 4. Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Turizm ve Rehberlik Bölümü Programı	69
Tablo 5. Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksekokulu Turizm Rehberliği Programı	75
Tablo 6. İstanbul Kültür Üniversitesi Turizm Rehberliği Programı	79
Tablo 7. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Turist Rehberliği Ders Programı	83
Tablo 8. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı	85
Tablo 9. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı Yönetim Dersleri	88
Tablo 10. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı Eğitim Dersleri	88
Tablo 11. Gazi Üniversitesi ve Başkent üniversitesi Rehberlik Derslerinin Karşılaştırılması.....	88
Tablo 12. Türkiye ve Fransa'nın Turizm Rehberliği Programlarının Karşılaştırılması.	95
Tablo 13. Çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilme özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	102
Tablo 14. Gelişmiş iletişim becerisi olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	103
Tablo 15. Yönetimle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı... .	104
Tablo 16. Yeterli ekoloji bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı.....	105

Tablo 17. Yeterli uygarlık tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	106
Tablo 18. Yeterli folklor bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	107
Tablo 19. Yeterli sağlık ve ilkyardım bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	108
Tablo 20. Hizmet verdiği grubun kültürünü yeterince bilmesi özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	109
Tablo 21. Problem çözme becerilerinin gelişmiş olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	110
Tablo 22 Prezantabl bir görünüşe sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	111
Tablo 23 Yeterli hitabet gücüne sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	112
Tablo 24. Yeterli mizah anlayışına sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı.....	113
Tablo 25. Yeterli pazarlama bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı.....	114
Tablo 26. Yeterli sanat tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	115
Tablo 27. Hizmet verdiği bölge veya ülkenin kültürü ve sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	116
Tablo 28. Yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı....	117
Tablo 29. Yeterli arkeoloji bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı.....	118
Tablo 30. Yeterli rekreasyon ve animasyon bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı ...	119
Tablo 31. Yeterli işletmecilik bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı.....	120
Tablo 32. Yeterli protokol ve genel görgü kuralları bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı....	121

Tablo 33. Yeterli dinler tarihi ve sosyolojisi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı...	122
Tablo 34. Yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı.....	123
Tablo 35. Çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	124
Tablo 36. Turların gerçekleştirilmesi aşamasında güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	125
Tablo 37. Yeterli turizm coğrafyası bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı	126
Tablo 38. Fakülte veya yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen özelliklerin önem derecesine göre sıralanması ve indeks değerleri	127
Tablo 39. Fakülte veya yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen özelliklerin karşılanma derecesine göre sıralanması ve indeks değerleri	128
Tablo 40. Fakülte ve Yüksekokul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen özellikler.....	131

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Turizm ve Diğer Disiplinler Arasındaki İlişki	14
Şekil 2. Turizm Rehber İlişisine Sistem Yaklaşımı.....	15
Şekil 3. Rehberin Temel Roller.....	37
Şekil 4. Turist Rehberinin Rolünün Dinamikleri	42
Şekil 5. Seyahat acenteleri tarafından sağlanan turizm hizmetlerinin, hizmet türlerine göre dağılımı.....	99
Şekil 6. Acentelerin ihtiyaç duydukları rehberlerde aradıkları dillere göre dağılımı	100
Şekil 7. Seçilen rehberlerin turizm rehberliği eğitimi veren üniversite veya yüksek okul mezunlarından tercih edilip edilmemelerine göre dağılımı	101

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE TURİST REHBERLİĞİ

1.1 Tarihsel Açıdan Turizm ve Seyahat

İnsanların ne kadar süredir seyahat aktivitelerinin içinde yer aldığını tespit etme çalışması belki de keskin çizgilerle belirlenemeyecek bir araştırmadır. Bu doğrultudan yola çıkılırsa seyahat etkinlikleri insanoğlunun varlığıyla paralel bir doğrultuda gittiğini söylemek pek de yanıltıcı olmaz. “Merak” duygusunun elbette bugünkü kadar ağır bastığı söylenemez, zira yüzyıllar öncesi düşünülecek olursa “merak” duygusundan daha önemli olan fiziksel ihtiyaçlar seyahat ya da geziye ilişkin etkinliklerde daha baskın olarak ön plana çıktığı görülür.

1.1.1. Büyük Göçler

Tarihi bir perspektif içinde incelenecek olursa, seyahat etkinlikleri yukarıda da değinildiği gibi yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Değirmencioğlu’nun (Değirmencioğlu,1997:9) belirttiği üzere, bilinen ilk göçler M.Ö. 5. bin yıl dolaylarında Sümerliler tarafından gerçekleştirilmiş olmalıdır ve M.Ö. 2-bin dolaylarında Hititlerle ilk Avrupai kavimlerin göçü, ardından Friglerle M.Ö. 13. yy’ da ve diğer birçok kavimlerle devam eden büyük yer değiştirme olayları Anadolu ve Mezopotamya’ya doğru gerçekleşmiştir.

Elbette bu tür büyük yer değiştirmelerde daha başka kaygılar kendini göstermiştir. Bu seyahatler ve yer değiştirmeler bir eğlence, rekreasyon dışında “gereklilik” üzerine temellenmiş etkinliklerdi. Yeni yaşam bölgeleri keşfetmek, yeni yiyecek ve barınma imkanları bulmak, çetin iklim koşullarından kaçmak bu “gereklilik” temelini oluşturan en önemli etkenlerdi.

1.1.2. “ Seyahat” Sözcüğünün Kökeni

Daha sonraları ticaret mantığının gelişmesiyle birlikte insanlar belirli bölgelere ticaret ve iş bulmak amacıyla seyahat etmeye başlamışlardır. Bu nedenle “travel” kelimesi eski Fransızca bir sözcük olan ve “iş görmek, çalışmak” anlamına gelen “travailler” sözcüğünden türemiştir. Bu bağlamda, rehberlerin işlevi seyahat edenleri tehlikelere, hırsızlara karşı bir koruyucu olmaktan pek öteye geçememiştir. (Pond, 1993:1)

Yukarıda değinilen seyahat ya da yer değiştirme etkinliklerinde rehberlerin bir rolünün olup olmadığını irdelemek bu çalışmanın amacına daha uygun olacaktır.

Pond’a (Pond, 1993:1) göre, eski çağlarda rehberlerin davranışları beklenenden daha az hoş giden bir şekildeydi ve tarih boyunca rehberlere “rahatsızlık verici, fırsatçı” gibi kötü sıfatlar atfedilmişti. Belirtilen ikinci yakıştırmanın geçerliliği bugün bile tartışılan bir durumdur. Bu gibi rehberlerin sayısı az da olsa Pond bu görüşü Lionel Casson dan bir alıntı yaparak şöyle destekler. “... rehberler mesleki anlamda iki bin yıllık süreç boyunca kendilerini pek fazla geliştirememişlerdir”.

1.1.3. Antik Çağlarda Rehberlik

Daha da geriye gidilecek olursa, antik çağlara kadar Pond (93:3) günümüz anlamında kullanılan “seyahat” kelimesinin işlevinin M.Ö. 3000 ve M.S. 500 yılları arasında türediğini öne sürer ve buna göre Mısır, Asur ve Perslilerin örgütlü bir biçimde seyahat ettikleri kesindir. Bunun yanı sıra, gelişen imkanlarla birlikte Helenistik dönemde turizm alanında ilk büyük gelişme ulaşım yönünde yapılmıştır. Ulaşım geliştikçe, özellikle deniz ulaşımı, Yunan dili ve parası da aynı şekilde gelişmeye başlamış ve festivaller, gösteriler ve en önemlisi Olimpiyat oyunları ile seyahat etkinlikleri insanların hayatında bir eğlence kaynağı durumuna gelmiştir.

Bu gelişmeler doğrultusunda doğal olarak rehberlik mesleği de yerini almış ve yayılmaya başlamış olsa gerek. Casson (1974) bu bağlamda eski çağ rehberlerine değinerek konuyu biraz daha ilginç bir boyutuyla ele alır ve seyahat eden kişinin

yeni bir yere gelmesiyle birlikte bugünkü seyahat eden kişilerin karşılaştığı seyahat eden kişiye sağlanan rehberlik hizmetinden bahseder ve rehberlerin “liderler” (perieqetai) veya “açıklayıcılar” (exeqetai) sıfatlarına değinir (Aktaran: Pond,1993:3).

Ünlü Yunanlı nükteci Lucion (M.S. 120-180) parodisinde, rehberlerin her bir kurban için biyografik veri ve cezalandırma nedenini yazdıkları ve “çevreyi gezdirdikleri” yer olan Yeraltı Dünyasının “Azap” yerindeki işlevlerinden söz ederken rehberlerin durumlarına değinir. Bir başka oyunda bir karakter “Zeus” a “Beni” Olimpiyadaki rehberlerinden kuru ve sen Atena sen de Atinadakilerden kuru şeklinde dua ederek seyahatin beklenmedik gelişimiyle ortaya çıkan “fırsatçı” rehberlere gönderme yapar (Pond, 1993:3).

Ahipaşaoğlu’na (Ahipaşaoğlu, 2001:7) göre turistlerin Truva’yı tek başına gezmeleri düşünülemezdi. Belki de turizmin önemini ilk anlayanlar Roma İmparatorluğu’dur. Truva antik şehrini mutlak suretle bir rehber eşliğinde gezmeleri gerekiyordu. Böylece turistler Truva’yı daha ayrıntılı bir şekilde Truva’nın tüm takdire şayanlığını anlayarak gezeceklerdi.

1.1.4. Orta Çağda Rehberlik

Roma İmparatorluğunun yıkılmasından sonra Orta Çağda Katolik Kilisesi gücün ve sosyal düzenin simgesi olmuştu. Bu durumda önemi artan bir şekilde ortaya çıkan “Dini Sınıf”, etkisini kutsal yerlerin daha sık ziyaret edilmesiyle göstermiştir. Winchester, Walsingham, Canterbury gibi yerler önemli hac merkezleri olmuştur ve rehberlerin görevleri ise yol göstermenin yanında haydutlara karşı bir güvence olarak yer almıştır. (Pond, 93:4)

1.1.5. Rönesans ve Rönesans Sonrası Rehberlik

Rönesans çağında ise günümüz bağlamına Orta Çağ ile kıyaslandığında daha yakın bir rehber perspektifi ortaya çıkar. Özellikle Büyük Tur denilen daha öncede bahsi geçen turlarla birlikte ciddi anlamda profesyonellik olgusu yerleşir. Şöyle ki, bu turun mahiyetini gezip görmenin yanında aristokrat aile çocuklarının deneyim

kazanmasını ve bilgiyle birlikte görgülerinin de artması etkenleri oluştuyordu. Bu yaklaşımdan yola çıkılacak olursa “Cicerone” lara büyük iş düşmekteydi.

1.1.5.1. Grand Tour (Büyük Tur)

Pond (93:2) rehberliğin tarihsel boyutlarını daha da irdelenecek şaşırtıcı örnekler vermektedir. Pond’un örneğini verdiği rehberler bu kez yukarıda sözü edilen rehber tipinin tam tersi ve birçok rehberde bulunması gereken özelliklerle yakından ilişkilidir. Bu tür rehberlerin en kayda değerleri Büyük Tur (Grand Tour) rehberleridir. Ahıpaşaoğlu (2001:10) *Turizmde Rehberlik* isimli eserinde “Grand Tour” konusunu daha detaylı bir şekilde ele alır ve şu şekilde devam eder:

“Büyük tur aslında, İngiltere Kraliçesi tarafından yurt dışında diplomat olarak (büyükelçi ya da konsolos düzeyinde) görevlendirilecek olan gençlerin eğitimlerini tamamlamaları için düzenlenen bir uygulama gezisidir. Üç yıl süren ve ilk kez Sir Philip Sidney [İngiliz şair, yazar] in başkanlığında başlayan bu turda gezilen ülkeler Fransa, İsviçre, İtalya, Almanya, Avusturya ve Benelüks ülkeleridir”.

Pond (1993:2) “Büyük Tur” daki rehberlik konusuna şunları da ekler:

“Büyük Tur”un rehberlerine ismini bilgili Roma hatibi “Cicero” ya atfen “Cicerone” denilmektedir. Buna göre “Cicerone” lar İngiliz aristokrasisinin istikbal vaat eden gençlerine bölgenin tarihini öğretmek ve bu kişileri eğitmekle sorumlu olan kişilerdi ve Avrupa toplumunun en fazla saygı gören rehberleri arasında yer almakta idiler”.

Pond’un belirttiğinin aksine Ahıpaşaoğlu (2001:11) eserinde “Cicerone” lardan daha eleştirel şekilde söz eder. Winfred Löschburg’dan alıntı yaparak “insanın ağzından girip burnundan çıkan rehberler” olarak söz eder ve daha sonra profesyonelliklerine ilişkin olarak kart vizitlerini bıraktıklarını, referanslarını gösterdiklerini ve aldıkları ücreti ve sundukları hizmetleri ele alır.

Mead bu durumun önemini şu şekilde dile getirir. “Ailelerin beklentilerinin ne sıklıkla gerçekleştiği büyük oranda çocuğun seyahat hocasına bağlıydı”(Aktaran: Pond, 1993:5). Bu durumun açıkça ortaya koyduğu gibi rehber seçimi aileler arasında önemli bir sorundu. Biraz önceki alıntıda rehber yerine hoca “tutar” sözcüğünün kullanılması belki de durumun eğitimle olan ilişkisini daha da ön plana çıkarmaktadır. Bir eğitimcinin böyle bir durumda konumu çok önemlidir. Büyük Tur’a katılanların çoğunun aristokrat ailelerin çocukları olduğu düşünülürse, bu kişiler bir seyahatçiden çok eğitim alan bireyler durumuna girer ve eğitimin önemi daha da ortaya çıkar.

Bu tür turlar o kadar başarılı olmaya başlamıştı ki bu turlara katılıp ta günümüz tarihinde ismi hatırlanan bir çok kişi vardır. Bunların arasında İsviçreli tarihçi Paul Henri Mollet, yazar Robert Weed, baş şair William Whitehead ve felsefeci Thomas Hobbes yer almaktadır (Pond, 1993:5).

Turların başarılı geçmesi doğal olarak bir çok kişinin iştahını kabartmıştır ve bir pazar ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda, günümüz Türkiye’inde yaşanan benzer bir rehber patlaması ortaya çıkmıştır. Bu patlamayı Lochsburg’tan şu şekilde belirtir. “Her yerde rehberler seyahat edenleri bekliyorlardı” 1606 ve 1659 yılları arasında İsviçre Papalık Koruması olan Hans Hoch yaklaşık 1300 ziyaretçiye Roma’nın görülecek yerlerini gezdirmiştir. Seyahat eden kişi şehre ayak basar basmaz, kalacağı yere varıp tozlu seyahat elbisesini çıkarır çıkarmaz sözde [benim vurgum] rehberler tarafından karşılanırdı (Aktaran: Pond, 1993:5).

Durum böyle olunca “Cicerone” ların ve “Antiquarri” o eski görüntüsü bozulmaya başlar. Mead’de bozulan görüntüyü şu şekilde betimler: “Bunların [rehberlerin] bir çoğu aslında şarlatanlardı (Aktaran: Pond, 93:6)” diyerek “Cicerone” ve “Antiquarri” lerin durumlarına değinir.

Bu devirde İngiliz, Avrupalı ve üst sosyal sınıfa ait kişilerin rehber olmalarına ilişkin birçok gönderme yapılmıştır. Yazar ve felsefeci Francis Bacon 1547’de dil bilim uzmanı olan rehber ihtiyacına değinmiş ve İngiltere Kralı Charles II’nin Stonehenge’i bir rehberle gizli bir şekilde ziyaret ettiği söylenir (Pond, 93:5).

Çağın ve gelişmelerin ilerlemesiyle birlikte seyahat endüstrisi çok daha örgütlü bir yapı kazanmıştır. Sanayi devrimiyle ortaya çıkan burjuva sınıfı, bu gelişmeleri tetikleyen en önemli etkenlerden biri olmuştur. Giderek zenginleşen burjuva sınıfı artık tam anlamıyla “merak” unsuru içeren gezilere başlamıştır. Bu anlamda, dünyada ilk organize tur düzenleyerek seyahat endüstrisine damgasını vuran kişi Thomas Cook’dur. (Enoch1996, 599). Bu anlamda, ilk gezisini Leter-Loughtorough hattında 1841 yılında tur düzenleyerek 500 den fazla kişiye hizmet veren Thomas Cook’u turizm tarihinde önemli bir şahıs olarak tanımlamaktadır. Değirmencioğlu’na (1997:13) göre Cook bu gezilerde tur rehberliğini kendisi yapmıştır.

Thomas Cook tarafından başlatılan bu ilk örgütlü düzenli seyahat acenteciliği olayı, günümüz ulaşım teknolojisindeki gelişmelerle birlikte bugün turizm, en fazla kâr getiren sektörlerin başında yer almaktadır.

1.1.6. Türkiye’de Turist Rehberliği

Ülkemizde turist rehberliğinin tarihçesi Avrupa’ya kıyasla çok eskilere uzanmamaktadır. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde başlayan turist rehberliği günümüzde aşama kaydederek mevcut halini almıştır.

1.1.6.1. Osmanlı Döneminde Turist Rehberliği

Osmanlı Devletinin son dönemlerine doğru çeşitli ülkelerle gelişen ilişkilerin o günkü turizm etkinliklerini tetikleyici bir unsur olduğunu söylemek pek yanıltıcı olamaz. Osmanlı Devleti çöküş dönemi ile birlikte batılı ülkelerin etkisine girmeye başlamış artan ilişkilerden turizm de payını almıştır. Uygulamaya koyulan yeni yasal düzenlemeler, özellikle de Tanzimat Fermanının etkisiyle bir çok alanda Batı dünyası ile ilişkiler artmış ve buna paralel olarak Osmanlı Devletine giriş ve çıkış yapan ziyaretçi sayısında bir artış olmuştur. Bu hareketlerle birlikte, İstanbul’da yeni bir meslek grubu olan tercüman rehberler ortaya çıkmıştır.

Tercüman Rehberler, Ahipaşaoğlu'nun (2001:14) da belirttiği gibi, “çoğu levanten veya azınlık mensubu tebaalar tarafından yapılmış bir iş olmuştur”. Türk Turizminin duayenlerinden olan Çelik Gülersoy bu durumun tarihsel nedenlerini şöyle açıklamaktadır: “Batı ile olan münasebetlerin artması sonucu İstanbul’da bir zengin sınıfı ortaya çıkmıştır ve bunların yanında İstanbul’a olan ilgi ve sevgiden dolayı günümüz formatlarına uyabilen turist tipi ortaya çıkmıştır” (Ahipaşaoğlu, 2002:15).

Ahipaşaoğlu (2001:15) yerinde bir tespit yaparak “Tercüman ve Rehber” ifadelerinin neden birlikte kullanıldığına da değinir. Şöyle ki bu kategoriye giren kişilerin bir çoğu daha ziyade “çevirmenlik” görevini icra ediyorlardı ve günümüz formatına uyan “rehber” kavramından uzaktılar.

Değirmencioğlu’na (1997:15) göre, bu tür “Tercüman Rehberler” konuyla ilgili eğitim temeli olmayan ve ilgili turist yada tüccar grubunun dilini bilmekten başka özelliği olmayan kişilerdi ve bunun yanında o günkü Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu durumdan faydalanarak Osmanlı Devletini yeri geldiğinde kötülemek için elinden geleni yapıyorlardı. Ahipaşaoğlu bu kötülemeyi Gülersoy’dan bir alıntıyla şu şekilde ifade eder:

Bu yüzyılın başında Ayasofya’ya turist getiren rehberlerin çoğunun, koca porfir sütunların ta tepesinde el işaretine benzeyen bir izi gösterip “Kuşatma sırasında burada toplanmış yaralıları, Fetih’ten sonra atı ile çiğneyerek mabede giren II. Mehmet’in elinin kanlı izi” olarak anlatmaları alışılmış işlerden biri halindeydi. (Aktaran: Ahipaşaoğlu,2001:16)

Ahipaşaoğlu daha sonra bu işin fiziksel olarak imkansızlığından bahsederek “kötüleme” nin boyutlarını vurgular. Bu şekilde zaten olumsuz olan Osmanlı Devleti görüntüsü daha da artmaya başlamış veya bunun için çabalanmıştır.

1836 yılında Hariciye Nezaretinin, [İç İşleri Bakanlığı], kurulmasıyla birlikte turist rehberliği alanında ilk ciddi anlamda eğitiminden söz edilebilir.

Osmanlı'da "Tercüman Rehberlik" ile ilk eğitim ve düzenleme çalışmalarına 29 Ekim 1890 tarihinde yayınlanan 190 sayılı Nizamnamede rastlanmaktadır. (Bkz Ek 1)

Bu nizamnamede kısaca "Tercüman Rehber"lerde olması gereken niteliklere ve uyulması gereken kurallara değinilmektedir.

Bu nizamname yürürlüğe girmesine karşın pek çok aksaklıkla karşılaşmıştır. Hüseyin Çimrin bu aksaklıkları şu nedenlerle açıklar: "Öncelikle I. Dünya Savaşının patlak vermesi nizamnamenin uygulamasını adeta rafa kaldırmış ve tercüman-rehberlik mesleği tam anlamıyla denetimsiz kalmıştır ve buna paralel olarak yabancı dil bilen pek çok kişi tercüman-rehberlik yapmaya başlamıştır" (Aktaran: Değirmencioğlu, 1997:16).

Kurtuluş Savaşının sona ermesi ve Türkiye Cumhuriyetinin resmi anlamda ilanından sonra rehberlik mesleği, adına usulüne uygun yönetmelikler ve kuruluşların yer aldığı görülmektedir.

1.1.6.2. Cumhuriyet Döneminde Turist Rehberliği

Ahipaşaoglu (2001:19) bir turist rehberinde bulunması gereken en önemli özelliklerden biri olması gereken "vatanseverlik" duygusunu vurgular biçimde şöyle söyler "Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte 1923 yılında yabancı turistlere yapılabilecek olumsuz propagandayı engellemek amacıyla gönüllü rehberlik ve çevirmenlik yapmak üzere bir grup yabancı dil bilen genç tarafından "Türk Seyyahin Cemiyeti" kurulmuştur". Daha sonra bu kuruluşun şüphesiz ki en büyük amaçlarından biri azınlıklar tarafından yozlaştırılan ve bir propaganda aracı haline getirilen rehberliğin bu ülkenin gerçek vatansever sahipleri tarafından icra edilmesidir. Günümüz Türkiye Turist Rehberleri Birliği'nin temeli sayılabilecek yapılanma daha sonra "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu" adını almıştır.

Gülersoy (1996:6) "Turizm Elçilerimiz Tercüman-Rehberler" adlı makalesinde bundan sonraki gelişimi ana hatlarıyla kendine özgü üslubu ile şu şekilde dile getirir:

“Turizm için bir Devlet örgütü hemen kurulmadığından bir Belediye [benim vurgum] hizmeti sayılan bu işte “Şehremaneti” tarafından “Turing Klüp”e verildi. Bu derneğin amatör, özverili ve dönemin deyimi ile “Avrupa görmüş” birkaç yöneticisi devlet adına bütün tercüman rehberleri [günümüzde Turizm Bakanlığı’nın düzenlediği gibi] bir kurstan geçirdi imtihana tabi tuttu ve sonunda ilk kez bir lisansa bağladı”.

Daha sonraları 8 Kasım 1925 tarih ve 2730 sayılı “Ecnebi Seyyahlara Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname” yayınlanarak bu mesleğe karşı olan yönelim bir kurallar serisine bağlanmaya çalışılmıştır. (Bkz ek 2)

Bu kararname toplam olarak 10 maddeden oluşmakta idi ve aslına bakılırsa Ahipaşaoğlu’nun (2001:20) da belirttiği gibi, “...Cumhuriyetin ilk yıllarında da Osmanlı’ya göre değişen pek bir şey yoktur.” Bunun önemi; özellikle 5. maddeye bakıldığında, sınavların Şehrenametlerince veya Belediye Meclisince seçilmiş bir sınav heyeti tarafından yapılması, bu mesleğe verilen önemin ve saygınlığının bir göstergesidir ve “yeterliliklerini kanıtlayanlara çevirmenlik belgesi verilir” ibaresi de Ahipaşaoğlu’nu desteklercesine turizm boyutunun ihmal edildiği görüşünün hakim olduğu fikrini yansıtmaktadır.

Yönetmeliğe göre belki de en önemli gelişme sınırlı bir şekilde de olsa “rehber-seyahat acentesi-turist” ilişkilerini düzenleme çabasıdır.

20.Yüzyılın ortalarına gelindiğinde turizm etkinlikleri ve dolayısıyla turizme verilen önem de artmıştır. Değirmencioğlu (1997:19) bu gelişmenin önemini şu şekilde belirtmektedir:

Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürü Halim Alyot’un hazırlamış olduğu “Turist Tercüman Rehberliği” adlı raporda şu ifadeler rehberliğin önemini vurgulamaktadır. Kısaca turizm etkinliklerinde seyahat acentalarının olduğu kadar rehberin önemine de bir defa daha değinmiştir. Daha sonra aynen şu ifadelerle “... Rehber kendi ülkesinin

canlı propagandacısı ve reklamcısıdır...seyyaha yurdunu sevdirecek, kötü yargılarını değiştirecek kişi o seyyahla arkadaşlık yapan tercüman rehberdir [Rehberlerin] bu önemli ve milli görevde elde edecekleri başarı binlerce lira harcanması ile yapılacak propaganda dan daha kuvvetli ve etkilidir. Her dil bilen ve tahsili olan kimse seyyah tercüman rehberi olamaz. [benim vurgum] Evvela bunların güvenilir, sağlam karakterli, ince ruhlu, bilgili, sempatik olması şarttır. Çünkü rehber o ülkenin politik, toplumsal, ekonomik alanlarda halkın yöneticilerinin adeta birer temsilcisidir”.

O yıllarda yukarıda da vurgulandığı gibi “dil bilme” ve “rehber olma” arasındaki bu ince çizgi şimdiye kadar belki de ilk defa bu kadar net bir biçimde ifade edilmiştir. “Dil bilmek rehber olmayı gerektirmez” ana fikrinden yola çıkarak rehber olmanın gerektirdiği diğer özelliklerin önemi çok çarpıcı bir şekilde vurgulanmıştır.

1950’lerden günümüze kadar olan kısım “Eğitim ve Turist Rehberi” başlığı altında incelenecektir.

1.2. Turizm ve Rehberlik

1.2.1. Turizm Tanımları Üzerine

“Turizm” kavramını tamamlamak için yapılan uğraşların çoğunun kavramı tam olarak tanımlama yetisine sahip olmadığı söylemek abartılı olmasa gerek.. Şöyle ki; kimi yazarlar veya yazar grubu bu kavrama bir zaman ifadesi sınırlaması getirerek daha da dar bir boyuttan incelemeye çalışmışlardır. Bu çalışmada böyle sınırlamalar yerine daha çok “turizm” olayının doğası üstünde durularak yeni bakış açıları getirilmeye çalışılacaktır.

Her hangi bir esere bağımlı kalmadan “turizm nedir?” sorusu sorulduğunda, tatil yapan, seyahat eden, iyi vakit geçiren, belli yerleri ziyaret eden insan görüntüleri akla gelmektedir.

Turizme tanım yerine bakış açısı getirmek isteyen yazarlardan biri olan Robert W. McIntosh turizm etkinliğine çeşitli açılardan yaklaşmakta ve 4 farklı perspektiften turizmi irdelemektedir.

Buna göre, önde gelen 4 temel perspektif şu şekilde sıralanır:

1. Turist
2. Turiste mal ve hizmet sağlayan iş
3. Ev sahibi bölgenin yönetimi
4. Ev sahibi topluluk

McIntosh şöyle devam eder. Turist memnuniyet arayan kişidir. İş olarak turizm, girişimcilerin turist pazarından pay kapmalarıdır. Yönetim olarak, ilgili bölgenin ekonomik etkinliklerinin artmasıdır ve ev sahibi topluluk olarak kültürel ve ticari anlamda bir etkileşimin çıkmasıdır. (McIntosh ve başk.,1995:9)

Benzer şekilde Jan Van Harssel (1998) turizmi McIntosh' un yaklaşımına benzer bir bakışla zevk seyahati için hizmet ve imkan pazarlaması ve sağlaması etkinlikleri diye bahseder.

Diğer yandan Chris Cooper, John Fletcher, Davit Gilbert, Stephen Wanhill ve Rebecca Shephard (1998) turizmin tanımını iki değişik bakış açısıyla ele alırlar. Bunların birincisi talep-tarafli tanımlar ve diğeri ise arz-tarafli tanımlardır.

Talep-tarafli tanımlara kavramsal bir açıdan yaklaşacak olursak, turizmi şu şekilde düşünebiliriz; WTO ve UNSTAT birlikte yayınlamış olduğu “Turizm İstatistikleri Üzerine Tavsiyeler” yayınından “kişinin boş vakit, iş ve diğ er amaçlar için bir yıldan fazla olmamak üzere ikamet ettiğ i yerin dışında gerçekleştirdiğ i seyahat ve konaklama etkinlikleri” diye belirtir. (Shephard ve başk., 1998:8)

Shephard'ın da belirttiğ i gibi bu tanım geliştirilemez değildir ancak turizmin temel karakterlerini iyi şekilde yansıtmaktadır. Diğ er bir deyiş le,

- Turizm insanların çeşitli yerlerdeki konaklama hareketinden ileri gelir.

- Turizm de iki element vardır. Bunlar gidilecek yere (destinasyona) yapılan yolculuk ve destinasyondaki etkinlikleri de içeren konaklama.
- Yolculuk ve konaklama her zaman ki ikamet, iş veya çalışma, noktalarının dışında gelişir böylece seyahat edilen ve kalınan noktaların dışında kalan ekonomik etkinliklere katkı sağlanır.
- Yapı olarak destinasyonlara yapılan hareketler geçici ve kısadır.
- Destinasyonlar kalıcı ikamet dışında ziyaret edilir.

Turizmin Talep-yönünü bu şekilde özetledikten sonra Shephard (1998:9) şu ilginç açıklamayı ekler. Yukarıda bahsedilen aktivitelerin turizm etkinliği olarak sınıflandırılabilmesi için Dünya Turizm Örgütü (Bundan sonra WTO diye anılacaktır) 160 km’lik bir mesafeyi göz önüne aldığını belirtir.

Diğer yandan, Arz-yönlü tanımlamalara ise şu şekilde bir bakış açısıyla yaklaşılmaktadır. Bu bakış açısı iki şekilde özetlenebilir: Betimleyici ve Teknik. Shephard betimleyici bakış açısını Leiper’den alıntı yaparak şu şekilde özetler “Turizm endüstrisi turistlerin özel istek ve ihtiyaçlarına hizmet etme niyetini güden şirketlerden ve organizasyonlardan oluşur” (Shephard, 1998:9).

1.2.2. Turizm ve Endüstri İlişkisi

Teknik açıdan bakıldığında ise durum betimleyici açıdan olduğu kadar kolay değildir, çünkü tamamıyla turistlere hizmet veren işletmelerin yanında benzer işletmelerin bölge halkına da hizmet vermesi bu ayrımı güçlendirmektedir. Buna göre Shephard (1998:9) iki sınıflandırma yapmaktadır:

1. Turizme bağlı olmadan ayakta duramayan sektörler
2. Turizme bağlı olmadan ayakta duran ama geliri büyük oranda Turizm aktiviteleriyle artan sektörler

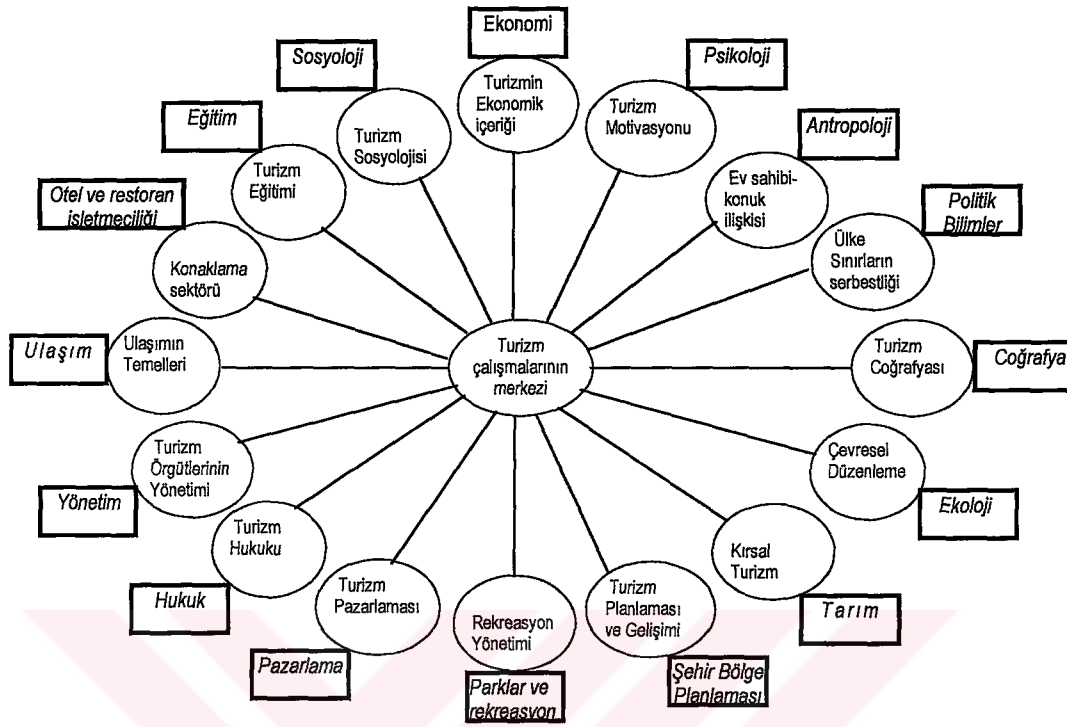
WTO bu konuyu Turizm Etkinliklerinin Uluslararası Standart sınıflandırılması (SILTA) adlı bir birim altında geliştirmiştir ve Turizm ile kısmen ilgili ve tamamıyla turizme yönelik şeklinde bir tablo geliştirmişlerdir. (Bkz Ek 3)

Bir başka bakış açısı ise Middleton (1994:4) tarafından getirilmiştir ve bir sistem yaklaşımı içerisinde 5 farklı dala ayırmıştır:

- Konaklama sektörü
- Cezbetme sektörü
- Ulaşım sektörü
- Seyahat acentacılığı sektörü
- Destinasyon organizasyonu sektörü

Meethan (2001:4) ise turizm etkinliklerine sosyolojik bir açıdan yaklaşarak şöyle der “Turizm modern kapitalizm de mevcut olan üretim ticaret ve tüketim sürecinin bir parçasıdır”. Aslında Meethan bu açıklamasıyla yerinde bir tespit yaparak turizmin iş (business) boyutunu vurgulamaktadır.

Şu ana kadar olan yaklaşımlar birbirleriyle pek çok ortak özellik taşımaktadır. Ana hatlarıyla bir defa daha ele alınacak olursa; Turizm bir etkinlikler ve ilişkiler bütünüdür ve bu etkinlikler bütünü çeşitli iş sektörlerinden oluşurlar. Bu ilişkileri McIntosh Jafar Jafari'den esinlenerek şu şekilde açıklamaya çalışır.

Şekil 1

Turizm ve Diğer Disiplinler Arasındaki İlişki (McIntosh;1995:19)

Görüldüğü üzere şekil 1' e göz atılacak olursa, turizm etkinliğinin kompozit bir yapıya sahip olduğunu rahatça görebiliriz. Turizm politik bilimlerden iş idaresine kadar birçok disiplini bünyesinde barındıran bir olgudur.

1.2.3. Turizm ve Rehber İlişkisi

Ekonomik anlamda uluslararası turizm gelirleri ihracat, giderleri de “ithalat” olarak değerlendirilir. Birçok ülke için uluslar arası turizm vazgeçilmez bir döviz kaynağıdır. WTO ’nun 1998 sayılı Turizm Ekonomik Raporuna göz atıldığında Turizmin ilk beş sırada yer aldığı görülür.

Tablo 1: 1998 Dünya İhracat Gelirlerinde Turizmin Yeri

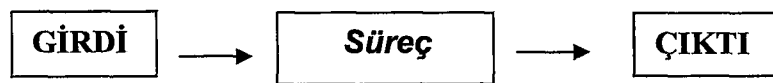
	US \$ MİLYAR	%
Toplam	6,738	100
Turizm	533	7,9
Otomotiv Sanayi	525	7,8
Kimyasal Maddeler	503	7,5
Gıda	443	6,6
Yakıt	334	5,1
Bilgisayar ve Ofis Ekipmanı	399	5,9
Tekstil ve Giyim	331	4,9
Telekomünikasyon Ekipmanları	283	4,2
Maden	158	2,3
Demir Ve Çelik	141	2,1

Kaynak: Turizm Piyasa Eğilimleri WTO 2000

Şüphesiz ki bu ihracat tablosunda turizmin üst sıralarda yer almasını sağlayan seyahat kalitesi, konaklama, yiyecek-içecek ve çekim noktaları gibi bir çok etken vardır. Acaba bunların arasında “Turist Rehberi”nin yeri nedir ve “Turist Rehberi” kimdir?

1.2.3.1. Turizm Rehber İlişkisine Sistem Yaklaşımı

Bir sistem yaklaşımı içerisinde düşünülecek olursa turist rehberi sürecin kalitesini arttırabilen veya azaltabilen, iyileştiren veya kötüleştiren bir unsurdur.

Şekil 2: Turizm Rehber İlişkisine Sistem Yaklaşımı

Şekil 2’de görüldüğü gibi bakarak turizm çerçevesi içinde girdiler seyahat eden bireyler veya daha genel anlamda turistler olarak nitelenebilir. Çıktı

safhasındaki kaliteyi veya kalitesizliği nitelendirmek için Girdi bölümünü oluşturan faktörlerin motivasyonlarını veya böyle bir sürece niye dahil olmak istediklerini bilmek gerekir.

1.2.3.1.1 Turist Motivasyonları

Günümüz gelişmeleri göz önüne alındığında turizm etkinliklerine katılan bireylerin önceki yüzyıllarda olduğu gibi temel veya hayati ihtiyaçların ötesinde bazı dürtülerle bu etkinliğe katıldıklarını söylemek pek yanlış olmayan bir ifadedir.

Bu konuda Maslow'un ünlü "ihtiyaç hiyerarşisi" oldukça büyük önem taşır. Maslow'a göre insanın en temel ihtiyacı fiziksel ihtiyaçlar dan başlar psikolojik ihtiyaçlarla daha sonra sosyal kabullendirme ve kendini gerçekleştirme ile en üste doğru bir şekilde sıralanır. Her kategori arasında bir hiyerarşi vardır.Bir kategoride ki doyum gerçekleştirilmeden diğerine geçiş olmaz.

Bu anlamda düşünülecek olursa, en büyük ihracat kalemlerinden birini oluşturan turizm etkinliklerinin yukarıda da belirtildiği üzere fiziksel ihtiyaçlardan oluştuğunu söylemek pek de inandırıcı olmayacaktır.

Temel fiziksel ihtiyaçlar dışındaki ihtiyaçların ağır bastığını söylemek bazı yazarlarla da paralellik göstermektedir.

Mudman bireylerin niye turizm etkinliklerine katıldıklarını şu şekilde listelemektedir; merak, spor, zevk, dini sebepler, iş ile ilgili sebepler, arkadaş veya akraba ziyareti, kişinin kendi soyunu araştırma isteği ve sosyal statü (Aktaran: Pond, 1993:55).

John A.Thomas ve Donald E. Lundberg önemli olduğunu düşündükleri nedenleri şu şekilde sıralamaktadırlar.

1. Diğer ülkelerdeki insanların yaşam biçimlerini görmek,
2. Çeşitli çekiciliklere sahip değişik yerleri görmek,
3. Haberlerde izlenilen konuları daha yakından anlamaya çalışmak,
4. Birtakım özel olaylara ve aktivitelere katılmak,

5. Günlük yaşamın monotonluğundan uzaklaşmak,
6. Hoşça vakit geçirmek,
7. Bir tür cinsel ya da duygusal deneyim edinmek,
8. Ailesinin geldiği yerleri görmek,
9. Yakınlarının ya da arkadaşlarının gittiği yerleri görmek,
10. Hava koşullarından (yazın sıcaklığından, kışın soğukluktan) uzaklaşmak,
11. Sağlık,
12. Spor,
13. Ekonomik (daha ucuz) yaşam koşulları,
14. Macera,
15. Kendi başına istediği gibi hareket etme,
16. Uyum sağlamak,
17. Tarihle iç içe olmak,
18. Dünyayı tanımak,
19. İş,
20. Zevk,
21. Yenilik gereksinimi ve isteği,
22. Dinlenme ve Rahatlama,
23. Egzotik şeyler arama,
24. Öğrenme isteği,
25. Doğal güç, güzellik ve harikaları görme,
26. Egoyu güçlendirme,
27. Alışveriş,
28. Seyahat için seyahat,
29. Kumar oynama,
30. Güçlükleri yenme isteği,
31. Prestij kazanma, başkaları tarafından benimsenme,
32. Manevi duygular için. (Aktaran: Değirmencioğlu, 2001: 4)

Yukarıda belirtilen nedenlerle görüldüğü üzere hemen hepsi benzer karakterler taşımaktadır ve hemen hemen hepsi fiziksel temel ihtiyaçların dışında kalmaktadır.

Elbette bahsi geçen bu etkenlerin kültürden kültüre, bireyden bireye değişiklik gösterdiğini eklemek gerekir. Zira bu özelliklerin ağırlığını değiştiren veya arttıran birçok etken vardır. Bu bağlamda bu farkı en bariz şekilde ortaya çıkaran unsur birey yani turizm etkinliğine katılan turist veya ziyaretçidir.

1.2.3.1.2 Turist Tipleri

Turizm çalışmalarıyla ilgilenen birçok bilim adamı, turist tipolojileri hakkında çeşitli görüşler ileri sürmüştür.

1.2.3.1.2.1. Bireysel Açıdan Turist Tipleri

Bunlardan en önde gelen ve turist rehberliğine yıllarını vermiş bu alanda çalışmış değerli akademisyen Saruhan bireysel açıdan turist tipleri için 5 ana grup önermektedir. Buna göre;

İdeal Turist :Ön yargılardan uzak daha önce gideceği yer ile ilgili araştırma yapmış ve akılcı ve insan ilişkilerinde başarılı olan turist tipidir.

Kabul Eden Turist :Adından da anlaşılacağı üzere her söyleyeni onaylayan ve sıkıntı çıkarmaktan kaçınan turist tipidir.Davranışları arkadaşça olmasına rağmen çekingen ve güvenden yoksunlardır genelde.

Sömüren Turist :Sömürü onun diğer bir adıdır. her şeyden menfaat ve kazanç bekler. İnsanlara karşı tedbirlidir ve çok şikayetçi bir karaktere sahiptir. Bir grupta en çok sıkıntı yaratmaya müsait bir tiptir.

İstifçi Turist :İnsan ilişkilerinde tutucu ve dolayısıyla da başarısızlardır. Hazırlıklıdır, yiyeceğini bile önceden getirmiştir. Yeniliklere açık değildir hatta otobüste koltuğunu bile değiştirmek istemez. Temizliğe düşkündür.

Pazarlamacı Turist :Fırsatçı turist onun diğer bir adıdır. her şeyi bir “iş” bağlamında düşünür. Davranışlarına dikkat etmeyen ve diğer bireyleri bu sebepten dolayı kolayca kıran bir doğaya sahiptir (Aktaran: Ahipaşaoğlu, 2001:72).

Turist rehberliği mesleğinin duayenlerinden biri olan Hüseyn Çimrin *Turizm ve Turist Rehberliğinin ABC' si* adlı eserinde Saruhandan daha fazla detaya inerek turist tiplerini 16 kategoride incelemiştir. Buna göre;

Bilgiç Turist :Kitap yüklü çantalarıyla tam durumdan vazife çıkaran turist tipidir. Ziyaret edilecek sit alanlarını önceden çalışarak rehberin eksik bildiği noktaları bir bilgiçlik tavrı içerisinde tamamlar veya bazı bilgileri tamamlar.

Fotoğrafçı Turist :Bu tipler bir sorun teşkil edebilir rehber için. Otobüsten iner inmez fotoğraf çantasıyla kendini fotoğraf çekmeye kaptırır. O kadar kaptırır ki zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmadıkları için genelde geç kalan turist tipidir.

Alışverişçi Turist :Otobüsten iner inmez hediyelik eşya satan yerlere saldıran turist tipidir. Turist rehberinin önerdiği her şeyi seve seve satın alan turist tipidir ve rehberlerin de önem verdiği ve sevdiği turist tipidir.

Deneyimli Turist :Artıları olduğu kadar eksileri olan bir turist tipidir. Gruba kolay uyum sağlarlar ve rehbera bazı konularda yardımcı olan turist tipidir. Olumsuz tarafı ise rehberin tecrübesizliğini sezmesi durumunda grubu kontrolü altına alma çabasıdır.

Dalgın Turist :Sürekli bir şeyler unutan ve tur programını aksatabilen tiplerdir.

Şanssız Turist :Başı bir türlü aksilikten kurtulmayan turist tipi olarak betimlenebilir. Tur esnasında hastalanmaları, cüzdanını yankesicilere kaptırmak bu tür turistlerin tipik şanssızlıklarıdır.

Obur Turist :Ne yersem kârdır diyen turistlerdir. Damak zevkleri yoktur. Hastalanmalarının dışında yemek yüzünden pek bir sorun çıkarmazlar.

Kibirli Turist:Grupta kendi sosyal statüsünü zorunda kalmadıkça diyaloga girmezler. Rehber en yakın arkadaşıdır. İtici tiplerdir.

Mızımız Turist :Her konuda yerli yersiz şikayette bulunan turist tipidir.

Müşkülpesent Turist :Garip şeyler yapmak isteyen dağınık, ilgisiz turist tipidir.

Zoraki Turist:Kendi istekleri dışında komşu veya tanıdık vasıtasıyla turizm etkinliklerine katılan turist tipidir.

Neşeli Turist :Genelde otobüsün “arka beşli” diye tabir edilen kısmında oturan ve otobüsün neşe kaynağı olan turist tipidir. Rehber gerekli önlemleri almazsa sıkıntı çıkaran turist tipine dönerler.

Otostopçu Turist :Hayatı yollarda geçer. Sit alanlarında gruba veya rehberle sevimli bir görüntü çizerek musallat olurlar. Böyle kişilerin otobüse alınmaması emniyet açısından şiddetle önerilir.

Tembel Turist :Tur yapmaktan ziyade kalış süresi deniz, otel ve plaj çemberinde geçen turist tipidir.

Gösterişçi Turist :Tatile çıkmalarının tek amacı vücutlarını ve elbiselerini sergilemektir. Tembel turistler gibi turlara pek katılmazlar.

En son turist tipini ise ironik bir şekilde bahsederek kısaca şu şekilde ifade eder;

İdeal Turist :Maalesef Çimrin’in belirttiği üzere henüz böyle bir turist tipi yok (95:48-51).

Çimrin en sonuncu turist tipini saymazsak sektördeki tecrübesini 15 madde halinde geliştirdiği turist tipiyle bizlere sunuyor. Rehberin veya rehber adayının bu tipleri bilmesi karşılaşılabilecek sorunlara bir hazırlık anlamında oldukça büyük önem arz etmektedir.

1.2.3.1.2.2. Grup ya da Topluluk Açısından Turist Tipleri

Türkiye dışında kalan yazarlar ve araştırmacı bilim adamlarının da tespitleri önemlidir. Diğer milliyetlere mensup kişilerin gözlemleri ve tespitleri turist tiplerinin irdelenmesini daha da orijinal kılacaktır.

İlk olarak Pond (93:53) turist tiplerini Travel Industry Association of America (TIAA) tarafından yayınlanan *Discover America 2000: The Implications of America's Changing Demographics and Attitudes on the US Travel Industry* (Amerika 2000'i Keşfetmek: Amerikanın değişen demografik göstergelerinin ve davranışlarının Seyahat Endüstrisi Üzerine Olan etkileri) adıyla yayınlanan seyahat edenlerin sosyolojik bir analizini ortaya koyan çalışmadan faydalanmıştır. Bu çalışmada turist tipleri demografik özelliklerine göre karakterize edilir. Bu grupların seyahat örüntüleri ve özellikleri şu şekilde sıralanmıştır.

- A. 1. Grup (Baby Boomlet) :**1977 ve 1998 doğumluların dahil olduğu bir gruptur. Bu nesil sınırlı finansal kaynaklarla 2000'li yıllarda genç yetişkinler olacaklardır. Ailelerine oranla daha fazla seyahat etkinliklerine katılacaklardır. Daha düşünceli ve talepkâr turist tipi olmaya yatkındır.
- B. 2. Grup (Baby Busters) :**1965 ve 1976 yıllarını kapsar ve materyalist düşünceden etkilenen 1980'li yıllardan oldukça etkilenmişlerdir. Bu nedenle iş ve aile grupları gezilerine katılmaya yatkındırlar, aynı zamanda memnun etmesi zor ve talepkârlardır.
- C. 3. Grup (Late Baby Boomers) :**1955 ve 1964 doğumluları kapsar. Watergate skandalını görmüş. Vietnam savaşının sonuçlarını tecrübe etmiş bir sınıftır. Bu etkilerden dolayı bireysel tahlil ve kendini-gerçekleştirmeye oldukça önem verirler. Bu tür insanlar “gününü gün et” mantığıyla yola çıkarlar. Mal canlısıdırlar. Seyahat etmek onların hayatının tümleşik bir bileşenidir. Her türlü şekilde seyahat ederler.
- D. 4. Grup (Early Baby Boomers) :**1946 ve 1954 doğumluları kapsar. Geleneksel değerlerin geri çevrildiği, insan hakları, çevre, sağlıklı yaşam, kadın hareketlerinin başlamasıyla ünlü 60'lı yıllardan etkilenmişlerdir. Tur

operatörleri 2000'li yıllara gelindikçe bu kuşağa önem verirler, çünkü bu yıllarda bu grup paraya hükmeden kuşak olacaktır.

E. 5. Grup (World War II Babies) : Diğer gruplardan daha az talepkâr olan bir sınıftır. Yüksek standartlarla ve güçlü iş etiğiyle betimlenen 50'li yıllardan etkilenmişlerdir. Yeterli vakit ve parayla bu gruptaki kişiler emekli olduklarında grup turlarına katılmaları olasılığı oldukça yüksektir.

F. 6. Grup (Depression Babies) :1924 1934 yılları arasında doğan ekonomik ve tutucu olarak tasvir edilen 1940'lardan oldukça etkilenmişlerdir.Bu gruba ait seyahat etkinliklerine katılan kişiler rahatlık ve değer temsil eden turları veya aileleriyle birlikte yapılacak turları tercih ederler.

G. 7. Grup (World War I Babies) :1924'den önce doğan ve 30'lu yıllardan etkilenen kuşaktır. Tüm gruplar içerisinde en tutumlularıdır. Bu grupta bulunanlar için ailesel ve parasal güvenlik en öncelikli konular arasındadır. Seyahate çıkma nedenlerini çoğunlukla ailevi etkinlikler, sağlık gibi etmenler oluşturur.

Dikkat edilirse yukarıda bahsi geçen özellikler belli bir milliyete ya da kültüre ait karakterlerdir ve demografik açıdan sınıflandırılmıştır. Yaş açısından sınıflandırılma yapılması turistlerle daha etkileşime girmeden bu özelliklerin göz önüne alınması sınırlı olsa da fayda sağlayacaktır.

Wickens (2001) *Turist Tipolojisi* adlı makalesinde bu konudaki görüşlerini daha da bilimsel bir zemine oturtmuştur. Wickens'a göre turist tiplerini belirleme turistlere danışılmadan gözlem yoluyla seslendirilmiş görüşlerdir.

Bundan daha farklı bir şekilde Wickens kendi tipolojisini yapmış olduğu nitel araştırmaya dayandırır. Bu araştırmaya dayanarak 5 tip turist sınıflandırması yapmıştır. Bu tipler Cultural Heritage tipi, Raver tipi, Shirley Valentine tipi ve Lord Byron tipidir.Bu tiplere kısaca değinilecek olursa;

1. Kültür Miras Tipi (Cultural Heritage Type) :Bu tip turistler doğal ve tarihi güzellikler arayışındaki kişilerdir. Sit alanlarında gezmeyi çok severler

ve aynı zamanda bulundukları yörenin kültüründen, gelenek ve göreneklerinden oldukça etkilenirler.

2. **Eyyamcı/Alemci (The Raver) Tipi** :Kültürel tipin tam aksine bu gruba ait turistlerin etkinlikleri kumsal ve gece kulüpleri arasında gidip gelir. Sit alanlarına karşı hiç ilgili değildirler. Bu tip turistler için eğlenmek, güneşlenmek ve seks ön plandadır çünkü bunlara göre bu tür etkinlikler iyi vakit geçirmenin bir diğer yoludur. Hatta öyle ki bazı turistler “kumsalda seks” “denizde seks” gibi ifadeler kullanarak bu tutumlarını pervasızca yansıtırlar.
3. **Shirley Valentine Tipi** :Wickens bu tipin ismini şu şekilde açıklamaktadır. Bu tip ismi “Shirley Valentine” olan bir filmde rol alan Yunanlı bir kişinin imgelenmesinden alır. Film o kadar ünlü olmuştur ki, üzerine çeşitli radyo programları bile yapılmıştır. Bu tip turist grubu bahsi geçen filmdeki kahramanlar yada “romantik”ler gibi bir arayış içerisinde dirler. Romantik ve ciddi bir ilişki yaşamak en büyük motifleridir. Mum ışığında romantizm tecrübesi en büyük arzularıdır ve çoğunluğunu bayanlar oluşturur. Raver tiplemesinden en büyük farkı “seks” yerine “romantizm” ifadesini anahtar kelime olarak seçmeleridir.
4. **Güneş Tipi (Heliolatrous Type)** :Helly Latin dilinde güneş demektir. Heliolatrous tipi turistler için güneşlenmek turizmin diğer bir adıdır. Bunlara göre ideal tatil “güneş” ifadesiyle özdeşleşir.
5. **Lord Byron Tipi** :Bu tipleme ismini İngiliz Edebiyatının Romantik Çağ şairlerinden olan Lord Byron alır. Bu tiplemenin en büyük özelliği sürekli aynı yere ve bazen aynı konaklama yerine alışkın gitmeyi alışkanlık haline getirmişlerdir (Wickens,2002:4-10).

Gerek Türk bilim adamları gerekse yabancı bilim adamları tarafından sunulan bu tiplmeler rehber adaylarının göz önünde bulundurması gereken özelliklerdir. Çünkü, turist rehberliği mesleğini icra etmede en önemli bileşenlerden biri başarılı, iyi insan ilişkileri kurmaktır.

Bunun yanında bu nitelikleri salt başlarına değişken olarak belirtmek pek doğru olmayabilir. Bu durumu diğer değişkenlerle birlikte bir arada incelemek daha yararlı olabilir. Bu manada diğer bir değişken Grup türleridir. Birçok insan tek başına veya ufak gruplarla turlara katılmasına rağmen birçok kişi grup halinde seyahat etmeyi tercih eder.

Bu grupları listeleyecek olursak aile grupları, şirket hesabına seyahat edenler, birlik yöneticileri ve üyeleri, sosyal topluluklar, kapalı gruplar okul grupları, üniversite öğrencileri ve mezun grupları, özürleri grupları, yurt içi bağımsız seyahatçiler (DIT), yurt dışı bağımsız seyahatçiler (FIT), iş ve Incentive grupları.

Öğrenci Grupları: Pond'a göre (1993:57) bu tür grup üyelerinin yaşları 11 ile 17 arasında değişiklik gösterir ve bu grubun katılmış olduğu tur daha ziyade eğitim programına bir paralellik teşkil eder. Bu tür gruplarda gözetmen yada rehber olarak öğretmenler rol oynar. Bu sebepten disiplini sağlamak için rehber veya öğretmen disiplin kurallarını önceden yumuşak bir üslup kullanarak belirlemelidir. Rehber turun seviyesini yetişkinlere hitap ediyor şeklinde değil öğrencilerin seviyesine göre belirlemelidir.

İş Grupları : Bu tür grupları iş gerçekleştirmek amacıyla seyahat edenler oluşturur. Bu tür bir turun rehberi için önemli ve dikkat edilmesi gereken unsur gezme - görme etkinliklerinin bu tür turlar için ikinci planda olduğudur. Bu nedenle derinlemesine bir turdan çok genel bir tur planlaması yapmak daha yararlı olabilir. Kongre durumunda ise turlar genelde kısa tutulur ve daha önceden her şey planlanmıştır.

Özendirme Grupları : Bu gruba dahil olan kişiler çalıştıkları şirket veya işyeri tarafından üstün başarılarına atfen veya iş yeri bağlılığını sağlamak için motivasyon arttırıcı ve giderleri iş yeri tarafından karşılanan turlardır. Bu tür turlar günümüzde oldukça popüler olmaya başlamıştır ve sadece bu tür turlar düzenleyen seyahat acenteleri mevcuttur.

Aile Grupları : Pond'a göre (1993:57) demograflar aile seyahatinin daha önce belirtilen baby boomers grubu üyelerinin artmasından dolayı aile seyahatleri artışa geçmiştir. Bu tür turlarda birden fazla kuşak bir arada bulunacağı için rehberi bir zorluk beklemektedir. Bu zorlukta rehberin açıklamalarını hangi kuşağa göre ayarlaması gerektiğidir. Pond, bu durumda rehber anlatma seviyesini yetişkin grubuna göre ayarlamalıdır demektir. Bunun yanında rehberin özellikle çocuklara yönelik yorum yapması veya onlarla karşılıklı etkileşime girmesi bilhassa aileler tarafından istenilen ve beğenilen bir durumdur.

Emekli Grupları (Senior) :Amerikan Emekli Derneğinin düzenlediği tur yöneticilerine yönelik bir çalışma da katılımcılara yaşlı seyahatçilerin genel karakterlerini belirtmeleri üzerine sorulan soruları yöneticiler, genelde “talepkâr, yavaş, sabırlı, sabırsız, açık sözlü, tekrarcı, dakik” gibi sıfatlarla cevaplandırmışlardır. Birçok rehber bu grupları seçmeli olarak görürler. Diğer bir deyişle isteklerine bağlı olarak turlarını düzenlerler. Daha genç emekli grupları daha aktif, macera yönelimli turları tercih ederken daha yaşlı gruplar daha pasif ve vakit geçirmek için ideal olan turları tercih ederler. (Pond,1993:58)

Topluluk veya Kapalı Gruplar :Bu tür grupların temelde ortak özellikleri tura katılanların daha önceden birbirlerini tanımaları ve veya ortak ilgilere sahip olan kişilerden oluşmalarıdır. Bu tür gruplar genelde eğlenceli ve uyumlu gruplardır özellikle ilgi alanları rehberinki ile ortak özellik gösteriyor ise tur daha verimli ve eğlenceli olur.

Büyük Tur Grupları: Bu tür gruplar arasındaki tek ortak nokta tura katılanların aynı yeri aynı zamanda ziyaret etmelerinden başka bir şey değildir. Bu kişiler çoğu kez birbirlerini tanımadıkları için rehber için en büyük sorun farklı arkaplana sahip insanlara hitap etmek, rehberlik yapmaktır. Bu durum rehber için çok önemli bir deneyim olabilir. Çünkü rehberin tüm grubu ilgilendirebilen bir konu bulması veya herkesin ortaklaşa paylaşabileceği bir konu bulması önemlidir. Başarılı bir şekilde bu sorunun üstesinden gelinirse grubu kaynaştırma süreci hızlanır. (Pond,1953:58)

Bunlara ek olarak Ahipaşaoğlu (2001) daha detaylı bir açıklamayla listeye Broşür Grupları, Paralel Gruplar; Macera Gruplarını, Özel ilgi gruplarını ekler.

Broşür grupları Pond (1993:61) tarafından da belirtildiği gibi homojen olmayan gruplardan oluşur. Bireylerin bir seyahat acentasından faydalanarak ve broşürlerde belirtilen seçeneklere göre katılmalarıyla bu tür gruplar oluşur. Tamamen arz ve talep dengesi içerisinde gerçekleşen grup ve turlardır.

Öte yandan “Paralel Gruplar” ise aynı tur programını birden fazla araçla uygulayan gruplardır (Ahipaşaoğlu, 2001:64). Aslında bu tür gruplar daha önce bahsi geçen grupların bir alt türevi olarak düşünülebilir. Şöyle ki daha önce bahsi geçen her hangi bir grup “paralel grup” şeklinde bir formata dönüşebilir.

Macera grupları ise “yönelimi başlangıç ve bitiş tarihleri dışında hiçbir şeyi müşteriler tarafından tur öncesinde bilinmeyen organizasyonlardır ve [doğal olarak] kişilerin serüven tutkusunu tatmin amacını güderler (Ahipaşaoğlu, 2001:65)

Özel ilgi gruplarına gelince adından da anlaşılacağı üzere özel amaç güden veya tamamıyla müşterilerin spesifik bir alanda beklentilerini karşılamaya yönelik gruplardır. Ahipaşaoğlu (2001:66) tarafından da belirtildiği gibi kitle turizmine hitap eden standart kültür turları özel ilgi gruplarının beklentilerini karşılamaz.

Ahipaşaoğlu (2001:68) bu gruplara ilişkin olarak şu çarpıcı açıklamayı yapar;

“Bu turlara katılan insanların kafalarında üç temel beklentileri vardır: Kendilerini zihinsel ve bedensel olarak yenilemek, olağanüstü bir şeyleri denemek sohbetler ile deneyimlerini olabildiğince uzun süre yaşatmak, anımsamak. Rehberlerin her üç beklentiye de yerine getirebilmeleri için doğal olarak kendilerinin de bu alana özel ilgi [benim vurgum] yada o alanın profesyoneli [benim vurgum] olmaları gerekmektedir”.

Ahipaşaoğlu’nun “Üçüncü Yaş Grupları” diye nitelendirdiği sınıf Pond’un Emekli gruplarıyla birçok özeliği ortak şekilde bünyelerinde barınmaktadır. Pond

(1993) tarafından da belirtildiği gibi, Ahipaşaoğlu da bu grubu yaşlı ve emekli insanlar oluşturur. Zachary Zimmer ve başkaları bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Yaşlılar genellikle evlerine ve ailelerine yapacakları zaman ve parasal yatırımlarını tamamlamış çocuklarına bağımlılıktan kurtulmuş ve göreceli olarak daha fazla harcanabilir dolara sahip kişilerdir. Bu, faktörler onları turizm endüstrisinin sürdürülebilirliği ve ekonomik dengeleri açısından kilit noktalara getirmekte; çok önemli bir Pazar bölümünü oluşturmalarına neden olmaktadır. Rehberin göstereceği biraz ilgi, biraz sevgi bu turların yönetimini çok kolay kılacaktır” (Aktaran: Ahipaşaoğlu, 2001:69).

1.2.3.2. Grup Turları Endüstrisi

NTA (United States Travel and Tourism Association) bir turu genel anlamda “bir veya birkaç destinasyona ve başlangıç noktasına yapılan önceden hazırlıkları yapılmış herhangi bir seyahat” şeklinde tanımlar (NTA:1990)

Turizm disiplinine yıllarını vermiş çok kıymetli akademisyenlerden biri olan Orhan Mesut Sezgin (2001:15) ise “tur” ifadesine etimolojik bir açıdan yaklaşır ve “tur” ifadesinin Latince de dönmek, dolaşmak, geri dönmek anlamına gelen “tornus” kelimesinde türediğini belirtmiştir.

Bu çalışmanın amacı kavramları elbetteki etimolojik olarak açıklamak değildir. Yoksa kavramlar günümüzde ifade ettiği anlamlarla çelişebilir. Yinede günümüz uygulamalarına bakıldığında Sezgin’in belirtmiş olduğu açıklama yanlış değildir.

Değişen Pazar, arz ve talep dengeleriyle birlikte çeşitli turist gruplarının oluşturduğu tur türlerine uygun bir grup turları endüstrisi ortaya çıkmıştır.

Bu endüstride mevcut Pazar gelişmelerine paralel olarak daha önceden belirttiğimiz turist gruplarına paralel şekilde bir segmentasyona uğramıştır.

Bu bağlamda turlar da şu şekilde sınıflandırılabilir; paket turlar kişiye özel turlar, kongre turları, fixed departure turları, familiarization (FAM) turları.

Paket turlar belirli bir ücret karşılığında turla ilgili tüm hizmetlerin tur operatörü veya seyahat acentası tarafından hazırlanan, planlanan ve uygulanan turlardır. Pond'a (1993:43) göre üç temel tur tipi vardır: bağımsız tur, hosted tur ve escorted tur.

1.2.3.2.1. Bağımsız Turlar

Bağımsız Turlar genel olarak ya yabancı bağımsız turlar (FIT; Foreign Independent Tours) veya yurt içi bağımsız turlar (Domestic Independent Tours, DIT). Bu turlar ulaşım, konaklama, transferler ve belli bir plan dahilinde değil ise seyahatçilere etkinlikleri planlamasını içeren seyahat etikçe restoranları seçebilecek etkinlikleri ayarlar.

1.2.3.2.2. Hosted (Gözetimli) Turlar

Hosted Turlar; Ahipaşaoğlu (2001:55) bu tür turları "Gözetimli Turlar" olarak eserinde değerlendirmiştir. Pond'da (1993:64) aynı şekilde bu tür turları göreceli olarak planlanmamış turlar olarak betimler. Bu tür turların özelliği belli bir bölgede turistlere yardım etmeye hazır bir "host"un bulunmasıdır. Bunun sebebi kısaca şöyle açıklanabilir. Bazı turlara katılan kişiler gezilerini rehber eşliğinde yapmaktansa daha rahat bir ortamda geçirmek isteyebilirler. Ama bu tür kişiler bir tur etkinliğinde yer almak istedikleri zaman tarifeli turlara, günü birlik gezilere (fixed departure tours) katılabilir. (Pond, 1993:44)

1.2.3.2.3. Escorted (Eşlikli) Turlar

Escorted Tours (Eşlikli Turlar); Bu tür turlar gözetimli turlara oranla daha fazla oturmuş ve tur boyunca bir tur yöneticisinin veya tur liderinin eşlik ettiği tur biçimidir. Bu tür turlar sıklıkla tur liderinin yanında bir rehberi de bünyelerine dahil ederler. Hatta bazı durumlarda turist rehberinden tur lideri olarak ta faydalanılır. (Pond,1993:44)

Eşlikli turlarda, tur liderinin avantajını Ahipaşaoğlu şu ifadelerle betimleyici bir şekilde açıklar.

“... tura katılan kişilerin kendi ülkelerinden bir kişinin yönetimi altında geziyor olmaktan dolayı her hangi bir aksama anında acente görevlisinin kendi haklarını en iyi şekilde savunacağına peşinen inanmış olmalarıdır. Bu inancın katılımcılara vereceği huzur ve güven içerisinde yolculuklarını daha keyifli bir şekilde yapacaklardır” (2001:57).

1.2.3.2.4. Kongre Turları

Kongre turlarına gelince daha önce de bahsettiğimiz gibi bu tür turlar Kongre ve toplantı amaçlarıyla gerçekleştirilen süreleri diğer gruplara kıyasla daha az olan ve diğer tur gruplarına oranla daha fazla ciddiyet gerektirebilen turlardır. Bu turlara katılanların şirket yöneticileri ve görevlileri olduğu düşünülecek olursa daha fazla ciddiyet ve profesyonellik gerektiğini söylemek pek de yanlış olmaz. Sadece bu tür turları organize eden seyahat acenteleri bile vardır. Bunun nedeni de bu tür turların elit denilebilecek bir tabakaya hitap etmesi olabilir. Pond (1993:44) Bu tür turlarda rehberin görevini çok ilginç bir tabir kullanılarak şu şekilde yapar. Rehberlerden bu turları yönetmede ve kongreye katılanları havaalanlarında karşılamak (ki bu işe “karşılama & selamlama” [benim vurgum] işi de denir) için faydalanılır.

1.2.3.2.5. Özendirme Turları

Özendirme turlarına gelince isminden de anlaşılacağı amaca kısmen de olsa hitap eder. Özendirme turları uygulama itibariyle işgücü veya iş gören motivasyonunu, işyerine bağlılığını artırmaya yarayan bir enstrümandır. Bu tür turları organize eden acentalara “incentive houses” ismi de verilmektedir. Pond (1993:44) bu tür turlara eşlik edecek rehberler için şu tespiti yapmaktadır: Bu tür turlara katılanlar rehber eğitimci veya lider vasfından ziyade ev sahibi olarak bir beklenti sergilemektedirler. Bu sebepten rehberin tecrübesinden ve bilgisinden ziyade rehberin kişiliğine ve görünüşüne daha fazla önem verirler.

1.2.3.2.6. Fixed Departure Turları

Fixed departure turlar ise düzenli olarak belli bir çizelgeye bağlı turlardır. Bu turların süresi çeşitlilik göstermesine rağmen genelde kısa daha da örneklendirecek olursak 1 günlük veya yarım günlük turlardır. Bu gibi tur örnekleri çok fazla ziyaret edilen yerlerin olduğu bölgelerde popülerdir. Örneğin Kalkan'dan Saklıkent Kanyonu'na yapılan günlük turlar gibi. Pond (1993) Bu gibi turların daha çok büyük şehirlere hitap ettiğini iddia etse de, Türkiye'de durum yukarıda verdiğimiz örnek gibi buna pek uymaz. Bu gibi turlar pek rezervasyonla olmaz ve bu durum da seyahat eden kişiye büyük bir esneklik kazandırır. Örneğin, gününü değişik bir etkinlikle geçirmek isteyen turist için bu tür turlar inanılmaz rahatlık sağlar.

Türkiye'de ki örneklerden yola çıkarsak bu tür turlar bir nevi “tarifeli dolmuş” sistemine göre çalıştığından ayrıca bu tür bir tura rehber sağlamak pek kârlı olmayabilir ve yasaya aykırı olmasına rağmen kimi yerel seyahat acentelerinin vasıta şoförü veya yöreden rehber niteliği taşımayan bir kişi ile bu turları görebildikleri kadar rehber fonksiyonu yerine getirmeye çalışırlar.

1.2.3.2.7. Familiarization (FAM) Turlar

Familiarization (FAM) turları ise promosyon veya reklam turları olarak nitelendirilebilir. Bu turlar genelde ıskontolu, komplementary (ücretsiz) turlar olup seyahat acentelerinin tur operatörlerinin seyahat yazarlarının ve turizm endüstrisi personelinin uygun bir deyişle satışları arttırmak veya bahsi geçen grup üyelerini programlarına alıştırmak maksadıyla yapılan turlardır. Bu turların gerçekleşmesi genelde bir sponsor sayesinde olur bu sponsorlar genelde tur operatörü, veya bununla birlikte otel, hava yolu ile birlikte sponsor edilir. Bu tür turlara eşlik edecek olan rehberde aranan en önemli özellik ilgili rehberin çok geniş ve sağlam bir turizm endüstrisi bilgisine ve tecrübesine sahip olmasıdır (Pond, 1993:46).

1.2.3.2.8. Rehberli Turlar

“Rehberli Turlar” başlığını Ahipaşaoğlu (2001:57) şu şekilde açıklamaktadır. Bu tür turlar daha çok turist alan ülkelerde sağlanan bir hizmettir ve turistlerle veya

tura katılan kişilerle ülkeye girişinden itibaren başlayan ve tekrar ülkeyi terk edişine kadar geçen sürede rehber ve tura katılan kişilerin yoğun bir etkileşiminden ibarettir. Bu yoğun etkileşimi örnekleyecek olursak check-in ler, yemeklerin düzenlenmesi gibi konularda bile rehber ve turist etkileşimi çok fazladır. Bu tür turlar eşlikli (escorted) turlardan ayıran en büyük özellik ise turda gönderici acentayı temsilen bir kişinin bulunmamasıdır. Bu durum göz önüne alındığında tur liderinin veya gönderici acentayı temsilen bir kişinin bulunmaması tur maliyetini azaltan ve tercih edilen bir yöntem olduğu söylenebilir.

1.2.3.3. Turist Rehberi

Şu ana kadar olan kısımda “sistem” yaklaşımı doğrultusunda turizm ana sisteminin bir alt sistemi olan seyahat-turist-rehber üçlüsünü oluşturan sistemin önemli bir bileşeni olan turist yani bu sistemin en önemli girdisi incelenmeye çalışılmıştır. Bundan sonra ki safhada ise bu sistemin daha çoğunlukla süreç kısmını oluşturan “rehber” kavramı ele alınmaya çalışılacaktır. Zaten genel bir sistem anlayışı içerisinde yaklaşıldığında rehber ne kadar çok iş düştüğü rahatça anlaşılabilir. Rehber yada turist rehberi sıfatını taşıyan bir kişi kendini seyahat-turist-rehber döngüsünün içerisinde ister istemez bulacaktır. Bu sistemden iyi bir çıktı alınması için Turist rehberinin öncelikle “girdi” kısmını iyi bilmesi, anlaması, analiz etmesi ve değerlendirmesi gereklidir. Bu nedenle sistemin “girdi” kısmında açıklanmaya çalışılan unsurlar rehberler veya rehber adayları için büyük bir önem arz edebilir.

1.2.3.3.1 Turist Rehberinin Önemi

Turizm endüstrisinden bağımsız düşünülecek olursa herhangi bir sözlüğe danışmadan “rehber” kelimesinin yol gösterici anlamına geldiğini söylemek pek de hayalci olmayan bir ifadedir. İnsan, hayatı boyunca çeşitli rehberlerle karşılaşmıştır. Hemen ilk akla gelen örnek olarak telefon rehberi öne sürebilir. Bir kitapçık şeklinde olan bu rehber türü ulaşmak istediğimiz kişiye veya telefon numarasına kişiyi kolayca götürür.

“Rehber” sözcüğünü turizm bağlamında göz önüne alındığında “yol gösterici” anlamının ötesinde bir değer taşır. Ahipaşaoğlu kitabının ön söz sayfasında aslında bu durumu çok etkileyici bir biçimde örnekler. Bu etkileyici açıklamayı her rehber adayının okumasında fayda vardır. Ahipaşaoğlu Turist rehberliği mesleğinin önemini şu örnekle vurgular:

“1971 yılında henüz lise son sınıf öğrencisi iken bir Fransız rehber meğer tur lideri imiş,...Çevirmenlik yaparak ilk turizmle ve Anadolu turları ile tanışmam gerçekleşti. Bu aynı zamanda acı bir deneyimdi. Ermeni asıllı olan rehberin gittiğimiz her noktada Türkiye aleyhine bir şeyler anlatması, doğru yada yanlış olmasına hiç aldırmaksızın Sümela’sından İshak Paşa Sarayı’na kadar tüm tarihi eserleri Ermeni kökenlerine dayandırması bana rehberliğin ne kadar önemli bir meslek olduğunu yeterince açık bir şekilde anlattı. Zaman zaman müdahale etmeye çalıştıysam da hem sadece bir çevirmen olarak konumum, hem de bilgilerimin sığlığı nedeniyle her seferinde bozguna uğradım. ... [bundan dolayı] ülkemi daha iyi tanımak, daha iyi tanıtılmasına yardımcı olmak, bunun içinde daha iyi donanıma sahip olmalıyım dedim.” (2001:vii)

Sadece bu örnek bile bu mesleğin önemini açıkça ortaya koymaktadır. her şeyden önce bir turist rehberi ülkesinin tanıtımını etkileşimli olarak gerçekleştirir.

Bunun yanında Türkiye’deki uygulamaya göz atılacak olursa resmi anlamda meslek sıfatı olarak “profesyonel” ibaresini taşıyan tek meslektir. Bu “profesyonel” sıfatı bile bu mesleğin önemini anlatmak için yeterlidir. Profesyonellikte ciddiyet vardır, hata payı çok azdır ve disiplin vardır. Bunlardan önce turist rehberlerinin bu ibareyi resmi olarak taşıması taşıdıkları yükün hafife alınması gerektiğinin bir işaretidir.

Bundan yola çıkarak “profesyonel turist rehberi” kimdir, ne iş yapar, ne gibi sıfatlara sahip olmalıdır gibi sorulara yanıtlar aranmaktadır.

1.2.3.3.2. Turist Rehberi Kimdir

Turizmin duayenlerinden Ahipaşaoğlu (2001:90) turist rehberi tanımını şu şekilde yapar:

“Belirli bir program dahilinde yerli ve yabancı gezginlere yol gösteren, program kapsamındaki ziyaret yerleri hakkında uygun dilde doğru bilgiler aktaran, ülke yada bölge hakkında tanıtım yapan, gezginlerin doğru, sosyal, ekonomik ve kültürel izlenimler almasına yardımcı olan kişidir”.

Diğer yandan Türkiye’deki turizmle direk olarak ilgilenen en resmi kurum olan Turizm Bakanlığı tarafından oluşturulan *Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği*nde belirtilen 1. maddeye göre Turist Rehberinin tanımı şu şekildedir.

“Türkiye’yi yerli ve yabancı turistlere en iyi şekilde tanıtacak ve onlara gezileri süresince yardımcı olacak ve doğru bilgiler verebilecek kişidir.”

Başka bir yaklaşım ise akademisyenlik kimliğini ve sektör tecrübesini başarılı bir şekilde taşıyan Değirmencioğlu (1997: 5-6) tarafından ortaya koyulmuştur. Buna göre rehber;

... Turistlere, ziyaretçi ve konuklara eşlik ederek sit alanları, müzeler, anıtlar, türbeler, mabetler, tarihi eserler ve kalıntıları, folklor, kültür, sanat eserleri, el sanatları, hatıra eşyaları, eğlence yer ve olanakları hakkında doğru bilgiler verip gezdiren, gerektiğinde yaylacılık, dağ ve doğa yürüyüşleri, su sporları, avcılık, kayak, mağaracılık, kuş gözlem (Ornitoloji) paraşütçülük, botanik bisiklet ve at turlarını kapsayan spor çeşitlerini bizzat uygulayan ve uygulatan kişidir.

Bir başka tanım ise Sezgin (2001:18) tarafından ortaya konulmuştur. Bu tanıma göre;

“Rehber yerli ve yabancı turistlere ülkemizin doğal, arkeolojik ve kültürel değerlerini en iyi şekilde tanıtabilecek, onlara gezileri süresince yardımcı olabilecek ve doğru bilgiler verebilecek personeldir”.

Dikkat edilirse şu ana kadar ki olan tanıtımlarda anahtar kavram ve ifadeler şu şekilde belirlenebilir. Bunlardan ilki tanıtım yapmaktır. Tanıtım kavramının rehberlik mesleğinin en önde gelen özelliklerden biri olduğu söylenebilir. Diğer yandan “tanıtım” ifadesinin önünde “en iyi şekilde “ sıfatı bulunmaktadır ki bu da “profesyonel turist rehberi kimliğiyle çok da iyi örtüşmektedir.

Sadece tanıtım ifadesini yeterli bulursak rehberin diğer özelliklerini adeta bir kenara itmiş oluruz. Halbuki rehberlik doğası gereği oldukça fazla miktarda sosyal etkileşim gerektirir. Bu durumda bir başka açıdan şu anlama gelir; rehberlik sadece tanıtım olsa idi bunun için insan unsuruna pek gerek duyulmazdı. Bunun için bugün çeşitli medya kuruluşları sayesinde duyulan “kayıt cihazları” yeterli olurdu Topkapı Sarayında olduğu gibi. Veya sadece bir yabancı dil bilip ve her zaman sit alanları etrafında rehber kisvesinde gezinen kişiler bu iş için yeterli olurdu. Bu durumların bile farkına varmak açıklamasını yaparken “bacasız endüstri” “döviz kaynağı” “büyüyen, uyuyan dev” gibi süslü ifadeler kullandığımız turizm hadisesinin bir kısmını oluşturan rehberlik mesleği için çok ciddi bir eğitimin önemini vurgulamasına bir göndermedir.

Turizm dünyanın en dinamik endüstrilerinden biridir ve gün geçtikçe de diğer sektörlerle oranla daha da dinamikleşmekte ve gelişmektedir. Bu gelişen endüstriye paralel şekilde turist rehberlerinin rolleri de gelişme göstermektedir. Rehberlerin bu endüstriye endüstri ihtiyaçlarına paralel bir şekilde uyum sağlamaları için yeni yaklaşımlara, iletişim ve işbirliği becerilerine ihtiyaç vardır.

Tüm formaliteler tamamlandıktan sonra icra edilen bir turda rehber ve turist karşı karşıya kalır. Pond (1993:64), bu durumu daha da dramatik hale getiren şu söylemi dile getirir “Tur rehberi turu yapan yada bozan kişidir” Bu ifade bile karşılıklı etkileşimin önemini ortaya koymaktadır.

O halde kompetant her şeye hakim turist rehberi nedir, kimdir, hangi özelliklerden oluşmuştur. Pond bu sorudan yola çıkarak posta ve yüz yüze yapmış olduğu anketlerde turist rehberlerine, rehber işverenlerine tur halindeki seyahat eden turistlere şu soruları yöneltmiştir:

- Niye rehberlere ihtiyacınız var?
- Rehberin öncelikli görevi nedir?
- Rehberin en önemli kişilik özelliği nedir?
- Herhangi bir yer sunumunda turist rehberleri kime karşı sorumludur; kendilerine, sit alanına işverenlerine, bölgeye, veya turiste?

Sonuçlar doğal olarak rehberliğe karşı farklı bakış açılarının olduğunu ortaya koymuştur. Rehberin öncelikli rolü nedir sorusuna rehberler “grup kontrolü sağlamak” bilgi yaymak, insanlara mümkün olduğunca yer gezdirmek, tarih öğretmek, kendi şehrimizi iyi şekilde sunmak ve bu bölgeye karşı olan hırsımı almak şeklinde yanıtlamışlardır. Diğer yandan tur operatörleri en çok halkla ilişkilere vermişlerdir. Yabancı ziyaretçiler yerli ziyaretçilerden daha fazla bir şekilde rehberi bölgenin veya ülkenin temsilcisi ve “elçi” ve “kültür çevirmeni” gibi ifadeler kullanarak konuya daha da sosyolojik bir boyut katmaktadırlar (Pond, 1993:66)

Bakış açıları yukarıdaki örnekte kendini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Zaten sosyal olgularda tek bir açıdan yargıya varmak büyük bir yanılğıdan başka bir şey değildir.

Pond (1993:68) uyguladığı bu araştırmayı farklı bir yaş grubuna yönelttiği zaman ise çok daha farklı cevaplarla karşılaşır. Örneğin emekli (Senior) grubuna sorular yönelttiğinde rehberleri daha çok “arkadaş” “lider” veya detayları, durumları ve kişiliklere dikkat eden kişi olarak yanıt almıştır. Genç öğrenci grubuna sorular yöneltildiğinde “rehberin görevi ve amacı öğretmektir” yanıtı gelmiştir. Benzer şekilde öğrenci grubuna eşlik eden öğretmenler ise “Hem rehber hem de biz öğretmenler burada öğrencilere tarihleri ve ülkeleri hakkında bilgi öğretmek için buradayız” yanıtını vermişlerdir. Pond’un çalışmasına göre görüldüğü üzere

rehberlerin algılanması yaş, sosyal statü, meslek gibi sosyal olgulardan oldukça etkilenmektedir. Bu durumda standart bir rehber tanımı yapmak zorlaştırmaktadır.

Buna rağmen Pond bu genel çalışmasında tüm bu olguların etkilerini en aza indirebilecek iki değişken üzerine önemle vurgu koymaktadır. Bunlardan ilki rehberin rolü çevre, ziyaretçi, ziyaret amacı ve rehberin kendisidir. İkincisi ise profesyonel rehberliğin en önemli özelliklerinden birinin aynı anda birden fazla görevi ve fonksiyonu yerine getirebilme yeteneğidir.

Buradan da anlaşıldığı üzere rehberlik mesleği çok yönlü bir sistemdir. Tahminimizce Pond da bu özelliği vurgulamak için ilk defa “profesyonel” ifadesini “rehber” kelimesiyle birlikte kullanır.

Turist rehberlerinin rolü üzerine J. Christopher Holloway (1981) tarafından yapılan benzer araştırmada benzer tutumlar gözlenmiştir. Holloway de, Pond gibi, konuya spesifik bulgulardan çok, çok değişkenli ve çeşitli yorumlara açık bulgular elde etmiştir. Çalışmasında Holloway, günlük turlara çıkan rehberlere değinmiştir. Yalnız işin handikapı turist rehberleri bu konuyla ilgili olarak önceden uyarılmışlardır. Bu durumda araştırmamanın güvenilirliği ciddi biçimde etkilenebilir. Araştırmanın sonucu olarak turist rehberleri işverenlerin veya ziyaretçilerin beklentilerini yerine getirmeyi kendilerine pek dert edinmemişlerdir. Kendilerini daha çok bilgi sağlayan, öğreten kişi olarak tanımlama yoluna gitmişlerdir.

1.2.3.3.3. Erik Cohen’e Göre Rehberin Rolü

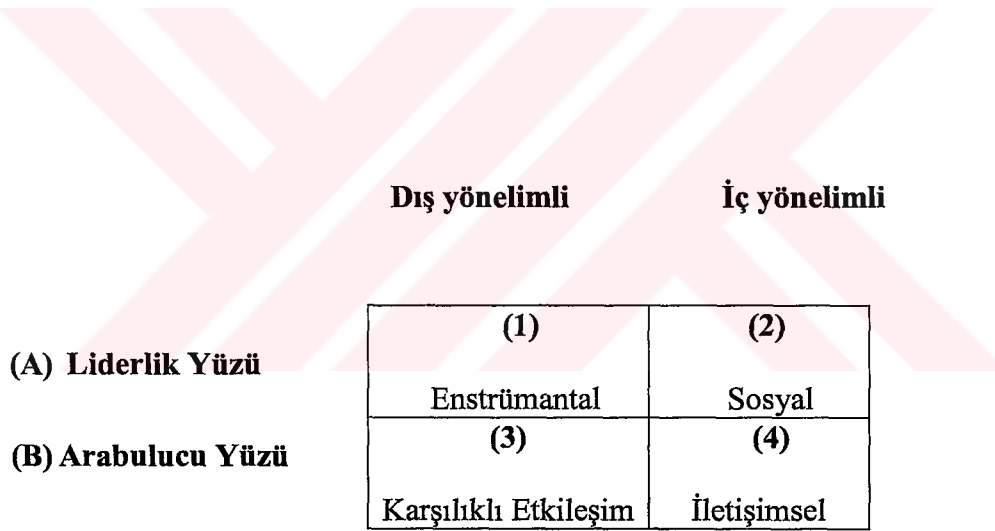
İsrail de Hebrew Üniversitesi sosyologlarından Erik Cohen (1985) belki de turist rehberlerinin rolünü, katkısını tespit etmede en kapsamlı veya geçerli çalışmalardan birini yapmıştır. Bunun yanında şimdiye kadar hiç bahsedilmeyen veya az bahsedilen bir ayrıma gitmiştir. Cohen bu çalışmasında turist rehberliğinin kökenine, yapısına ve dinamiklerini çok ayrıntılı bir şekilde sosyolojik bir perspektiften yansıtır.

Cohen (1985:4)’e göre günümüz anlamında kullanılan turist rehberi ifadesi iki ana başlık altında gruplana bilir. Bunlardan ilki “Yol gösterici” (Pathfinder),

diğeri ise “Danışman” (mentor) başlıklarıdır. “Yol gösterici” rolü rehberin bölgenin coğrafi ve fiziksel öğelerini bilmesiyle ilgilidir. Örneğin, İstanbul’a gidildiği zaman rehberin hangi müzenin nerede olduğunu bilmesi fikriyle özdeşlik gösterir. Ancak Cohen bu rolü bize kalırsa profesyonellikle pek bağdaştırmaz. Bu bağlamda, profesyonellik yönünün bu başlık için arka planda olduğunu belirtmek için şu şekilde bir ifade kullanır.

Turist rehberinin rolünü daha detaylı irdelemek için şu şekilde bir kavram ileri sürer.

Turist rehberinin rolünü oluşturan temel bileşenlerin şematik sunumu

Şekil 3: Rehberin Temel Roller

1.2.3.3.1 Liderlik Boyutu

Liderlik kelimesi, dünya literatürüne 14. Yüzyıl'da girmiş olmasına rağmen son iki yüzyılda sıklıkla kullanılmaktadır (Stogdill;1974:3). Araştırmacılar, liderliğin tanımını daha çok kişisel perspektiflerine ve önem verdikleri olgulara göre yapmışlardır. 1950'lerde yoğunlaşmaya başlayan liderlik araştırmalarıyla birlikte birçok tanım yapılmaya başlanmıştır. Bu tanımların bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Liderlik, ortak bir amaca doğru grubun davranışlarını yönlendirmek için bireyin yapmış olduğu davranışların tümüdür (Hempfill & Cons ;1957).
- Liderlik, iletişim sürecinin yaşandığı bir ortamda, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak üzere yönlendirilmiş kişiler arası etkileşim sürecidir (Weschler & Massarik; 1961).
- Liderlik, karşılıklı davranış ve fikirbirliği ile yapıyı harekete geçirmek ve bu hareketi devam ettirmektir (Stogdill ;1974).
- Liderlik amaçları gerçekleştirmek için uğraşanları duruma göre uyarlayıcı, onların sorularını yanıtlayıcı bir roldür (Dubrin; 1994).
- Liderlik, organizasyonun günlük emirleriyle mekanik koordinasyonundan daha ötede etki yönünden ortaya çıkan bir fazlalıktır (Katz & Kahn ;1978).
- Liderlik, örgütlenmiş bir grubu, belli bir amacı yerine getirmek maksadıyla insan davranışlarını etkileme faaliyetidir (Rauch & Behling; 1984).

Cohen tüm iddialarını “yol gösterici” ve “Danışman” kavramlarını daha da irdeleyerek yukarıdaki şekil 3’de aktarmaya çalışır ve buna göre turist rehberlerinin iki rolü üzerinde oldukça detaylı açıklamalar yapar. Bu tabloya göre Turist rehberliği ve ortaya çıkaran bileşen rollerden biri “liderlik” vasfıdır. Bu rol yol göstermeden çok öte bir anlam taşır. Bu rol eski zamanların “yol gösterici” vasfının daha da detaylandırılmış derin halidir. Yani genel bilgilerin ötesinde özel veya herkesin bilmediği mekanlara rehber erişimi sağlar. C. J Schmidt (1979:450) The Guide Tour: “Insula Led Adventure” adlı eserinde liderlik vasfının sosyal boyutunu da vurgular (Aktaran: Cohen: 1985:6)

Diğer önemli rol kavramı ise “arabuluculuk” tur. Cohen “Mediator” sözcüğünü 1933 tarihli Oxford İngilizce sözlüğüne dayandırarak şu açıklamayı yapar. “ilgi çeken nesneleri gösteren” işaret eden (Oxford, 1933 IV 490) şeklinde açıklama yapar. Lakin günümüz çağdaş sözlüklerinin hiçbirinde bu tanıma hiç yer verilmez. Belki de P.F Mc Kean (1976)’ın yapmış olduğu “kültür pazarlayıcısı” açıklaması “arabuluculuk” anlamını zihnimize daha da keskinleştirir.

“Kültür pazarlayıcısı” veya “arabuluculuk” rolü “danışmanlık” rolünün, daha da genişletilmiş halidir. Cohen bu tabloyu biraz daha açarak “Liderlik” ve “Arabuluculuk” kavramlarını “ampirik kanıtlardan” yola çıkarak “Dış Yönelimli (güdümlü)” ve “İç Yönelimli (güdümlü)” olarak iki ayrı kategoriye ayırır ve buda kendi içinde çeşitli gruplara ayrılır. Buna göre Cohen Enstrümantal bileşeninin özünü “yol göstermek” oluşturur ama bu durum günümüz rehberlerine uygulandığı zaman ortaya birbiriyle ilişkili etkenler ortaya çıkar.

Bu etkenler “Yol göstermek”, “Erişim”, “Kontrol” etkenleridir.

- 1.“Yol göstermek” etkeni kısaca yön bulma, gidilecek rotayı, güzergahı iyi bilme ve takip etme özelliklerini barındır.
- 2.“Erişim” etkeni ise özellikle halka açık olmayan mekanlara girişi sağlamadaki rehberin ustalığıdır. Aynı zamanda sadece giriş değildir önemli olan burada örneğin bir Fabrika gezisinde turistlerin kontrolünü sağlamak ve devam eden süreçlere turistlerin müdahale etmemesini de sağlamaktır.
- 3.“Kontrol” etkeni ise turun emniyetli bir şekilde geçmesini sağlamak için alınan tedbirler ve kontrol etme faaliyetlerini içerir.
- 4.Sosyal Bileşen: Bu bileşen fiziksel boyutların daha da dışlandığı ve yönetim ile ilgili konuların etkisini göstermeye başladığı bileşendir. Pond bu bileşeni “Gerilim Yönetim” “Entegrasyon” “Moral” ve “Animasyon” alt gruplarında toplar.
- 5.Gerilim Yönetimi: Tura katılan kişiler arasında gerilimin, çatışmanın önüne geçme çabası ve bozulan ilişkileri iyileştirme ve düzeltme çabasıdır.
- 6.Entegrasyon: Grubun birbiriyle sosyal etkileşime girip bütünleşmesidir. Holloway bu alt başlık için rehberin “grubunda sosyal uyumu artıran, cesaretlendiren bir katalizör...” olduğu ifadesini kullanır (Aktaran: Cohen, 1985:12).
- 7.Moral: Rehberin tur boyunca grubunu esprili ve moralini yüksek tutma uğraşını ilgilendirir. Cohen Holloway (1981) den aktararak şu ilginç tespiti de yapar. Buna göre yeterince kalifiye olmayan turist rehberlerinin performans rolleri üzerine oldukça olumlu etkisi vardır. Zira rehber bilgi açısından olan açıklarını iyi ilişkiler oluşturarak giderebilir.

8. Animasyon: Bazı durumlarda rehber grubunu gidilen gezilen konaklama yapılan yerdeki animasyon aktivitelerine katılmalarını teşvik edebilir. Daha kısa süreli, turlarda ise günlük, yarım günlük şehir gezilerinde olduğu gibi kendisi bile bu role soyunabilir.

1.2.3.3.3.2 Arabuluculuk Boyutu

Arabulucu Yüzü (B)

1. Karşılıklı Etkileşim Bileşeni: Turist rehberinin rolünü oluşturan bu element kendi grubuyla lokal halk kurumlar, sit alanları arasındaki kaynaştırıcılık ve arabuluculuk rolü vasıtasıyla karşılıklı etkileşimi sağlamasıdır. İki alt başlık altında incelenebilir.
2. Temsil Etme: Schmidt (1979:454)'e göre rehber, grubunu hem ziyaret edilen mekana entegre eder hem de grubun bu mekandan izole eder. Yani diğer bir deyişle kendi turist grubunu mekana karşı bir temsil görevi taşır. Bunun yanında aynı doğrultuda mekanı da turist grubuna karşı bir temsil görevi taşır. Burada bahsi geçen “mekan” kelimesi sit alanı, yöre veya bölge insanı, kurum olarak düşünülebilir. Bu şekilde tüm riskler en aza indirilmiş olur.
3. Organizasyon: Rehberin organizasyona ait yükümlülüklerini yerine getirmesi olarak düşünülebilir. Rehber grubuna karşı her türlü hizmet ve imkanların sağlanmasından sorumludur. Bu tür hizmetler sağlıktan yiyeceğe kadar çeşitlilik gösterebilir. Fakat günümüzde daha etkin iletişim sistemleri sayesinde bu gibi organizasyon aktiviteleri seyahat acentaları veya tur operatörleri tarafından önceden düzenlenmektedir.

İletişime ait özellikler ise bir çoklarına göre en önemli bileşenlerden birini oluşturmaktadır ve rehberlerin eğitiminde en önem verilen konulardan biridir. Bu bileşen başlıca dört alt gruptan oluşur.

1. Seçim: Rehberin tur güzergahında gidilecek, gezilecek yerleri kendi tercihine, profesyonel eğitimine, işvereninden aldığı direktiflere ve otoritelerden aldığı direktiflere göre değişiklik göstermesiyle ilgilidir.
2. Bilgi: Belki de rehberlik mesleğinin en temel özelliklerinden birisidir. Turistlere doğru ve tam bilgi verilmesiyle ilgilidir. Cohen (1985:15) bilgi dağıtımının önemini vurgulamak maksadıyla şu açıklamayı ekler:

Gelişmiş turistik ülkelerde bilgi verilmesi neredeyse akademik bir karakter taşımaktadır. Akademik bilgiye ve bilginin kuru bir sunumuna rağmen ilgili siteye ait tarihlerin, numaraların ve olayların ezberden okunması gibi, sunulan bilgi neredeyse hiç doğal değildir ve daha ziyade ilgili kuruluşun resmi otoritelerin arzu edilen turistik görüntüyü vermek veya milli propaganda söyleminin bir parçası olarak turiste daha geniş sosyal ve politik izlenim vermek içindir. Bu gibi durum daha çok komünist ve askeri hükümetlerle yönetilen ülkelerde geçerlidir.

1. Çeviri: Çeviri hususu sadece bilginin sunulması anlamında düşünülmemelidir. Çeviri eğitim almış turist rehberinin iletişimsel becerisini en açık şekilde ortaya koyan bir göstergedir. Çok önemli bir göstergedir. Çünkü turistle bölge arasındaki bilgi ve kültür boşluğunu dolduran bir köprü vazifesi gören en önemli iletişimsel araçtır. Yalnız salt olarak çevirmenliği rehberlik mesleğiyle öz tutmak çok yanlış bir tutumdur. Bize kalırsa zaten Cohen de bu durumu tespit etmiş olacak ki çevirmenliği rehberlik mesleğini oluşturan bileşenlerden biri olarak bize sunmaktadır. Takdir edilecektir ki sadece çevirmenlik boyutu üzerinde durulursa rehberin geride kalan en önemli özellikleri göz ardı edilecektir.
2. Fabrikasyon: Cohen (1985:16) fabrikasyon ifadesini büyük bir açık sözlülükle “kafadan atma aldatma” olarak nitelendiriyor. Bunların en bariz ve bilinen örneklerine gelince tur esnasında yapılan alışverişte sahte bir antikanın gerçekmiş gibi sunulması. Cohen bu konuda biraz daha da ileri giderek yukarıda sunulan

örneğin sebeplerinden birinin alışveriş yeri sahibinden “komisyon” yada “kesinti” almak olduğunu ileri sürer. Bir başka “aldatma” çeşidi olarak da Cohen turist rehberinin tur programında olmayan bir güzergahın tur programındaymış gibi gösterip turun yapılmasını gösterir. Ama şunu da eklemeyi ihmal etmez. Bu tür uygulamalar yetkililerinde sonunda rehberlik mesleğini düzenlemeye ve yetkililerin buna müdahale etmesine sebep olacaktır.

1.2.3.3.4 Erik Kohene Göre Turist Rehberliği Dinamikleri

Cohen turist rehberinin rolünün temel bileşenlerine değindikten sonra bu kez turist rehberinin rolünün dinamiklerine değinir. Bunu da temel bileşenlerde gösterdiği gibi şematik bir açıklama ile bize yansıtır.

	Dış güdümlü (Yönelimli)	İç güdümlü (Yönelimli)
(A) Liderlik Yüzü	(1) Orijinal Rehber (Enstrümantal öncelik)	(2) Animatör (Sosyal öncelik)
(B) Aracı Yüzü	(3) Tur lideri (Karşılıklı etkileşim önceliği)	(4) Profesyonel Rehber (İletişimsel öncelik)

Şekil 4: Turist Rehberinin Rolünün Dinamikleri

1.2.3.3.4.1 Liderlik

Cohen (1985:17) “Orijinal Rehber” ayrımını yaparak bize kalırsa rehberliği profesyonellikten ayıran yüzünü ortaya koymaya çalışır. Bu bağlamda Cohen rehberliğin önceki rolünü “yol bulan, yol gösteren” diye ayırır. Bu rolün geçerliliğinde “kurumsallaşamamış turizm endüstrisi” ne yarar. Turistlerin bu şekilde bir rehber tercih etmesinin sebebini de sadece “yol göstermek” maksadı taşıdığını iddia eder. Turist rehberinin bu fonksiyonu şüphesiz günümüz mantığıyla pek çelişir. Belkide bu fonksiyonu rehberliğin tarihinde uygulanan sadece “güvenlik” amacıyla bir rehber bulundurmaktır. Bu tür bir rolü çok az yabancı dil bilgisiyle gerekli

niteliklere sahip olmadan Türkiye’de çeşitli sit ve ören yerlerinde görebileceğimiz kişilerin taşıdığını söyleyebiliriz. Özdeki mantık turistlerce böyle bir seçim yapmalarının nedeni “hiç yoktan iyidir” olabilir.

“Profesyonel Rehberlik” rolü “mentor” lık sıfatıyla yakından ilişkilidir tarihsel açıdan. Kitle turizminin artmasıyla Rehberlikte profesyonelliğe oldukça önem verilmiştir. Rehber profesyonellik özelliğini ön plana çıkardığında doğal olarak iletişim boyutu da bir öncelik kazanmış olur. Rehberi diğer “broşür” tipi rehberlerden ayrı kılan özellik grup ile iletişime geçebilmesi sayesinde mekanik özellikten kurtulmuş olmasıdır.

1.2.3.3.4.2 Arabuluculuk

Animatörlük karakteristiği Cohen tarafından gezme görme aktiviteleri odağından uzaklaştığı ve tatil yapma odaklı turlarda ortaya çıkan bir durumdur. Çünkü turizm hareketi gezme görme merkezli olmasından ziyade grup aktivitelerine yönelmektedir Cohen’in (1985:20) düşüncesine göre. Cohen, buna örnek olarak ta Türkiye’de de yaygın olan ve daha çok grup tatili fırsatı sunan Club Med’i göstermektedir.

Cohen’in bu detaylı çalışması “turist rehberliği” kavramının tam anlamıyla sektör dışı bir kişi tarafından bir sosyolog olarak sosyolojik açıdan en derinlemesine yapılan en tatmin edici açıklamadır. Bu anlamda kısaca turist rehberliğini bir olgu olarak kabul edip farklılık gösteren açılardan ve açık yüreklilikle sunumu başka çalışmalarda bu konuyla ilgili eşi az rastlanır bir örnektir.

Cohen’in bu çalışmasında profesyonellik sıfatını eğitimle bağdaştırması bahsine daha sonraki bölümlerde Eğitim başlığı altında değinilecektir.

Diğer yandan İsrail kökenli bilim adamlarının, Erik H. Cohen, Maurice, Fergan, Eynath Cohen, düzenlemiş olduğu bir çalışma (A New Paradigm in Guiding). Erik Cohen (1985) in yapmış olduğu çalışmayı bir anlamda daha da keskin hatlara getirmiş bulunmaktadır. Çalışmanın çıkış noktası turizm etkinliklerinin anlam arama ve varoluşsal sebeplerle olduğunu ileri sürmesidir. Bundan yola çıkarak bu tip

bir turizmde rehberliğin mekaniklerinden çok manevi özellikleri ön plana çıkmaktadır. Cohen (1985) değinecek olursak daha çok “mentor” veya “arabulucu” (mediator) yüzü ön plana çıkar. Bu tür bir rehber profilinde rehber kesinlikle “yol göstericilik” fonksiyonundan uzaklaşır. Eğitimci kimliğine bürünerek eğitir ve manevi olarak rehberlik eder. Turistlerin gördüklerine bir anlam katarak, mekanik özelliklerinde üstün durulması gerekir fakat sosyoloji ve psikolojiyi ilgilendiren grup dinamiği, motivasyon, kültürel etnik arkaplan gibi konularda da turist rehberinin çok iyi yetişmiş eğitim almış olması gerektiğini ifade eder (Cohen ,2002).

Cohen (2002:921) aynı ismi taşıyan Cohen’in (1985) çalışmasının geçerliliğini şu ifadelerle eleştirir.

Cohen’in makalesi basıldığından beri 15 yıl geçti ve rehberlerin profesyonel statüsü çok büyük gelişmeler gösterdi. Bugün birçok yerde turist rehberinin kabul gören bir statüsü vardır [Cohen’in vurgusu]. İsrail’de Rehberlerin çoğu Turizm Bakanlığı tarafından verilen resmi dersleri almışlardır.... [Rehberin] tutumu, davranışı, duruş şekli onları [rehberleri] önderlik ettikleri gruptan ayırır.

Cohen (1985) turist rehberlerinin görünüşlerinde hiç bu kadar açık bir biçimde ifade etmemişti. Belki de bu durumu araştırmacıların çıkarımlarına bırakmak istemiştir. Bu bağlamda “profesyonellik” ve “karşılıklı etkileşim önceliği” bu faktörleri bize hatırlatabilecek önemli anahtar kelimeler olabilir.

Cohen (2002) modern rehberlere yeni bir görev daha yükleyerek rehberin asıl görevinin bilgi iletmek değil tartışma ortamı yaratmak olduğunu ileri sürer ve “profesyonel rehber” ifadesi yerine “danışman rehber” anlamına gelen “Madrich” ifadesini kullanmayı yeğler.

Yaptığı çalışma sonucu Cohen (2002) turist rehberliğini açıklayan geleneksel teorilerin modern turizm endüstrisinin çağdaş rehberleri açıklamadaki yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Pond (1993) Cohen (1985) ve Cohen (2002) dekilerden daha farklı olarak, günümüz koşullarına daha uygun ve daha uygulanabilir bir yaklaşım ve öneriyle ortaya çıkmaktadır. Cohen (1985) ve Cohen (2002) önermiş oldukları model ve rol tiplerinde birbirleriyle tam örtüşmeyen ve günümüz şartları göz önüne alındığında pek fazla menzili olmayan görüşler ortaya koymuşlardır. Şöyle ki; Cohen (1985) spesifik ve ayrıntılı bir görüş ortaya koyar. Diğer yandan, Cohen (2002) belki de örneği sadece İsrail’de olan bir tip ortaya koyarak Cohen (1985) tarafından önerilen tiplmeyi pek kabul ediyor gibi gözükmemektedir.

1.2.3.3.5 Pond’a Göre Turist Rehberlerinin Rolü

Pond (1993:76) ise önermiş olduğu Turist Rehberi rollerinde daha esnek ve göreceli olarak daha evrensel boyutlarda konuyu irdelemektedir. Buna göre turist rehberinin 5 önemli rolü şu şekilde sıralanmaktadır.

1. Lider
2. Eğitimci
3. Halkla ilişkiler temsilcisi
4. Ev sahibi
5. Arabuluculuk

Detaylarına pek girmeden bir göz atacak olursak Cohen (1985) tarafından ortaya konan Turist rehberi rolleriyle ismen örtüşmektedir.

1.2.3.3.5.1 Liderlik

Pond’a (1993) göre rehberin sahip olması gereken fonksiyonların en başında liderlik özelliği gelir. Bir çok işverende [Bu durumda seyahat acentaları] liderliği Turist rehberliğinin en önemli sorumluluklarından biri olarak düşünürler. Hatta Pond daha da iler giderek bir Turist Rehberi seçiminde liderlik vasfının rehberin bilgi ve tecrübe vasıflarından daha önemli olduğunu iddia eder. Liderlik - turist rehberliği ilişkisi iki şekildedir. Bunlardan ilki lider olarak rehberlerin gruplarına nasıl davrandığını, onları nasıl gördüğünü belirleme ile ilgilidir. Diğer bir deyişle rehberin grubunu tanıması ve onların isteklerine, etkin bir şekilde cevap vermesidir. Diğer

yandan, Liderliğin geleneksel görüşüne göre grubu kendi amaçları doğrultusunda ikna etme ve kontrol etme safhalarını içerir.

Dikkat edilirse bu iki görüş birbiriyle tamamen zıttır. İkinci alternatif olan geleneksel görüş günümüzde hizmet beklentileri yüksek olan turist grupları için pek tercih edilmiyor olsa gerek.

Cohen (1985) liderlik konusunu daha başarılı bir şekilde aktarmıştır. Cohen (1985) her iki düşünceyi de kabul eder bu nedenle, -Enstrümantal Bileşen ve -Sosyal Bileşen- olmak üzere liderlik yüzünü irdelemeye çalışır. Hatırlanacağı üzere enstrümantal bileşen yüzünü yön bulma, kontrol etme, özel alanlara erişim gibi mekanik unsurlar oluştururken sosyal bileşeni gerilim yönetimi, grubun entegre etme, esprili olma ve moral sağlama gibi daha fazla insan ilişkisi gerektiren beceriler topluluğu oluşturmaktadır.

1.2.3.3.5.2 Eğitimci

Bir İngiliz atasözü “Travel broadens mind” yani karşılayan bir çeviri yapacak olursak “çok yaşayan” değil, çok gezen bilir” ifadesini kullanarak belki de seyahat-egitim ilişkisini bilmeden ortaya koyan ilk kanıttır.

Pond’a (1993:79) göre hiçbir sınıf tecrübesi, kültürleri, yöreleri öğrenmede seyahat kadar etkili olamaz. Birçok rehber bu durumdan büyük bir keyif alır. Yalnız bu durumun dezavantaj getiren bir boyutu da vardır. Bu durumu Pond Anatole France dan aktararak “kendini beğenmişliğini çok şey öğretmek tatmin etme bunun yerine insanların ilgileri meraklarını uyandırır. Sadece kıvılcım çak eğer yanacak bir madde varsa o zaten ateş alacaktır.” şeklinde ifade ederek çok fazla öğretme çabasının olumsuz yönlerini bize aktarır. Pond (1993:79) eğitimcinin bazı ülkelerde ne kadar ciddiye alındığını şu örneklerle açıklar:

“Kuzey Amerika’nın birçok yerinde rehberlerin Kızılderililer hakkında oldukça donanımlı olmaları gerekmektedir. New Englan daki rehberlerin erken Amerikan Tarihi hakkında derin bir bilgi

birikimine sahip olmaları gerekmektedir ve buradaki rehberler kendilerini 19. Yüzyıl Amerikan Edebiyatından tutundu nerede ve nasıl lobster (ıstakoz) yakalandığına dair çeşitli sorularla yüzleşebilirler. Bunun yanında doğa turizmine olan artan ve giderek yaygınlaşan ilgi kuşları, ağaçları, çiçekleri tanıyabilen ve bölgesel ekolojiyi yorumlayabilen, anlatabilen rehberlere karşı büyük bir talep ortaya çıkarmıştır.”

Benzer örnekler Türkiye içinde verilebilir. Efes sit alanının hangi dönemler arası Medeniyet açısından zirvede olduğunu veya Türkiye'nin hangi medeniyetlere beşik olduğunu bilmeden bir tura çıkmak susuz bir çorba gibidir, hiçbir anlam ifade etmez.

1.2.3.3.5.3 Halkla İlişkiler

Daha önceden de değindiğimiz üzere rehberler çeşitli amaçlara yönelik gruplara hizmet vermektedirler ve bunun yanında bu grupların beklentilerini bu doğrultuda yerine getirmeleri beklenmektedir. Bir kongre grubunu ele alacak olursak önceden de belirttiğimiz üzere bu tür bir grupla oluşacak bir etkileşim sit alanlarından ziyade kongre konaklanan yer arasında geçecektir. Bu durum göz önüne alındığında rehberin grupla olan iletişimi, sosyalleşmesi çok büyük önem kazanacaktır.

Pond (1993:81) bu hususun ehemmiyeti hakkında şu çarpıcı örneği verir. Bazı ülkelerde rehberler hükümetler tarafından dikkatlice bir şekilde seçilir ve bunun altında yatan temel sebep spesifik bir imaj ve hatta önceden hazırlanmış bir mesajı vermek yatar. Bu bağlamda rehberler elçilikler gibidir.

Aslında bu durum her rehberde, her ülkede olması gereken bir durumdur. Rehberler mekanik ve sosyal yönlerinin yanında vatanseverlik duygularını da ön plana katarak ülkelerinin propagandasını yapmalıdırlar. Fakat bu propaganda olayı dini, politik görüşleri empoze etmeye çalışma çabası şeklinde olmamalıdır.

1.2.3.3.5.4 Ev Sahibi

Seyahat ve Turizm kavramları emek-yoğun özellik gösterdiklerinden hizmet kavramları arasında sayılır birçok açıdan. Bundan yola çıkacak olursak rehberlik de birçok özelliğiyle birlikte seyahat kavramından daha fazla hizmet içerikli ve hizmet yoğunudur çünkü tam anlamıyla bir sosyalleşme sürecini kontrol eden kişidir.

Bu sosyalleşme çatısı altında “rehberin arkadaş, arabulucu, avukat, yardımcı, eğlendirici vb. gibi birçok rolü vardır”. (Pond, 1993:82)

Pond’a (1993:82) göre “Ev sahibi” görevi birçok kişi için rehber olmanın ve kalmanın en temel sebebi ve sonsuz bir haz kaynağıdır. Genel algılama en başarılı rehberlerin doğuştan gelen bir dışa açıklık niteliği ile donanımlı olmalarıdır. Aslında bu durumun turist rehberinin motivasyonu ile ilgili olduğu söylenebilir. Böyle bir misyonu yani turist rehberliğini seçmiş olmak ve bundan da ötesi bu mesleği icra etmeye devam etmek ancak çok büyük motivasyon kaynağı veya kaynaklarıyla mümkün olabilir. Bunların fiziksel olanlarını diğer bir deyişle finans boyutunu ortadan çıkarırsak geriye mesleki doyumun kaldığı söylenebilir. Mesleki doyumun en temel özelliğini oluşturan çekirdek kavram ise işte burada karşımıza çıkar, Konukseverlik.

Konukseverlik bu anlamda profesyonellik kaygılarının bir yana bırakılıp seyahat edenlere gerçek ilginin gösterilmesi olarak nitelendirilebilir.

1.2.3.3.5.5 Arabuluculuk

Bu rol Cohen (1985) tarafından da ifade edilen “arabulucu, araç” rolü ile kısmen örtüşmektedir. Pond (1993) bu rol için şu ilginç açıklamayı yapar.

Rehberin araç olarak rolü belki de en önemlidir kesin bir şekilde en güçlüsü ve en uzun süreli olabilir. Mantık olarak [rehberin] araç rolü diğer rollerden ayrı tutulamaz çünkü bu rol rehberin tüm fonksiyonlarıyla tümleşik bir roldür. Aynı zamanda araç kavramı çok önemlidir ve sıklıkla göz ardı edilir

bu yüzden ayrıca değinilmeyi hak eder. Rehberin rolünün araç olarak, vurgulamak rehberin performansından ziyade ziyaretçinin bölgesel kültürün, seyahat tecrübesinin önemini vurgulamaktır. En iyi durumlarda rehberler olayların açığa çıkmasını kolaylaştırır, cesaretlendirir. Onlar mesajdan ziyade bir araçtır. [Benim vurgum]

Bir başka açıdan irdelenecek olursak rehber bu durumda tüm rolleri fonksiyonları içinde barındırarak bunları ne zaman hangi durumda ortaya koymasını bilmelidir. Örneklendirecek olursak haddinden fazla uzayan bir ekspozisyon odak noktayı başka boyutlara çeker. Amaç sit alanını tanıtmakken odak tanımından çıkar turistleri sıkıya kadar dallanıp budaklanabilir. Rehber bu durumu bilirse gerektiği kadar bilgiyle ekspozesini tamamlar, mesajını verir. Kendini de böylece bu mesajdan ziyade bu mesajı sunan bir elçi gibi göstererek turistlerin sıkılmasını önlemiş olur ve hatta bazı konuları anlamayı turistlerin kendisine bırakmış olur.

1.2.3.3.6 Meslek Olarak Turist Rehberliği

Profesyonel Turist Rehberliği bir meslek midir, değil midir, insanlar hayatlarını “profesyonel turist rehberi” olarak ne kadar idame ettirebilir bu mesleğin birçok değişlere bağlı olduğu düşünülürse.

Profesyonel Turist Rehberliğinin turizm içindeki yeri ve önemini yılların deneyimli rehberi ve akademisyeni olan Suavi Ahıpaşaoğlu (2001:105) bu işin doğasını çarpıcı bir şekilde dile getirmeye çalışmıştır. Buna göre rehberin başarısı ve seyahat acentesinin başarısı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu döngü içerisinde rehberin başarısı sonraki dönemler için seyahat acentesinin daha fazla iş almasını sağlayarak ve seyahat acentesi için daha fazla iş rehberine de aynı oranda daha fazla iş anlamına gelecektir.

Bu durumda ister istemez acenta sahiplerini veya tur operatörlerini daha seçici olmaya iter. Bu seçicilik bağlamında her acenta doğal olarak her rehberle çalışmak istemeyebilir. Aradığı kriterler arasında mutlak suretle engin bir iş tecrübesi

ve kaliteli bir iş tecrübesi gerekmektedir. Ahipaşaoğlu bu seleksiyonu şu şekilde anlatır eserinde;

Genelde her acentenin ön görüşmeler ve / veya daha önceden tanıyıp iş bilgisine ve ahlakına güvendikleri rehberlerin tavsiyeleri ile oluşmuş potansiyel rehber adayları portföyleri vardır. Normal şartlar altında birinci halka rehberler diye adlandırılabilen olan eskiden beri tanıyıp birlikte çalıştıkları rehberleri ararlar... ajanslar kanalıyla gelen rehberlerde aldıkları tur sırasında sergiledikleri performansa göre ak veya kara [Benim vurgum] listeye alınırlar. Daha sonra ajanslara başvurulduğunda bazı rehberler ismen talep edilirken, bazılarının önermeleri halinde acente reddetme yoluna gider.

Görüldüğü üzere sistem, mutlak kalite ve başarı üzerine kurulmaktadır. Rehberin iş bulma hadisesi çoğunlukla rehberin tecrübesine ve geçmişine göre değişmektedir. Turizm en önemli iş alanlarından biridir ve büyük ve çok büyük oranda emek-yoğun, hizmet - yoğun bir sektördür. Bu sektörün içinde Profesyonel Turist Rehberliği vasfını taşıyor. Kişilerin emek - yoğun hizmet-yoğun özelliklerine son derece itina ile uymaları ve bu özellikleri sergilemeleri beklenmelidir, gerekmektedir eğer gerçek anlamda Profesyonel Turist Rehberliği vasfını taşıyorlarsa

1.2.3.3.6.1 TUREB (Turist Rehberleri Birliği)

TUREB (Turist Rehberleri Birliği): Eylül-1998'de dört meslek örgütünün birara ya gelmesiyle oluşmuş, ardından 15/04/2002 tarihinde yedi meslek örgütünün yenilenmiş bir

1. **IRO (İstanbul Rehberler Odası)**
2. **İZRO (İzmir Turist Rehberleri Esnaf Odası)**
3. **ARED (Ankara Profesyonel Turizm Rehberleri Derneği)**
4. **AKREDER (Akdeniz Profesyonel Turist Rehberleri Derneği)**

5. **KARED (Kapadokya Turist Rehberleri Derneği)**
6. **KURED (Kuşadası Profesyonel Turist Rehberleri Derneği)**
7. **MARED (Marmaris rehberler Derneği)**

protokol etrafında bir araya gelmesiyle oluşturulmuş temsili bir birliktir.

Turist rehberlerinin meslek örgütlenmelerinin farklı kimlik ve kuruluşlar altında olmasının yarattığı ortak irade oluşumu ve ortak temsil sorununu ve

- Turist rehberlerinin yeknesak bir kuruluş biçimi altında örgütlenmeleri,
- Turist rehberliğinin bir “meslek” olarak tanınması,
- Yukarıdaki sorunları giderecek bir turist rehberleri meslek ve meslek örgütlenmesi yasasının çıkarılması,
- Turist rehberleri meslek ve meslek örgütlenmesine ilişkin yasal düzenleme konusunda halen sürmekte olan idari ve mesleki çabaların başarıya ulaşması için mevcut meslek örgütlenmeleri arasında koordinasyonun sağlanması ve turist rehberlerinin ortak sorunlarının saptanması ve çözüm önerileri üretilmesi gereklerini dikkate alarak,
- Turist rehberlerinin ortak sorunlarını saptamak ve çözüm önerileri oluşturmak,
- Meslek kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak,
- Turist rehberleri meslek ve meslek örgütlenmesine yönelik yasal ve idari düzenlemeler konusunda ortak girişimde bulunmak ve çaba göstermek,
- Turizm sektöründe faaliyet gösteren diğer meslek örgütlenmeleri ile kamu kurum ve kuruluşlarıyla idari makamlar karşısında temsilde işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amaçlarıyla,

Bir işbirliği ve koordinasyon platformu niteliğini taşıyan, “TUREB”

kısaltmasıyla ve “TUREB - Turist Rehberleri Birliği” kısa adıyla anılacak ve imzalanan protokolde yer alan kurallar çerçevesinde çalışacak olan “Turist Rehberleri İşbirliği ve Koordinasyon Birliği”ni oluşturmuş ve “2. TUREB Protokolü” adıyla anılacak olan işbu Protokolü oybirliğiyle kabul etmişlerdir.

Türkiye'deki 9.000'e yakın profesyonel turist rehberinin tümü TUREB bünyesi içinde temsil edilmektedir. (TUREB, 2003)

1.2.3.3.6.2. Arz-Talep ve Mevsimsellik Faktörü

Turizm yapısı gereği arz ve talep kavramlarıyla oldukça ilgili bir konudur. Turizm bu “arz ve talep” hadisesinden çok fazla etkilenen bir sektördür. Çünkü her şeyin ötesinde yukarıda da bahsettiğimiz üzere son derece hizmet - yoğun, emek - yoğun bir iş sahasıdır. Dolayısıyla bu iki sektör özelliği göz önüne aldığımızda Profesyonel Turist Rehberlerinin akıllarını çok önemli bir soru işgal edebilir. Böyle bir soru ancak “bu sezon nasıl geçecek” şeklinde olabilir. Çünkü arz - talep konuları direkt olarak rehberi, rehberin gelirini etkileyen bir unsur olarak çıkar karşımıza. Rehberlerin istihdamını etkileyen faktörleri sıralayacak olursak;

1. Mevsimsellik
2. Arz-talep

1. Mevsimsellik :Adından da anlaşılacağı gibi rehberlik aktivitelerinin mevsimsel ve sezona ait konjüktürel olan veya olamayan olaylardan etkilenmesiyle ilgilidir. Dünyada çok az ülkede yıl boyu çok hareketli geçen turizm aktiviteleri yer alır. Rehberlik aktivitelerinin mevsimsellik ile doğrudan ilişkisi olması rehberlik açısından büyük bir gelir problemi yaratabilir. Pond (1993:201) Bu problemi şu şekilde ele alır.

... rehberler yılın geri kalan kısmında başka bir gelir kaynağı bulmak zorundadırlar. Bu durumun sonucu da bir çok rehber daha güvenilir [mevsimsel hareketlerden etkilenmeyen] kariyer seçeneklerine doğru hareket etmek zorundadırlar. Yıllardan

rehber olarak çalışmaya devam eden kişiler rehberliği geçim için tek yol olarak görmemektedir. Buna göre örnek olarak da emekliler, yazarlar ve öğretmenler gösterilebilir.

2. Arz ve Talep :Arz talep hadisesi mevsimsellikle olduğu kadar Turizm Bakanlığı kontrolünde olan Rehberlik Eğitimi ile de ilgilidir. Örneğin yüksek sezonda birçok rehberin kendine iş bulabilmesi doğrudan doğruya rehberi etkiler. Bu durum mevsimsellik özelliğın çok güzel bir örneğı olabilir. Fakat rehberlik mesleğı yoğun şekilde iletişimi gerektirdiğı için biraz önce bahsettiğimiz durum farklı yabancı dile sahip rehberlerde farklı şekilde ortaya çıkar. Yabancı dili İngilizce olan bir rehber ile yabancı dili Çince olan bir rehberi karşılaştıralım. Turizm Bakanlığı verilerine göre 2002 yılı sonu itibariyle İngiliz Dilinden Profesyonel Turist Rehberi kokartına 2978 kişi sahiptir (Kaynak: Turizm Bakanlığı, Eğitim Dairesi Başkanlığı). Aynı şekilde 2002 yılı sonu itibariyle Çin Dili Profesyonel Turist Rehberi kokartına 23 kişi sahiptir. Şimdi bu iki rehberin arz-talep dengesi içerisinde iş bulma fırsatlarından aynı şekilde bahsedebilir mi?

Ahipaşaoğlu böyle bir mantıktan yola çıkarak bir arz-talep dengesi içerisinde Profesyonel Turist Rehberi Gereksiniminin Hesaplanması adı altında bir tahmin modeli ortaya çıkarmıştır. Bu talep tahmin modelinde ki değişkenler şu şekilde sıralanmaktadır.

1. GTS :Gelen Yabancı Turist Sayısı
2. KYD :Konuşulacak Yabancı Dil
3. OGB :Ortalama Grup Büyüklükleri
4. MTY :Mevsimsel Talep Yoğunlaşması
5. RİO :Rehberlik Hizmetlerinden Yararlanma Oranı
6. RYS :Rehberlik Hizmetlerinden Ortalama Yararlanma Süresi
7. RÇS :Rehberlerin Çalışma Süresi

Bundan yola çıkarak bir talep tahmin modelini formüle dökmüş ve bir uygulamasını da gerçekleştirmiştir.*

İşletme diğer yandan çok sayıda, talepten fazla, rehber olması beraberinde ilgili sorunlar da getirebilir. İşletme doğal olarak bu durumda

* Daha detaylı Bilgi için “Ahipaşaoğlu, Suavi.(1997). *Ülkesel Profesyonel Turist Rehberi Gereksinimi Tahmini için Bir Model Önerisi. Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*. 8, Eylül-Aralık S. 9-13”

seyahat acentesi, kâr elde etmek isteyecektir yaptığı her işten ne kadar çok o kadar iyi mantığı güdebilir.

1.2.3.3.6 3. Rehberlerin Hukuki Açıdan Çalışma Koşulları

Seyahat süresince grubundan sorumlu olan rehber aslına bakılırsa bir seyahat acentesine karşı daha da sorumludur. Tur esnasında seyahat acentesini temsil etmektedir ve iyi temsil daha fazla iş anlamına gelecektir. Bununla birlikte rehber seyahat acentesinin bir iş görenidir aslına bakılırsa. Seyahat acentesi tur satış organizasyonunu düzenler rehber ise bu satışı doğrudan doğruya gerçekleştirmesini ve tüketilmesini sağlayan iş görendir.

Bu özelliklerinden dolayı Acente ve rehber arasındaki ilişki yasal bir zemine oturtulmuştur. Bu bağlamda “İstanbul 1. İş Mahkemesi de 25.10.1979 gün ve E. 1976 / 802.K. 1979 / 715 sayılı kararında, rehberler ile seyahat acenteleri arasındaki hukuki ilişkinin işçi - işveren (hizmet akdi) hukuki ilişkisi olduğunu hükme bağlamış, kararda Yargıtay 10. Dairesi tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.” (Ahipaşaoğlu, 2001:108)

Bu bilgiler ışığında rehberlerin sosyal güvenlik hakları da ayrı bir boyut kazanıyor. Çünkü rehberlik mesleğinin mevsimsel olması ve arz - talep meselesi içerisinde vuku bulması SSK hakkından yararlanmayı biraz düzensiz bir görünüme sokuyor gibi gözükse de Cengiz Alatlı'nın belirttiği gibi:

Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi olarak çalışmama koşuluna uygun bulunması, bu ara dönemler için isteğe bağlı sigortalı olma hakkını doğuruyor. SSK şubeleri belli dönemler sonunda SSK bilgisayar dökümlerinde primleri işveren acenteler tarafından ödenmemiş görünen

günler için isteğe bağlı sigortalılık primi tahakkuk ettirmekle görevli ve yükümlü bulunuyorlar. Sonuç olarak bunun rehberlerin çalıştıkları günlere ait primlerinin acenteler tarafından ödenmesini, çalışmadıkları günler içinde başvurulduğunda isteğe bağlı sigortalılık primlerinin kurum şubelerince kabulünü zorunlu kılıyor (Aktaran: Ahipaşaoğlu,2001:109).

Buna göre rehberin sosyal güvenlik hakkından faydalanması arz - talep dalgalanması nedeniyle oldukça zora düşebilir. Diğer bir çıkış yolu ise rehberlerin özel sigorta sistemlerinden faydalanması olarak görülebilir. Her iki durumda da rehberlere büyük sorumluluklar düşmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TURİST REHBERLİĞİ EĞİTİMİ

Turizm; ülkelerin ihtiyacı olan döviz karşılama ve ekonomik gelişiminin artırılması yönünde olumlu katkıları günümüzde bu olayın daha ciddi ve profesyonel yapılması zorunluluğu ortaya çıkarmıştır.

Turizmin özellikle XX. yy.'da kitlesel bir hareket halini alması, bu sektörde faaliyet gösteren seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin önemini ve sayısını giderek artırmıştır.

Turisti gezdiren, ona bulunduğu yer hakkında bilgi veren ve tanıtan turist rehberi ise bu işletmelerin en önemli elemanı pozisyonuna gelmiştir.

Turist Rehberliği Programından mezun olan öğrenciler, eğitimleri esnasında yapacakları 30 günlük zorunlu yurt içi uygulama gezileriyle beraber KPDS sınavından 70 aldıkları takdirde kendilerine Turizm Bakanlığı tarafından Profesyonel Turist Rehberi Kokartı ve Kimlik Belgesi verilmektedir. Bu kişiler daha sonra Seyahat Acentalığı ve Tur Operatörlüğü faaliyetinde bulunan işletmelerde istihdam edilmektedir.

2.1. Turizm Bakanlığı Turist Rehberliği Eğitimi

Eski adıyla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 1960'lı yıllardan itibaren turist rehberi yetiştirmeye başlamıştır. Turist rehberliğinin daha resmi platforma taşınması ilk defa 1983 yılında bakanlık tarafından yayınlanan "Profesyonel Tercüman Rehber Yönetmeliği" ile başlamış ve sonrasında daha sağlam ve bugünkü uygulamaya en

yakın anlamda 1986 yılında yayınlanan “Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği” ortaya çıkmıştır. Bakanlık çeşitli kereler kurs açma yetkisini özel kuruluşlara verse de en sonunda yine kurs açmaya yetkili tek kurum olarak Turizm Bakanlığı kalmıştır(Ahipaşaoğlu, 2001:25).

Turizm Bakanlığına bağlı olarak yürütülen kurslar “Ülke çapında ” ve “ Bölge Çapında” olmak üzere iki türdür. Kusun giriş imtihanına katılabilmek için “Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliğinin 13. Maddesine” göre asgari gereklilikler şu şekildedir;

- a)Sınav tarihi itibariyle 18 yaşını doldurmuş olmak,
- b)Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- c)En az lise ya da dengi bir okulu bitirmiş olmak,
- d)Bakanlıkça belirlenen yabancı dil veya dilleri bilmek gerekir.

İlgili yönetmelik gereği (Bkz. Ek 4) kurs boyunca okutulacak dersler şu şekilde belirtilmiştir.

1. Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı	25 saat
2. Turist Rehberliği Meslek Dersi	20 saat
3. Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	25 saat
4. Arkeolojik Bilgiler	45 saat
5. Sanat Tarihi	25 saat
6. Mitoloji	20 saat
7. Din, Folklor, Sosyoloji	35 saat
8. Türk Tarihi	25 saat
9. Edebiyat	10 saat
10. İlk Yardım	10 saat

Ülke çapında ve bölge çapındaki kurslarda ders grupları aynıdır. Bu derslerin ülke çapında ve bölge çapındaki kurslarda kaçar saat okutulacağı, hangi konuları

kapsayacağı ve hangi konularda (bu derslere ek olarak) kaçar saat konferans verileceği bir talimat ile tespit edilir.

Kurs süresi “ülke çapında” olan kurslar için altı ay, “bölge çapında” olan kurslar için ise 3 aydır. Kurs sonunda “ülke çapında” olan kurslar için en az otuz günlük bir uygulama turu “bölge çapında” olan kurslar için ise en az on günlük bir uygulama turu yapılmaktadır.

Uygulama turu bitimine kursiyerler kurs esnasında görmüş oldukları derslerden imtihana tabi tutulurlar ve başarılı olanlara “Profesyonel Turist Rehberi” kokardı verilir.

Teoride her şey çok güzel işlemektedir. Fakat bu kursların hangi kriter veya kriterlere göre uygulandığı bir netlik kazanmış değildir. Değirmencioğlu bu durumu şu ifadelerle ön plana çıkarmaktadır;

Turizm Bakanlığının Sektörün ihtiyacının olup olmadığını araştırmadan ve konuyla ilgili hiçbir araştırma yapmadan düzensiz olarak açtığı kursların süresi altı aydır. Ancak pratikte hemen her zaman dört ayda tamamlanan [bazen de üç ay] bu kurslarda yeterli eğitimin verildiğini söylemek pek mümkün değildir. Turizm sektörü de bu gerçeğin farkında olmalı ki turizm bakanlığı kurslarından yeni mezun olmuş rehberleri, yıllardır mesleği icra eden deneyimli meslektaşlarının yanında önce “apranti turu” denilen [çıraklık turu] staja göndermekte, daha sonra grupların yönetimini onlara vermektedir (2001:191).

2.2 Üniversitelerde Turist Rehberliği Eğitimi Programları

Ülkemizde 1997 eğitim ve öğretim yılından itibaren turist rehberliği eğitimini daha kaliteli ve bilimsel platforma taşımak maksadıyla kamu ve vakıf

üniversitelerine bağlı fakülte ve yüksekokullarda turist rehberliği eğitimi programları açılmıştır.

2.2.1 Kamu Üniversitelerine Bağlı İki Yıllık Turist Rehberliği Programları

1. Ege Üniversitesi Çeşme Meslek Yüksek Okulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
2. Kocaeli Üniversitesi Derbent Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
3. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
4. Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
5. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Meslek Yüksek Okulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
6. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Safranbolu Meslek Yüksek Okulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Bölümü
7. Mersin Üniversitesi Anamur Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
8. Kafkas Üniversitesi Kars Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
9. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
10. Selçuk Üniversitesi Kazım Beyşehir Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı
11. Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü Turizm Rehberliği Programı

2.2.2 Vakıf Üniversitelerine Bağlı İki Yıllık İki Yıllık Turist Rehberliği Programları

1. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Turizm Rehberliği Programı
2. Kültür Üniversitesi İşletmecilik Meslek Yüksekokulu Turizm Rehberliği Programı

2.2.3 Kamu Üniversitelerine Bağlı Dört Yıllık Turizm Rehberliği ile İlgili Bölüm Programları

1. Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm Rehberliği Bölümü
2. Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Bölümü
3. Gazi Üniversitesi Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmenliği Bölümü

Kaynak: YÖK kayıtlarından alınmıştır.

2.2.4 Üniversitelerde Turist Rehberliği Eğitimi

Yüksek Öğretim kurumu'nun 2002 yılından itibaren başlamış olduğu “ mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olanların sınavsız olarak bölümleriyle ilgili alanlara yerleştirilme uygulamasına göre iki yıllık meslek yüksekokulları “ uygulamasına göre, turist rehberliği ile ilgili iki yıllık eğitim veren tüm okullara öğrenci alımı sınavsız yapılmaktadır.

Buna göre iki yıllık turist rehberliği eğitimi veren meslek yüksekokullarına sınavsız yerleştirilme hakkını sağlamak için aşağıdaki alanlardan lise çıkışına sahip olmak gerekmektedir.

1. Deniz Turizmi Alanı
2. Otelcilik ve Turizm Alanı
3. Turizm Alanı
4. Seyahat Acenteciliği Alanı

Bu alanlar öğrencinin mezun olduğu meslek lisesinin özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Yukarıdaki dört alanı ülkemizde sağlayan meslek liseleri “Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi” veya yabancı dilde eğitim yapan Turizm Anadolu Meslek Lise”leridir.

Turizm; ülkelerin ihtiyacı olan döviz karşılama ve ekonomik gelişiminin artırılması yönünde olumlu katkıları günümüzde bu olayın daha ciddi ve profesyonel yapılması zorunluluğu ortaya çıkarmıştır. Turizmin özellikle 20.yy.da kitlesel bir hareket halini alması, bu sektörde faaliyet gösteren seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin önemini ve sayısını giderek artırmıştır. Bu mantıktan yola çıkılarak turist rehberliği eğitimi üniversitelere bağlı daha fazla bilimsel taban kazanan bir kavram haline gelmiştir.

Daha önceden de değinildiği üzere belirli kriterlere göre konuşlandırılmayan turist rehberliği eğitimi veren iki yıllık meslek yüksekokullarının sayısının artmasına paralel Turizm Bakanlığının açmış olduğu kurslar sayesinde turist rehberi sayısındaki artış düzensiz bir görünüm sergilemektedir. Ahıpaşaoğlu (2001:32)’nun belirttiği üzere Turist rehberi sayısı;

1980 yılı itibarıyla 211,
1985 yılı itibarıyla 1150,
1990 yılı itibarıyla 4703,
1997 yılı itibarıyla ise 6163 olmuştur.

Turizm Bakanlığı kayıtlarından alınan 31.12.2002 tarihli bilgilere göre dillere göre rehber dağılımı aşağıdaki Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2: DİLLERE GÖRE REHBER SAYISI

DİLLER	ÜLKESEL	BÖLGESEL	TOPLAM
İNGİLİZCE	2413	565	2978
ALMANCA	1749	319	2068
FRANSIZCA	1151	189	1340
İTALYANCA	395	12	407
İSPANYOLCA	217	4	221
JAPONCA	338	26	364
HOLLANDACA	159	-	159
MACARCA	8	-	8
POLONEZCE(LEHÇE)	8	1	9
NORVEÇCE	5	1	6
İSKANDİNAVCA	1	-	1
BULGARCA	119	2	121
SIRPÇA	14	-	14
İSVEÇCE	18	2	20
ÇEKCE	4	-	4
KORECE	9	-	9
PORTEKİZCE	5	-	5
ROMENCE	5	-	5
ÇİNCE	23	-	23
İBRANİCE	12	-	12
FİNCE	6	-	6
RUSÇA	157	21	178
YUNANCA	51	-	51
ARAPÇA	128	8	136
DANİMARKACA	6	-	6
HİNTÇE	6	-	6
FARSÇA	6	-	6
URDUCA	7	-	7
MAKEDONCA SIRPÇA	11	-	11
ERMENİCE	5	-	5
SLOVENCE	1	-	1
SLOVAKCA	1	-	1
ARNAVUTCA	1	-	1
BİRDEN FAZLA DİL	622	61	683
GENEL TOPLAM	7661	1211	8872

Kaynak: Turizm Bakanlığı Kayıtları (31.12.2002).

Turizm bakanlığı tarafından açılan kurslarla üniversitelerin sunmuş oldukları programlar karşılaştırılmış olduklarında Değirmencioğlu (1997:50)'un belirtmiş olduğu gibi "...yaklaşık olarak bir akademik yarıyıla eşdeğer olduğunu söylemek mümkündür. Dört kat daha fazla sürede yapılan üniversite eğitimin turizm bakanlığının kurs programının biraz daha genişletilmiş halinden öteye gitmediği görülmektedir."

Bu anlamda bazı fakülte ve yüksek okullarının ders programlarını ve ders içerikleriyle ilgili bilgiler tablo 3,4,5,6,7,8 de gösterilmiştir.

Tablo3: Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu
Turist Rehberliği Programı

I. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R101	Yoğun İngilizce		18
R102	Türkçe I.		2
R103	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I		3
R104	Genel Turizm		2
R105	Arkeoloji I.		2
R106	Anadolu Tarihi		2
Toplam =			29

II. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R201	Yoğun İngilizce		18
R202	Türkçe II		3
R203	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II		2
R204	Davranış Bilimleri		2
R205	Arkeoloji II	(105)	2
R206	Türkiye Turizm Coğrafyası		2
Toplam =			29

III. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R301	Yoğun İngilizce	(201)	14
R302	Turizmde İş Ahlakı	(201)	2
R303	Arkeoloji III	(201-205)	2
R305	Sanat Tarihi I	(201)	2
R310	Turizm İşl. Yönetimi	(201)	3
Seçmeli Sanat Dersleri (*)			2
R306	Türk Halk Oyunları I		
R307	Türk Müziği I		
R308	Beden Eğitimi I		
R309	Türk El Sanatları I		
Toplam =			25

IV. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R401	Yoğun İngilizce	(201)	14
R402	Turist Rehb. ve Tur Prog. Yön.	(201)	2
R403	Sanat Tarihi II	(201-305)	2
R404	Türk Tarihi I	(201-106)	2
R410	Seyahat Acent. ve Tur Op.	(201)	3
Seçmeli Sanat Dersleri (*)			2
R406	Türk Halk Oyunları II		
R407	Türk Müziği II		
R408	Beden Eğitimi II		
R409	Türk El Sanatları II		
Toplam =			25

V. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R501	Yoğun İngilizce	(401)	8
Seçmeli Yabancı Dil (**)			4
R502	S. Almanca		
R503	S. Fransızca		
R504	S. İtalyanca		
R505	S. Japonca		
R506	Sanat Tarihi III	(403)	2
R507	Sosyal Bilm. Arşt. Mtd. ve Tekn.		3
R508	Bilgisayar I		3
R509	Türk Tarihi I	(404)	2
Toplam =			22

VI. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R601	Yoğun İngilizce	(401)	8
Seçmeli Yabancı Dil (**)			4
R602	S. Almanca		
R603	S. Fransızca		
R604	S. İtalyanca		
R605	S. Japonca		
R606	Mitoloji		2
R607	Animasyon ve Anad. Halk Klt.		3
R608	Bilgisayar II	(508)	3
R609	Seçmeli Seminer (***)	(507)	2
Toplam =			22

VII. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R701	Yoğun İngilizce	(601)	8
Seçmeli Yabancı Dil (**)			4
R702	S. Almanca	(602)	
R703	S. Fransızca	(603)	
R704	S. İtalyanca	(604)	
R705	S. Japonca	(605)	
R706	Türkiye Fiziki Coğrafyası		2
R707	Turizm Mevzuatı		2
R708	Sağ. Ted. ve İlk Yardım		2
R709	Bilgisayar III	(608)	2
R710	Bitirme Tezi (****)		2
Toplam =			22

VIII. YARI YIL

Dersin Kodu :	Dersin Adı :	Dersin Önşartı:	Kredi Saati :
R801	Yoğun İngilizce	(601)	8
Seçmeli Yabancı Dil (**)			4
R802	S. Almanca	(602)	
R803	S. Fransızca	(603)	
R804	S. İtalyanca	(604)	
R805	S. Japonca	(605)	
R806	Dinler Tarihi		2
R807	Turizm Pazarlaması		2
R808	Batı Uygarlığı		2
R809	Türkiye'de Müzeler		2
R810	Bitirme Tezi (****)		2
Toplam =			22

(*) Türk Halk Oyunları, Türk Müziği, Beden Eğitimi, El Sanatları derslerinden herhangi biri kontenjan ölçüsünde seçilecektir.

(**) Öğrenciler seçmeli yabancı dillerden birini seçmek zorundadırlar.

(***) Belirlenecek derslerden herhangi birisini öğrenci seçmek zorundadır. Seçmeli seminer dersleri kontenjan dahilinde seçilecektir. Öğrenci seçmeli seminer dersinde başarılı olamadığı takdirde, eğer dersin bulunduğu yarıyılta aynı ders açılmamış ise bunun yerine başka bir seminer dersi alacaktır.

(****) Öğrencilerin bitirme tezi öğretim elemanı Yüksekokul Yönetimi tarafından belirlenir. Bitirme Tezi I'ı almayan öğrenciler, Bitirme Tezi II'yi alamazlar. Bitirme Tezi I'den başarılı olamayan öğrenciler Bitirme Tezi II'yi alamayacaklardır.

NOT : Tüm Yabancı Dil Dersleri Yıllık Ders Olarak Değerlendirilir.

Kaynak: Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu

2003 Kayıtları

Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Programının diğer programlara oranla belki de en ilginç özelliği diğer üniversitelere oranla kontenjanının en az olmasıdır. 2002 ÖSS kılavuzuna göre Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Programının kontenjanı sadece 40 kişidir.

Diğer yandan Türkiye’de bulunan gerek iki yıllık olsun gerekse dört yıllık olsun turist rehberliği programları arasında dil puanı (İngilizce)ile öğrenci alan tek program olma özelliğini korumaktadır.

Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Programının yönetmeliğine göz atıldığında dikkati çeken diğer bir husus ise yabancı dil derslerine verilen önemdir. Yönetmeliğin on üçüncü maddesine göre;

Madde 13 :

- a) Ders programında yer alan 1.sınıf Yoğun Yabancı Dil dersinin güz ve bahar yarı yılı, yıllık olarak okutulur.
- b) 1.sınıfta okutulan Yoğun Yabancı Dil dersinden başarısız olan öğrenciler 2.sınıftan hiçbir ders alamazlar.
- c) Ders programında yer alan diğer dersleri ön şartla almak için ön şart olarak belirtilen dersten başarılı olması gerekir.
- d) Ders programında diğer ön şartlı dersleri alabilmek için ön şart olarak belirtilen dersin alınması ve başarılı olunması zorunludur.
- e) a, b ve c’ deki ön şartlar 6.yılda kalkmaktadır.

Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Programı yabancı dil hususunu oldukça çok vurgulamaktadır. Birinci ve ikinci yarıyıl programları incelendiğinde ortaya çıkan tablo çok şaşırtıcıdır. Birinci ve ikinci dönem için toplam 36 saat yoğunlaştırılmış yabancı dil

dersleri birinci yıl için adete bir hazırlık programı kadar yoğundur. Zira ikinci yıldan itibaren ilk dönem yabancı dil kredisi 14 saat, ikinci dönem ise 8 dir.

Dikkati çeken diğer bir durumda seçmeli yabancı dil olarak Almanca ve Fransızca'nın yanında Japonca ve İtalyanca'nın yer almasıdır.

Bu durum da Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Programının yabancı dile verdiği yeterli önemi bir kez daha ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Turizm ve Rehberlik Bölümü Programı

Birinci Yarıyıl (Güz)			K	D	U
UBYO	115	Genel Turizm	3	-	3
UBYO	125	Genel Ekonomi	3	-	3
UBYO	131	Bilgisayara Giriş	3	-	3
TRE	111	Arkeoloji ve Sanat Tarihi Terminolojisi		4	-
ENG	165	English for Specific Purposes I		3	3
TÜRK	101	Türk Dili I		2	-
İkinci Yarıyıl (Bahar)					
UBYO	116	Genel İşletme	3	-	3
UBYO	126	Genel Psikoloji	3	-	3
UBYO	132	Bilgisayar Kullanımı		3	-
TRE	112	Seyahat Acenteciliği		3	-
ENG	166	English for Specific Purposes II	3	3	4
TÜRK	102	Türk Dili II		2	-
Üçüncü Yarıyıl (Güz)					
TRE	211	Arkeolojiye Giriş	3	-	3
TRE	221	Anadolu Uygarlıkları I	3	-	3
TRE	231	Turizm Coğrafyası	3	-	3
ENG	265	English for Specific Purposes III	3	-	3
ATA	201	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	-	2
		Seçmeli Yabancı Dil I	3	-	3
Dördüncü Yarıyıl (Bahar)					
TRE	212	Temel Rehberlik İlkeleri	3	-	3
TRE	222	Anadolu Uygarlıkları II	3	-	3
TRE	232	Dinler Tarihi	3	-	3
ENG	266	English for Specific Purposes IV	3	-	3

ATA	202	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	-	2
		Seçmeli Yabancı Dil II	3	-	3
TRE	252	Acente Stajı	-	-	-
Beşinci Yarıyıl (Güz)					
UBYO	315	Çevre ve Alternatif Turizm	3	-	3
TRE	311	Mitoloji	3	-	3
TRE	321	Antik Yerleşimler I		3	-
ENG	365	Developing English Language Skills I		3	-
		Seçmeli Yabancı Dil III	3	-	3
		Seçimlik Ders	3	-	3
Altıncı Yarıyıl (Bahar)					
UBYO	312	Turizm Mevzuatı	3	-	3
TRE	312	İkonografi		3	-
TRE	322	Antik Yerleşimler II		3	-
ENG	366	Developing English Language Skills II		3	-
		Seçmeli Yabancı Dil IV	3	-	3
		Seçimlik Ders	3	-	3
TRE	352	Türkiye Turu Uygulama Gezisi Stajı	-	-	-
Yedinci Yarıyıl (Güz)					
TRE	411	Bizans Sanatı	3	-	3
TRE	421	Halk Bilimi	3	-	3
TRE	431	Etkili Konuşma ve Diksiyon	3	-	3
ENG	465	Conversation I	3	-	3
		Seçmeli Yabancı Dil V	3	-	3
		Seçimlik Ders	3	-	3
Sekizinci Yarıyıl (Bahar)					
TRE	412	Dünya Uygarlık Tarihi	3	-	3
TRE	422	Selçuklu ve Osmanlı Sanatı	3	-	3
TRE	432	Seminer	3	-	3
ENG	466	Conversation II	3	-	3
		Seçmeli Yabancı Dil VI	3	-	3
		Seçimlik Ders	3	-	3
Not: D: Haftalık Teorik Ders Saati U: Haftalık Uygulama Saati K: Dersin Kredisi					

Ders tanımları ise aşağıdaki şekilde verilmiştir.

TRE 111 Arkeoloji ve Sanat Tarihi Terminolojisi

Arkeoloji bilimi terimleri; Arkaik; Klasik; Hellenistik; Roma, Bizans ve İslami dönemlerde özel konutlar, kamu yapıları ve tapınak mimarisi, seramik yapım teknikleri, kap formları, seramik üretim merkezleri, bezeme şekilleri, heykel ve portrecilik.

TRE 112 Seyahat Acenteciliği

Seyahat acentesinin kuruluşu, birimleri, işleyişi, yönetimi, ulaştırma şirketleri; tur operatörlüğü ve toptancılığı; araçlar; hizmetlerin koordinasyonu; risk yönetimi; tur geliştirme ve planlama teknikleri.

TRE 211 Arkeolojiye Giriş

Arkeoloji biliminin kapsamı, tanımı, yöntemi, gelişimi, sınırları, kolları, eski uygarlıkları araştırmak amacıyla yapılan kazı ve araştırmaların arkeolojik yorumu; eserlerin korunması; etnoloji; sosyoloji; antropoloji; epigrafi ve sanat tarihi ile karşılaştırılması.

TRE 212 Temel Rehberlik İlkeleri

Çalışma koşulları, rehberlik etiği, mesleki bilgi ve becerilerin geliştirilmesi, tur programlarının uygulanması ve karşılaşılan sorunlar, rehberleri profesyonel meslek hayatına hazırlayıcı pratik bilgilerin verilmesi.

TRE 221 Anadolu Uygarlıkları I

Anadolu'da yerleşik hayata geçiş; Neolitik, Kalkolitik; Tunç ve demir çağı ortalarına kadar görülen kültürlerin ve Hitit, Urartu, Frig Uygarlıkları'nın tarihsel, sosyal, sanatsal, ve teknolojik gelişimleri.

TRE 222 Anadolu Uygarlıkları II

Kolonizasyon Dönemiyle başlayan Anadolu tarihsel coğrafyasının değişimi, ortaya çıkan yeni coğrafi bölgeler Aolia, İonia, Karia, Lykia; buralarda kurulmuş olan kültürler, birbirleriyle olan ilişkileri; İskender'in Anadolu seferi ve Hellenistik Dönem, Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk dönemleri ve bu dönemlerde Anadolu'da kültür oluşturmuş uygarlıkların, teknolojik, sanatsal, ve kültürel gelişimleri.

TRE 231 Turizm Coğrafyası

Türkiye'nin jeolojik yapısı ile ova, dağ, yayla, akarsu gibi topografik özellikleri; coğrafi bölgeler ve bu bölgelerin sosyal ve ekonomik yapıları; başlıca tur güzergâhları, ören yerleri ve ulaşım olanakları.

TRE 232 Dinler Tarihi

Dinin doğuşu; tarihsel süreç içinde oluşan dinler; Primitif dinler, Paganizm, Yahudilik, Hristiyanlık, Müslümanlık dinlerinin yayılım ve tapınımı; din ve kültür ilişkisi, dinin toplumsal yapı içindeki yeri.

TRE 252 Acente Stajı

Eğitim-öğretim dönemi içerisinde teorik olarak öğrenilen temel rehberlik bilgilerinin uygulamasına yönelik olarak, 30 işgünü süresince A grubu seyahat acentelerinde staj.

TRE 311 Mitoloji

Mitos'un tanımı, epos ve legos; evrenin ve tanrının yaratılışı; Ön Asya, Yunan ve Roma mitolojisindeki tanrılar, tanrıçalar, kahramanlar, insanlar ve doğaüstü karakterlerin tanımı; Akdeniz Uygarlıklarının yarattığı mitoslar; mitolojik varlıkların örneklerle açıklanması.

TRE 312 İkonografi

İkonografinin tanımı; duvar resimleri, freskolar, ikonolar; Hristiyanlık dönemi betimlerinde simge ve semboller; Kapadokya Bölgesi tasvirlerinin ikonografik yorumu, Anadolu'da Bizans Dönemi dini yapılarının ikonografisi.

TRE 321 Antik Yerleşimler I

Anadolu'da Neolitik dönemden, Ege göçlerine kadar olan süreçte kurulmuş olan Çatalhöyük, Boğazköy, Alacahöyük, gibi antik yerleşimler; yerleşimlerin konumları; tarihsel gelişimi; kültürel özellikleri ve tur güzergâhları dahilinde kalıntıların açıklanması.

TRE 322 Antik Yerleşimler II

Anadolu'da Ege Göçleri'nden Roma dönemi sonuna kadar olan süreçte kurulmuş olan Troia, Ephesos, Milet, Priene gibi antik yerleşimler; yerleşimlerin konumları; tarihsel gelişimi; kültürel özellikleri ve tur güzergâhları dahilinde kalıntıların açıklanması.

TRE 352 Türkiye Turu Uygulama Gezisi Stajı

Rehberlik kokartına sahip olabilmeleri için Turizm Bakanlığı tarafından Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren mevzuat uyarınca öğrenciler, 30 gün süreli

Türkiye turu uygulama gezisi stajına katılmak zorundadırlar. Bu stajların tüm masrafları öğrencilere aittir.

TRE 411 Bizans Sanatı

Doğu Roma İmparatorluğu'nun sanatsal gelişimine perspektif bir bakış; erken; orta; ve geç dönem Bizans sanatı, ikonoklazma ve erken Bizans; Latin istilas ve Orta Bizans; baroklaşma ve geç Bizans sanatı; dini ve kamu mimarisi ve mozaik, fresko gibi kültür eserlerinin stil kritiği.

TRE 412 Dünya Uygarlık Tarihi

Uygarlık ve kültürün tanımı; insanlık tarihi; Mezopotamya, Sümer, Asur, Babil; Akdeniz Uygarlıkları: Mısır, Grek, Roma, Bizans, Ortaçağ ve Rönesans Avrupası; İslam Dünyası: Selçuklu, Osmanlı, Arap Yarımadası Uygarlıkları: Çin, Japon, Hint; Kıta Amerika Uygarlıkları, Maya, Aztek, İnka.

TRE 421 Halk Bilimi

Orta Asya Türk kültürü, Anadolu kültürü, Anadolu kültürünü etkileyen etmenler, halk kültürünü oluşturan değerler; doğumla ilgili inançlar; evlilik ve cenaze törenleri; batıl inançlar; halk edebiyatı ve halk şairleri; halk seyirlik gösterileri; el sanatları.

TRE 422 Selçuklu ve Osmanlı Sanatı

Türk İslam Sanatı, Anadolu'da Selçuk ve Osmanlı mimarisi, dini yapılar, külliyele, medreseler, hanlar, kervansaraylar, saraylar, konut mimarisi; Türk el sanatları, çini, hat, minyatür, kilim, halı, metal ve ahşap işletmeciliği.

TRE 431 Etkili Konuşma ve Diksiyon

Konuşma ve konuşma eyleminin öğeleri; konuşmayı aşan malzemeler ve konuşma türleri; doğru solunum ve sesleme, diyafram çalışmaları, boğumlama, vurgu, ton, entansiyon, hız ve vücut dili gibi konuşmayı oluşturan etmenler.

TRE 432 Seminer

Alternatif rehberlik alanlarıyla ilgili her hafta konunun uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilecek bilgilendirme ve yönlendirme; sportif rehberlik, alpinizm, tracking,

rafting, scuba, yamaç paraşütü; güncel kültürel aktiviteler kazı sempozyumu, eski eser kaçakçılığı; uygulamaya yönelik pratik bilgiler, ilk yardım.

Kaynak: Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksekokulu 2003

Kayıtları

Başkent üniversitesinin öğretim dili İngilizce olduğu için belirli bir İngilizce seviyesinin altındaki öğrenciler bir sene İngilizce Hazırlık programına tabi tutulurlar. İngilizce programını başarıyla tamamlayan öğrenciler birinci sınıfa başlamaya hak kazanırlar.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından yayınlanan 2002 ÖSS öğrenci kılavuzuna göre burssuz öğrenci kontenjanı 50 dir. Bunun yanı sıra burslu öğrenci kontenjanı ise 5 kişidir.

Diğer yandan ders programı incelendiğinde Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Turist Rehberliği Programından farklı olarak 431 kod numaralı Etkili Konuşma ve Diksiyon dersi dikkati çeken bir unsurdur. Turist rehberlerine antik çağlarda “ ciceron” şeklinde hitap edilmekteydi. “Ciceron” ifadesi yunanlı hatip “Cicero” dan gelmektedir. Turist rehberlerinin turistlerle birlikte girişmiş olduğu etkileşim sözel yoğunluklu olduğu için Etkili Konuşma ve Diksiyon dersinin bu sözel etkileşimi arttırıcı bir özelliğe sahip olabileceğinden bahsedilebilir.

Diğer yandan aynı üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu iki yıllık bir ön lisans programı da sunmaktadır. Aşağıda bu iki yıllık ön lisans programının listesi ve ders tanımları verilmiştir.

**Tablo 5 : Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksekokulu
Turizm Rehberliği Programı**

Birinci Yarıyıl (Güz)			D	U	K
REH	101	Arkeoloji Terminolojisi	2	-	2
REH	105	Anadolu Uygarlıkları I	3	-	3
REH	109	Dünya Uygarlık Tarihi	2	-	2
REH	117	Davranış Bilimleri I	2	-	2
REH	119	Turizm Endüstrisi	2	-	2
REH	123	Bilgisayara Giriş	2	2	3
ENG	187	Mesleki İngilizce I	4	4	6
TÜRK	101	Türk Dili I	2	-	2
İkinci Yarıyıl (Bahar)					
REH	102	Mitoloji	3	-	3
REH	106	Anadolu Uygarlıkları II	3	-	3
REH	110	Dinler Tarihi	3	-	3
REH	120	Halkla İlişkiler	2	-	2
REH	122	Çevre ve Alternatif Turizm	2	-	2
ENG	188	Mesleki İngilizce II	4	4	6
TÜRK	102	Türk Dili II	2	-	2
REH	124	Staj ve Uygulama Gezisi	-	-	-
		Seçimlik Ders	2	-	2
Üçüncü Yarıyıl (Güz)					
REH	205	Sanat Tarihi I	3	-	3
REH	207	Turizm Coğrafyası	2	-	2
REH	213	Halk Bilimi	2	-	2
REH	215	Turizm Mevzuatı	2	-	2
REH	219	Turizm Pazarlaması	2	-	2
ENG	287	Mesleki İngilizce III	4	4	6
ATA	201	Atatürk İlkeleri ve İnk.Tarihi	2	-	2
		Yabancı Dil	2	-	2
Dördüncü Yarıyıl (Bahar)					
REH	202	Rehberlik Meslek Dersi	2	-	2
REH	208	Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı	2	-	2
REH	216	İlk Yardım	2	-	2
REH	220	Sanat Tarihi II	3	-	3
ENG	288	Mesleki İngilizce IV	4	4	6
ATA	202	Atatürk İlkeleri ve İnk.Tarihi	2	-	2
		Yabancı Dil	2	-	2
Not:					
D: Haftalık teorik ders saati, U:Haftalık uygulama saati, K:Dersin kredisi					

1997-1998 öğretim yılından itibaren Turizm Rehberliği eğitimine başlanmıştır. Eğitim süresince, arkeoloji, mitoloji ve tarih gibi mesleki teknik konuların zengin slayt ve video arşivinden seçilmiş görsel malzeme ile işlenmesinin yanı sıra, uygulama gezileriyle de eğitim desteklenmektedir. Aynı zamanda, Türkiye ekonomisi, uluslararası ilişkiler ve Türk edebiyatı gibi öğrencilerin ufuklarını ve genel kültürlerini geliştiren konular da program içerisinde yer almaktadır.

Rehberlik, bilginin yanı sıra öğrenilen bilgilerin en uygun biçimde sunulmasını gerektiren bir meslektir. Bu nedenle, Türkiye'nin çeşitli tarihi ve turistik yerlerini görmeye yönelik katılımı zorunlu olan, yüksekokul denetiminde gerçekleştirilen bir uygulama gezisi yapılmaktadır. Uygulama gezisinin yanı sıra, öğrenciye, eğitim süresince edindiği teorik bilgileri uygulaması ve iş tecrübesi edinmesi amacıyla seyahat acentelerinde zorunlu staj yaptırılmaktadır.

Eğitim - öğretim dönemlerini başarıyla tamamlayan öğrenciler, Turist Rehberliği alanında aktif çalışmayı etkin biçimde yapabilecek düzeye gelerek, Turizm Bakanlığı'nın şart koştuğu Kamu Personeli Dil Sınavı (KPDS)'nda yeterli olduğu takdirde, kokart sahibi birer Profesyonel Turist Rehberi olabileceklerdir.

Ders tanımları ise aşağıdaki şekildedir.

REH 101 Arkeoloji Terminolojisi

Antik dönemlere ait üretim, sanat, bilim konularında geçen arkeolojik terimlerin incelik ve özelliklerinin kavranması için gerekli olan bilgilerin belirli bir sistem içinde aktarılması.

REH 102 Mitoloji

Antik dönemlerde dini inançların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan tanrılar, yarı tanrılar ve efsanevi varlıklarla kahramanların yaşantılarını, birbirleriyle ve insanlarla olan ilişkilerini konu alan ve günümüze kadar gelen efsanelerin incelenerek yorumlanması.

REH 105 Anadolu Uygarlıkları I

Anadolu toprakları üzerinde yerleşmiş ve kültür oluşturmuş uygarlıkların Paleolitik dönemden, Hitit döneminin sonuna kadar geliştirmiş oldukları kültürlerin tarihsel, sosyal, sanatsal, yasal, dinsel ve teknolojik açılardan incelenmesi.

REH 106 Anadolu Uygarlıkları II

Lidya Uygarlığı - Roma İmparatorluğu periyodunda Anadolu' da kültür oluşturmuş çeşitli uygarlıkları yaşadıkları coğrafi bölgeleri de kapsayacak şekilde siyasal ve sanatsal bir perspektifle gelişme süreçlerinin ve karşılıklı ilişkilerinin incelenmesi.

REH 109 Dünya Uygarlık Tarihi

Evrensel bir yaklaşımla ve ana hatlarıyla dünyamız üzerinde bulunan uygarlıkların ortaya çıkışları, gelişimleri, birbirleriyle olan etkileşimleri ve günümüze kadar ulaşan yansımalarının analiz edilmesi.

REH 110 Dinler Tarihi

Anadolu kültür mirası içerisinde günümüzde mevcut veya geçmişte yaşamış bütün dinleri ve bu dinlerin temel kavramlarının, görüşlerinin, zaman içindeki gelişmelerinin ve değişikliklerinin araştırılması.

REH 117 Davranış Bilimleri I

Davranış bilimlerinin niteliği; bilimsel yöntem; açık ve sosyal bir sistem olarak birey, örgüt ve grubu tanıma; kişilik-öğrenme-algı-tutum-motivasyon ilişkisi; iş yaşamının davranış alt yapısı olarak değişme ve gelişmenin örnek uygulamalar yoluyla kazandırılması.

REH 118 Davranış Bilimleri II

Motivasyon, iletişim, insan ilişkileri, grup dinamiği ve takım çalışması, yenilik ve planlı değişim süreçleri yoluyla liderlik; stres yönetimi ve problem çözebilme yeteneğinin kazandırılması.

REH 119 Turizm Endüstrisi

Turizmin genel yapısı; turizm sektöründe faaliyet gösteren konaklama işletmeleri ve kulüp işletmelerinin birbirleri ile olan ilişkileri ve turizm sektörünün diğer sektörlerle olan bağlantılarının incelenmesi.

REH 120 Halkla İlişkiler

Halkla ilişkiler dersinin tanımı, amacı, içeriği, planlaması, sosyal bilimlerdeki yeri, çağdaş örgüt ve toplumlardaki rolü, halkla ilişkilerin tarihsel gelişimi, temel kavram ve tekniklerinin ele alınması.

REH 122 Çevre ve Alternatif Turizm

Dinlenme ve dinlenme yönetimi; yaz ve kış dönemlerinde geleneksel olmayan turizm faaliyetleri; doğa turizmi; spor ve öğrenim amaçlı turizm; alternatif turizm faaliyetlerinde rehberlik; turizm faaliyetlerinin fayda ve çevre boyutuyla irdelenmesi.

REH 123 Bilgisayara Giriş

Yazılım ve donanımın genel yapısının incelenmesi; MS-DOS ve Windows işletim sistemleri; yazım editöründe metin dosyasının oluşturulması, düzenlenmesi ve biçim özelliklerinin verilmesi (WINWORD).

REH 124 Staj ve Uygulama Gezisi

Eğitim-Öğretim dönemi içerisinde teorik olarak öğrenilen bilgilerin uygulamasına yönelik olarak öğrenciler 30 iş günü süreli bir turizm acentesinde staj yapmak ve bu staja ek olarak rehberlik kokartına sahip olabilmek için Turizm Bakanlığı tarafından Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren mevzuatı uyarınca 30 gün süreli Türkiye Turu Uygulama Gezisi Stajına katılmak zorundadırlar. Bu stajların tüm masrafları öğrencilere aittir.

REH 202 Rehberlik Meslek Dersi

Mesleki sorunlar, çalışma koşulları, rehberlik etiği, mesleki bilgi ve becerilerin geliştirilmesi, tur programlarının uygulanması ve rehberleri mesleğe hazırlayıcı pratik bilgilerin verilmesi.

REH 205 Sanat Tarihi I

Bizans döneminden başlayarak, Selçuklu dönemine kadar uzanan süreç içerisinde mimari yapıların ve sanat eserlerinin kronolojik bir sırayla tanıtılması; eserlerin tarihsel, kültürel ortamları içerisinde dönemlerinin tarih, kültür ve beğeni koşulları açısından incelenmesi.

REH 207 Turizm Coğrafyası

Ülkemizin jeolojik yapısı ile ova, dağ, yayla, akarsu gibi topografik özellikleri; coğrafi bölgeler ve bu bölgelerin sosyal ve ekonomik yapıları; başlıca tur güzergahları, ören yerleri ve ulaşım olanaklarının anlatılması.

REH 208 Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı

Ulusal büyüklüklerimiz, sayısal veriler, yapısal tercihlerimiz, üretim kapasitelerimiz, enerji üretimimiz, eğitim sistemimiz, ev kiralari, kadının üretimdeki ve istihdamdaki payı gibi konular üzerinde yoğunlaşarak teorik bilgilerin ampirik sonuçlarla irdelenmesi.

REH 213 Halk Bilimi

Günümüzde halen varlığını sürdüren geçmişe ait olan fikirlerin, gelenek ve tarihlerin, eski toplumların düşünsel yapısını oluşturan efsanelerin, halk endüstrisi ve sanatlarının incelenmesi.

REH 215 Turizm Mevzuatı

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu, turizm işletmelerinin birbirleri ve Bakanlık ile ilişkilerinin düzenlenmesi hakkında yönetmelik; TUROB, SKAL, ilgili dernekler ve esnaf odaları; ilgili mevzuat ile rehberlerin hak ve yükümlülüklerinin öğretilmesi.

REH 216 İlk Yardım

Hayatı çeşitli nedenlerle tehlikeyi girmiş kişiye, kişinin sağlık durumunun daha kötüye gitmesini önlemek üzere, ilaçsız olarak yapılacak temel sağlık ve ilk yardım bilgilerinin teorik ve pratik olarak öğretilmesi.

REH 219 Turizm Pazarlaması

Pazarlama ilkeleri; hizmet pazarlaması; mamul dağıtım, tutundurma ve fiyatlandırma; satış artıcı teknikler; pazarlama politikaları ve stratejileri; pazarlama başarısının ölçümü becerilerinin kazandırılması.

REH 220 Sanat Tarihi II

Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemini kapsayan süreç içerisinde taşınır veya taşınmaz kültür varlıkları olarak günümüze kadar ulaşan cami, türbe, medrese, kervansaray ve köprü gibi yapılar ile halı, kilim, telkari, çini, ahşap metal gibi el sanatlarının incelenmesi.

Yabancı Dil

Fen-Edebiyat Fakültesi'nce açılan yabancı dil dersleridir.

Kaynak: Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksekokulu
2003 Kayıtları

Başkent Üniversitesinin farklı yüksekokullarda temelde turist rehberi yetiştirme amacını taşıyan biri 4 yıllık diğeri ise 2 yıllık olmak üzere temelde aynı ama format açısından farklı iki program sunması dikkat çeken bir unsurdur.

Temelde aynı olmasına rağmen 4 yıllık programın adı YÖK resmi kayıtlarına göre “ Turizm ve Rehberlik” olarak geçmektedir. Diğer yandan 2 yıllık programın YÖK resmi kayıtlarına göre “ Turizm Rehberliği” olarak geçmektedir. Buna rağmen her iki bölümden de mezun olan kişiler aynı hakka sahip olmaktadır.

Tablo 6: İstanbul Kültür Üniversitesi Turizm Rehberliği Programı

I. YARIYIL

KOD	DERS	T	U	K
TR 101	Ekonomi	3	0	3
TR 102	Genel Turizm	3	0	3
TR 103	Turizm Mevzuatı	2	0	2
TR 104	Bilgisayar I	2	4	3
TR 105	Anadolu Uygarlıkları Tarihi	3	0	3
UN 101	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	0	1
UN 102	Türkçe II	2	0	1
UN 103	Yabancı Dil II	2	4	2
TOPLAM		19	8	18

II. YARIYIL

KOD	DERS	T	U	K
TR 201	Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	3	0	3
TR 202	Bilgisayar II	2	2	3
TR 203	Rehberlik Meslek Dersi I	2	0	2
TR 204	Kültürel Değerler ve Turizmde Görgü 2	2	0	2
TR 205	Sanat Tarihi	3	0	3
TR 206	İlkyardım	2	0	2
UN 201	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	0	1
UN 202	Türkçe II	2	0	1
UN 203	Yabancı Dil II	2	4	4
	TOPLAM	20	6	21

II. Yarıyıl sonu 2 ay staj yapılacaktır

T: Teori **U:** Uygulama **K:** Kredi**III. YARIYIL**

KOD	DERS	T	U	K
TR 301	İnsan İlişkileri	3	0	3
TR 302	Güzel Sanatlar I	3	0	3
TR 303	Rehberlik Meslek Dersi II	2	0	2
TR 304	Mitoloji	2	0	2
TR 305	Turizm Seminerler(Flora,vb.)	3	0	3
TR 306	Dinler Tarihi	2	0	2
UN 303	Yabancı Dil III	3	4	5
	TOPLAM	18	4	20

IV. YARIYIL

KOD	DERS	T	U	K	
TR 401	Türkiyenin Doğal Güzellikleri	3	0	3	
TR 402	Güzel SanatlarII (Res.,Heyk.,Mim.)	3	0	3	
TR 403	Arkeoloji	3	0	3	
TR 404	Turizm Sosyolojisi	2	0	2	
TR 405	Turizm Psikolojisi	2	0	2	
TR 406	Turizm Seminerleriİ (Türk Yemekleri)	2	2	0	2
UN 404	Yabancı Dil IV	3	4	5	
	TOPLAM	18	4	20	

İstanbul Kültür Üniversitesinin Ders tanımları ise aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

TR 101Ekonomi (3+0)3

İktisat Biliminin Tanımı Konusu ve Diğer Bilimlerle olan ilişkileri, Eski Yunanistan’da Ortaçağda, Klasik dönemde ve zamanımızda iktisat anlayışı, arz ve talep kanunları, kayıt dışı ekonomi.

TR 102 Genel Turizm (3+0)3

Turizm ve Turist kavramları, Bilim olarak turizm, Turizm tarihinin gelişmesi, Turizm çeşitleri, Turizm ve çevre ilişkileri.

TR 103 Turizm Mevzuatı (2+0)2

Mevzuat ve turizm mevzuatı kavramı, Turizm örgütü mevzuatı, Turizmi teşvik mevzuatı, Mali turizm mevzuatı, Eski eserler hakkında mevzuat, Pasaport ve gümrük mevzuatı, Seyahat acentaları mevzuatı.

TR 104 Bilgisayar I (2+2)3

Bilgisayar organizasyonu, Algoritmalar, Programlama dilleri, Veri yapıları

TR 105 Anadolu Uygarlıkları Tarihi (3+0)3

İlk çağlardan başlayarak Anadolu uygarlıklarının belirgin özellikleriyle tanıtılması; örnekler üzerinde Urartu, Frig, İon, Roma, Bizans, Selçuk, Osmanlı ve cumhuriyet dönemleri eserlerinin incelenmesi.

TR 201 Türkiye’nin Turizm Coğrafyası (3+0)3

Rekreasyon ve turizm, Turizm coğrafyasının tanımı, Türkiye ve bölgeler turizm coğrafyası.

TR 202 Bilgisayar II (2+2)3

Temel Bilgiler, Dos-Windows, Kelime işlemi, Veri tabanı kullanmak,

Grafik uygulamaları, İnternet, E-mail.

TR 203 Rehberlik Meslek Dersi I (2+0)2

Turizm rehberliğinin tanımı, Profesyonel turizm rehberliğinin niteliği, Turizm rehberliğinin örgütlenmesi, Turizm mevzuatı ve mesleki sorunlar.

TR 204 Kültürel Değerler ve Turizmde Görgü (2+0)2

Örf adet ve geleneklerin tanıtılması, Eski kültür ve sanatlardan örnekler, Turizmde davranışın önemi.

TR 205 Sanat Tarihi (3+0)3

Giriş ve Tanımlar, Sanat Tarihinde Eski Kültürler, Anadolu Kültürleri, İslamiyetin Kabulüne Kadar Türk Mimarisi, Anadolu Selçuklu Sanatı, Osmanlı Sanatının Gelişmesi ve Yükselmesi, Camiler Dışındaki Mimarlık Eserleri, Osmanlı'da Diğer Sanat Dalları.

TR 206 İlk Yardım (2+0)2

Temel Sağlık Bilgisi, Kazalarda ilk müdahale.

Kaynak : İstanbul Kültür Üniversitesi 2003 Kayıtları

İstanbul Kültür Üniversitesi 1997 yılında kurulmuş olup öğretim dili İngilizce olan bir üniversitedir. Bu sebepten dolayı öğrenciler bir sene hazırlık programına tabi tutulurlar ve başarılı olan öğrenciler bölümlerine girmeye hak kazanırlar. Genel hatlarıyla turist rehberliği programı diğer üniversitelerle benzerlik göstermektedir. Diğer üniversitelere oranla farklılık gösterebileceği söylenebilen yönü ise 404 kod numaralı Turizm Sosyolojisi ve 405 kod numaralı Turizm Psikolojisi.

Tablo 7: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Turist Rehberliği Ders Programı

1. Sınıf, 1. Yarıyıl	T+U	K	1. Sınıf, 2. Yarıyıl	T+U	K
5118101 Genel Turizm	3+0	3	5118201 Seyahat Acenteleri	2+0	2
5118102 Genel Ekonomi	2+0	2	5118202 Ulaştırma Sistemleri ve Biletleme	1+2	2
5118103 Genel İşletme	3+0	3	5118203 Anadolu Antik Medeniyetleri	2+0	2
5118104 Davranış Bilimleri I	3+0	3	5118204 Güzel Sanatlar	2+0	2
5118105 Hukukun Temel Kavramları	2+0	2	5118205 Davranış Bilimleri II	2+0	2
5118106 Türkiye Turizm Coğrafyası	2+0	2	5118206 Tur Yönetimi ve Rehberlik I	2+2	3
5118107 Mesleki Yabancı Dil	4+0	4	5118207 Mesleki Yabancı Dil	4+0	4
5118108 Türk Dili	2+0	2	5118208 Türk Dili	2+0	2
5118109 Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2+0	2	5118209 Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	2+0	2
5118110 Yabancı Dil	2+0	2	5118210 Yabancı Dil	2+0	2
Toplam	25+0	25	Toplam	21+4	23
.Staj (Endüstriye Dayalı Öğretim) 6 veya 8 Hafta Not: 1 Saat uygulama 1 kredi, 2 saat uygulama 1 kredi, 3-4 saat uygulama 2 kredi olarak hesaplanmıştır					

2. Sınıf, 3. Yarıyıl	T+U	K	2. Sınıf, 4. Yarıyıl	T+U	K
5118301 Tur Yönetimi ve Rehberlik	2+2	3	5118401 Turizm Mevzuatı	2+0	2
5118302 Folklor Bilgisi	2+0	2	5118402 Flora	2+0	2
5118303 Halkla İlişkiler I	2+0	2	5118403 Halkla İlişkiler II	2+0	2
5118304 Sanat Tarihi	2+0	2	5118404 Rekreasyon ve Animasyon	2+0	2
5118305 Etkili Anlatım Teknikleri	3+0	2	5118405 Turizm Seminerleri	3+0	3
5118306 Turizm Kaynakları ve Çevre Koruma	1+2	3	5118406 Türkiye Müzeleri	2+0	2
5118307 İlk Yardım Bilgileri	2+0	2	5118407 Mesleki İngilizce	4+0	4
5118308 Mesleki İngilizce	4+0	2	5118408 Geleneksel Türk Yemekleri ve Lokantaları	2+2	3
5118309 Temel Bilgi Teknolojisi Kullanımı	1+2	2	5118409 Temel Bilgisayar Bilimleri	2+2	3
Toplam	18+4	20	Toplam	21+4	23
Staj (Endüstriye Dayalı Öğretim) 6 veya 8 Hafta Not: 1 Saat uygulama 1 kredi, 2 saat uygulama 1 kredi, 3-4 saat uygulama 2 kredi olarak hesaplanmıştır					

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Turist Rehberliği ders programı ilk bakışta çok yüklü olan içeriğiyle dikkati çekmektedir. 2002 Yüksek Öğretim Kurulu tarafından yayınlanan ÖSS kılavuzuna göre kontenjanı 100 kişidir.

Bu rakam de diğer programlara oranla ve 2 yıllık bir öğrenim süresi olmasına karşın en fazla kontenjana sahip programdır. Diğer yandan aynı üniversiteye bağlı Silifke Taşucu Meslek Yüksekokulunda belirlenen kontenjan ise 40 kişidir. Beyşehir Meslek Yüksekokulunda ise kontenjan 50 kişidir.

Daha ilginç bir durum ise yabancı dil konusunda ortaya çıkmaktadır. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Turist Rehberliği programı öğrencilerine 1 sene Almanca hazırlık programına devam etme zorunluluğu getirmiştir. Silifke Taşucu Meslek Yüksekokulunda is herhangi bir yabancı dil hazırlık programı mevcut değildir. Öte yandan, Beyşehir Meslek yüksekokulunda ise 1 sene İngilizce hazırlık programı okutulmaktadır. Diğer üniversitelerde de olduğu gibi hazırlık programını başarıyla geçen öğrenciler bölümlerine devam etme hakkını kazanırlar.

Akıllarda soru işareti bırakabilecek soru ise aynı üniversiteye bağlı fakat üniversite bünyesindeki farklı birimlere bağlı olan “turist rehberliği” programlarının bir kısmında farklı hazırlık programları varken diğer kısmında olmamasıdır. Koyulan hazırlık programının tablo 2’ye göre en fazla rehber istihdam edilen dillerde olması üniversitelerle ilgili sektör temsilcilerinin arasında bir kopukluk olup olmadığını akla getirebilir.

Tablo 8: Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı

BİRİNCİ YIL

1. Yarıyıl	T U K	2. Yarıyıl	T U K
Öğr.Mesleğine Giriş	3 - 3	Okul Deneyimi I	1 4 3
Genel Matematik	3-3	Hukuk Başlangıcı	2 - 2
Genel Turizm	3 - 3	Turizm İşletmeleri	3 - 3
Genel Ekonomi	3 - 3	Dünya Uygarlık Tar.	2 - 2
Genel Muhasebe-I	4 - 4	Genel Muhasebe-II	4 - 4
Genel İşletme	2 - 2	Arkeolojiye Giriş	2 - 2
Atatürk İlk.İ. Tar. - I	2 - 2	Atatürk İlk.İ. Tar- II	2 - 2
Türk Dili-I	2 - 2	Türk Dili-II	2 - 2
Yabancı Dil- I	2 - 2	Yabancı Dil-II	2 - 2
	23 - 23		20 4 22

İKİNCİ YIL

3. Yarıyıl	T U K	4. Yarıyıl	T U K
Gelişim ve Öğrenme	3 - 3	Öğretimde Plan. ve Değ.	3 2 4
Turizm Coğrafyası	2 - 2	Organizasyon ve Yönetim	3 - 3
Rehber - Turizm İşl. İliş.	2 - 2	Dinler Tarihi	2 - 2
Turizm Ekonomisi	2 - 2	Yunan-Roma Mitolojisi	3 - 3
Türk ve Anadolu Mitolojisi	3 - 3	İlkyardım	2 - 2
İstatistik	3 - 3	Turizm Pazarlaması	2 - 2
Temel Bilgi Tek.Kul. (B1)	1 2 0	Temel Bilgisayar Bil. (B2)	2 2 3
Seyahat İşl.Maliyet	3 - 3	Halk Bilimi	2 - 2
Yabancı Dil - III	2 - 2	Yabancı Dil-IV	2 - 2
	21 2 20		21 4 23

ÜÇÜNCÜ YIL

5. Yarıyıl	T U K	6. Yarıyıl	T U K
Öğr.Tek.ve Mat.Geliş.	2 2 3	Sınıf Yönetimi	2 2 3
Anadolu Uygarlıkları	3 - 3	Özel Öğr. Yöntemleri - I	2 2 3
Sanat Tarihi-I	3 - 3	Anadolu Uygarlıkları-II	3 - 3
Seyahat İşletmeciliği	3 - 3	Sanat Tarihi - II	3 - 3
İnsan Kaynakları Yönetimi	3-3	Türk Tarihi	2 - 2
Anad. Demog. ve Etnoloji	2 - 2	Araştırma Teknikleri	2 - 2
Mesleki Yabancı Dil-I	4 - 4	Tur Yönetimi	2 - 2
Seçmeli Yab.Dil-I (İng.Alm.Frn.Rus.Jap.)	4 - 4	Mesleki Yabancı Dil-II	4 - 4
		Seçmeli Yab.Dil-II (İng.Alm.Frn.Rus.Jap.)	4 - 4
	23 2 24		24 4 26

DÖRDÜNCÜ YIL

7. Yarıyıl	T U K	8. Yarıyıl	T U K
Okul Deneyimi - II	1 4 3	Rehberlik	3 - 3
Özel Öğretim Yön. -II	2 2 3	Öğretmenlik Uygulaması	2 6 5
Turizmde Dış Tanıtım	2 - 2	Turizm Mevzuatı	2 - 2
Halkla İlişkiler	3 - 3	Mezuniyet Projesi-II	3 - 3
Mezuniyet Projesi -I	3 - 3	Mesleki Yab.Dil-IV	4 - 4
Mesleki Yab.Dil-III	4 - 4	Seçmeli Yab.Dil.- IV (İng.Alm.Frn.Rus.Jap.)	4 - 4
Seçmeli Yab.Dil-III (İng.Alm.Frn.Rus.Jap.)	4 - 4	Seçmeli Ders (*)	2 - 2
Seçmeli Ders (*)	2 - 2		
	21 6 24		20 6 23
(*) Seçmeli Dersler İkenografi Latin ve Yun.Kit. Önbüro		(*) Seçmeli Dersler Catering Ticketing Turizm Ulaştırması	

Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği programı Türkiye’de eğitim fakültesine bağlı tek program olma özelliğini korumaktadır. Eğitim fakültesi bünyesinde faaliyet gösterdiği için, mezunlarına hem öğretmenlik hem de turist rehberliği hakkı tanınmaktadır. Gazi Üniversitesine ait bir uygulama turu örneği Ek 7’de gösterilmiştir.

2002 ÖSS öğrenci kılavuzuna göre, kontenjanı 70 kişidir ve eşit ağırlıklı puanla öğrenci almaktadır.

2.2.4.1 Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı ile Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksekokulu Turist Rehberliği Programının Karşılaştırılması

Gazi Üniversitesi bugünkü oluşumunu temellerini Cumhuriyetin ilk yıllarıyla birlikte atmış Türkiye’nin köklü eğitim kurumlarından biridir. Başkent Üniversitesi 1994 yılından beri faaliyet gösteren bir vakıf üniversitesidir.

Temelde her iki üniversitesi mezunlarına “turist rehberi” olma hakkını sağlarken Gazi Üniversitesi mezunlarına “turist rehberi” olanın yanında öğretmenlik hakkını da sağlamaktadır. Her iki programda da ilk dönemden itibaren “genel turizm” ve “genel ekonomi” dersleri dikkati çekmektedir. Her iki dersin kredisi ve ders saati her iki üniversitede de aynıdır. Diğer yandan Gazi Üniversitesi eğitim ağırlıklı bir programa sahip olduğu için ilk dönemden itibaren “öğretmenlik mesleğine giriş” dersi dikkati çeker. Bir başka özellik ise “genel muhasebe” “genel işletme” ve “genel matematik” derslerinin ilk dönemde yer almasıdır. Başkent üniversitesi ise ilk dönemden itibaren turist rehberliğine bir giriş yaparak “ Arkeoloji ve Sanat Tarihi” dersini programa yerleştirmiştir.

İkinci yarıyıldan itibaren başkent üniversitesi “genel işletme” ve “genel psikoloji” derslerini başlatır. Turist rehberliği ile ilgili olabilecek “seyahat acenteliği” dersi vardır. Gazi Üniversitesinde is turist rehberliği ile ilgili olan “arkeolojiye giriş”

ve “dünya uygarlık tarihi” dersi dikkati çeker. Yasal konularla ilgili olarak “hukuk başlangıcı” dersi vardır. Daha genel açıdan bakılacak olursa yönetim dersleri aşağıdaki tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9 : Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı Yönetim Dersleri

Seyahat İşl.Maliyet	Genel İşletme
Organizasyon ve Yönetim	Hukuk Başlangıcı
İnsan Kaynakları Yönetimi	Genel Muhasebe-I
Halkla İlişkiler	Genel Ekonomi
İstatistik	Genel Muhasebe-II

Tablo 10: Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Öğretmenliği Programı Eğitim Dersleri

Öğr.Mesleğine Giriş	Özel Öğr. Yöntemleri - I
Okul Deneyimi I	Araştırma Teknikleri
Gelişim ve Öğrenme	Okul Deneyimi - II
Öğretimde Plan. ve Değ.	Özel Öğretim Yön. -II
Öğr.Tek.ve Mat.Geliş.	Öğretmenlik Uygulaması

Tablo 11: Gazi Üniversitesi ve Başkent üniversitesi Rehberlik Derslerinin Karşılaştırılması.

Gazi Üniversitesi	Başkent Üniversitesi
Dünya Uygarlık Tar.	Arkeoloji ve Sanat Tarihi Terminolojisi
Arkeolojiye Giriş	Arkeolojiye Giriş
Turizm Coğrafyası	Anadolu Uygarlıkları I
Rehber - Turizm İşl. İliş.	Turizm Coğrafyası
Türk ve Anadolu Mitolojisi	Temel Rehberlik İlkeleri
Dinler Tarihi	Anadolu Uygarlıkları II
Yunan-Roma Mitolojisi	Dinler Tarihi
Halk Bilimi	Mitoloji
Anadolu Uygarlıkları	Antik Yerleşimler I
Sanat Tarihi-I	İkonografi
Anad. Demog. ve Etnoloji	Antik Yerleşimler II
Anadolu Uygarlıkları-II	Bizans Sanatı
Sanat Tarihi - II	Halk Bilimi
Tur Yönetimi	Etkili Konuşma ve Diksiyon
	Dünya Uygarlık Tarihi
	Selçuklu ve Osmanlı Sanatı

Genel olarak her iki üniversitede rehberlik mesleğiyle ilgili okutulan dersler benzer özellikler taşımaktadır. Fakat Gazi Üniversitesi eğitim ağırlıklı olmasına rağmen “rehberlik” alan derslerinin toplamı neredeyse Başkent Üniversitesiyle toplam ders saatleri aynıdır. Gazi Üniversitesi’nin sadece “turist rehberliği” değil aynı zamanda tablo 9 ve 10’da gösterildiği gibi “eğitim” ve “yönetim” disiplinlerine de büyük önem verdiği görülmektedir.

Öte taraftan kayda değer bir başka farklılık ise Başkent Üniversitesi dönem başına ortalama altı ders olmasına karşın, Gazi Üniversitesinde bu durum dönem başına ortalama dokuz saattir.

2.3. Bazı Ülkelerde Turist Rehberliği Eğitimi

Ülkemizde de olduğu gibi, turizm birçok ülke için önemli bir gelir kaynağı olma özelliğini korumaktadır. Bu gelir kaynağını korumak ve belli oranda turizm kalitesini arttırmak amacıyla her ülkenin kendi yönetimlerince belirlenen politikalar ve kaliteyi artırıcı önlemler ve programlar uygulamaya konulmuştur.

Bu anlamda, turist rehberi eğitimi konusunda her ülkenin farklı politikalara ve uygulamalara sahiptir.

2.3.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletlerinde turist rehberliği ve sertifikasyonu eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin; Washington D.C.’de turist rehberliği lisansı almanın ilk adımı taksi sürücülerini, seyyar satıcıları ve rehberleri lisanslayan bir kuruluş olan Tüketici İşleri Departmanına başvurmaktır. Başvuru formunu kurallara uygun doldurmak, parmak izi alımı, sağlık muayenesini geçme ve referans mektupları gibi birtakım bürokratik işlemlerden sonra rehber adayı bir sınav tarihi verilir. Sınav yazılıdır ve rehber adayı kompozisyon, fotoğraf tanımlama ve doğru/yanlış gibi sorulardan oluşan 100 soruluk bir sınava tabi tutulur. Sınav sonucunda 70 ve yukarı bir not alan rehber adayı Washington D.C. ‘de rehber olmaya hak kazanır. Rehber, lisansı her sene \$28 ücret karşılığında yenilemek zorundadır. Yıllık sağlık muayenesinden başka lisans, geçerliliğini yitirmedikçe

rehber başka bir sınava tabi tutulmaz. Lisans geçerliliğini yitirirse rehber en baştaki süreci tekrar etmek zorundadır.

Amerika birleşik devletlerinde benzer süreç iki şehirde daha uygulanır. Bu şehirler New York City ve New Orleans dır. Diğer iki şehre oranla Washington D.C. rehber lisanslama konusunda en yüksek standartlara sahip şehirdir. Diğer yandan San Francisco şehrinde lisanslama zorunluluğu yoktur. San Francisco rehberler derneği rehber adayının tecrübeli rehberler tarafından düzenlenen yazılı ve sözlü sınavından başarılı oldukları takdirde rehber olmaya hak kazanırlar. Bu hak kazanma sadece rehberler derneğine kayıt yapmakla resmileşir (Gail, 1991:44).

2.3.2. Viyana, Avusturya

Viyana'daki süreç oldukça farklıdır. Burada aday ilk olarak viyana ticaret odasına başvurmak zorundadır. Ön görüşme ve mülakat, aday rehberlik sistemini tanıtmayı amaçlar ve adayın rehberlik için gerekli olan asgari yeterlilikleri belirlemek amacını güder. Bu asgari yeterlilikler an az iki dilde akıcılık, şehir hakkında yeterli bilgi ve iyi sağlık durumudur. Bu noktada aday enstitüye kayıt hakkı için ya kabul edilir yada ret edilir. Çeşitli disiplinlerden birçok ders programa kabul edilenlere uzmanlar tarafından okutulur. Bu dersler, Viyana, Avrupa ve dünya tarihi; mimarlık; müzik, sanat,müzik ve drama tarihi; Avusturya edebiyatı, siyasi, tıp ve sanayi tarihi. Coğrafya ve konuşma teknikleri dir. Dersler hafta da dokuz saatten oluşur. Ayda bir hafta sonu bölge gezileri için ayrılır. Enstitünün müfredat programı üç senedir.

Programa devam etmek için rehber adayı her altı ayda bir genelde sözlü olarak düzenlene sınavlardan başarılı olmak zorundadır. Rehber adayı alan uzmanları ve tecrübeli rehberlerden oluşan bir sınav kurulunun karşısına çıkarlar. Sınavlar aynı zamanda yabancı dilde de düzenlenir. Rehberin tur yönetmek istediği ekstra yabancı dilde ek sınavlar gereklidir.

Kaynak: Avusturya Elçiliği Tarafından sağlanan Dokümanlar.

2.3.3. İngiltere

Birçok Avrupa ülkesindeki eğitim kalitesi Avusturya'nın yüksek standartlarını yansıtır. İngiltere mevcut olan rehberlik sistemi dünyadaki en eski, en sıkı ve en saygınlarından biridir. İngiltere'de turist rehberleri yasal olarak Rehber Öğretim üyeleri derneği üyesi olduğunu gösteren ve bölgesel turist kurulu tarafından tur yönetmeye yetkili olduklarını gösteren “mavi rozet” takmak zorundadırlar. “mavi rozet” almaya hak kazanmak İngiltere boyunca kapsam ve uzunluk açısından farklılık gösteren yoğun ders yükü gerektirir. Örneğin, Londra'da rehber adaylarının 28 haftadan oluşan 320 saatlik bir programa katılmaları zorunludur. Tüm rehberler “mavi rozet” alabilmek için akademik çalışmaları başarıyla tamamlamaları ve yazılı sözlü sınavları başarıyla geçmeleri gerekmektedir (Pond, 1993:95).

2.3.4. Karayıp Adaları

Karayıp adalarında turist rehberi sertifikasyon sistemi Avrupa ve Amerika'ya oranla oldukça kolaydır. Bölgesel Geliştirme Departmanı rehber eğitim programları için bir “el kitabı” yayınlamıştır. Bu el kitabı rehberin rolü, iletişim ve sosyal beceriler, ve ses eğitimi gibi konuları içermektedir (Pond, 1993:95).

2.3.5. Kanada

Kanada da konuşlanmış olan Kanada turizm Bakanlığına bağlı olan Pasifik Turizm Enstitüsü turizmin tüm yönleriyle ilgili eğitim programları, yayınlar ve bilgi sağlamaktadır. Kanada Turizm bakanlığı Tarafından desteklenen Turizm standartları ve sertifikasyon komitesi üyesi olan Pasifik Turizm Enstitüsü bölgesel sertifikasyon sistemi geliştirmek üzere çalışmaktadırlar (Pond, 1993:95).

2.3.6. İsrail'de Turist Rehberliği Eğitimi

Kurslar Tel Aviv, Kudüs ve Hayfa Turizm Okulları tarafından düzenlenmekte olup süresi 18 aydır.

Kayıt kabul için gerekli olan asgari şartlara göre rehber adayının en az 21 yaşında olması, ihtiyaç duyulan bir yabancı dili bilmesi, İsrail vatandaşı olması, gerekmektedir. Turist rehberliği müfredat programı İsrail'in Genel Coğrafyası Dinler

Tarihi Sanat Tarihi Vatandaşlık Bilgisi Rehberlik Yöntemleri ve Planlama İlk Yardım Tavrı ve Davranış Bilimleri gibi dersleri içermektedir.

Kurs bitiminde ülkenin tarihi kültürel ve turistik unsurlarının daha iyi tanınması amacıyla bir uygulama gezisi mecburiyeti vardır (Değirmencioğlu, 1997: 71).

2.3.7. İtalya'da Turist Rehberliği Eğitimi

İtalya'da turist rehberliğine ilişkin düzenlemeler, Eyalet idareleri tarafından yapılmaktadır (İtalya yönetim bağlamında çeşitli eyaletlere ayrılmış durumdadır). Turizm konusunda, merkezi yönetim tarafından belirlenen normlar çerçevesinde her eyalet kendi sınırları dahilinde geçerli olacak düzenlemeleri kendisi belirlemektedir. Rehber adaylarının bir ya da daha fazla yabancı dil bildiklerini, mesleklerini icra edecekleri yörelerdeki sanat eserlerini, anıtları, arkeolojik eserleri, doğal güzellikleri ve çevredeki mevcut kaynakları yeterince tanıdıklarını saptama işi, Eyalet idareleri'nin sorumluluğu altındadır. Söz konusu mesleği icra etme konusunda Avrupa Ekonomik Topluluğu vatandaşları, karşılıklılık ilkesi gereğince, İtalyan vatandaşlarıyla aynı haklara sahiptirler. Teknik-profesyonel yeterliğin belirlenmesi akabinde verilen mesleki yeterlik belgesi, turist rehberliği lisansı alabilmek için temel şart konumundadır.

Turist rehberliği yapmak isteyenlerin teknik-profesyonel yetkinliklerini belirleme amacıyla Eyalet idaresi, Eyalet Belediye Encümen Komisyonu ile birlikte kendi yönetimi altındaki bölgelerde; normalde her yıl; yazılı ve sözlü aşamalardan oluşan bir sınav düzenlemektedir. Turizm rehberi adayları, ülke çapında yaygın olan ve devlet okullarında okutulan yabancı dillerden birinden ve ayrıca adayın tercihinine bağlı ilave olarak ayrı bir dilden yabancı dil sınavını başarmakla yükümlüdürler.

Turist rehberliği sınavlarının kamuoyuna duyurulması Resmi Eyalet Bülteni'nde ilan yoluyla gerçekleştirilmektedir. Sınava başvuru süresi, adaylarda

hangi koşulların arandığı, sınav konularının programı ve yabancı dillerin neler olduğu da söz konusu duyuru çerçevesinde belirlenmektedir.

Sınava başvuru için adaylarda aranan şartlar aşağıdaki şekildedir:

- 1- 18 yaşından gün almış olmak,
- 2 - İtalyan vatandaşı ya da karşılıklılık ilkesinin geçerli olduğu Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi ülkelerden birinin vatandaşı olmak,
- 3 - En az lise mezunu olmak.

Sınav Konuları:

- 1 - İtalya, Avrupa ve Avrupa dışı turizm coğrafyası, turizm ve gümrük konularındaki yasalar ile iletişim ve ulaşım hizmetleri çerçevesinde yazılı sınav,
- 2 -Tarih ve sanat kültürü, turizm yasaları ve organizasyonuna ilişkin kavramlar, ayrıca yabancı dilde gerek konuşma gerek okuma bağlamında sözlü sınav.

Sınavı yapan komisyon daha sonra, her adayın toplam puanını esas alarak başarılı olup olmadığını belirler. Sınav sonuçları adaylara, Resmi Eyalet Bülteni'nde yayımlanarak duyurulmaktadır. Başarılı adaylara, ikamet ettiği bölgede turist rehberliği yapma olanağı tanıyan yeterlik belgesi düzenlenir ve daha sonra kendilerine turist rehberliği lisansı verilir (Değirmencioğlu, 1997: 78).

2.3.8. Fransa'da Turist Rehberliği Eğitimi

Fransa'da Turizm Rehberi adayı olabilmek için; lise sonrası Sanat Tarihi, Arkeoloji, iletişim, Turizm, Animasyon gibi konularda eğitim veren bir yüksek okul mezunu olmak veya bu konularda mesleki deneyime sahip olmanın yanı sıra en az iki yabancı dili iyi seviyede bilmek gerekmektedir. Yabancı dil sınavını başaranlar, Antik kentler, müzeler ve ortak varlıklar gibi konuları kapsayan bir diğer sınava tabi tutulurlar. Ön elemeleri başaran adayları oluşturulan jüri tarafından sözlü sınava tabi tutulurlar. Jüri üyeleri üniversite öğretim üyeleri, araştırmacılar ve meslek temsilcilerinden oluşur. Rehberlik diploması Fransa'da lisans ve master eğitimi arasında yer almaktadır.

Eğitim Programı;

1. Dönem; Genel Kültür ve Tarih alanlarını kapsamaktadır;

- a. Uygarlıklar Tarihi,
- b. Turizm Varlıkları,
- c. Sanat Tarihi,
- d. Fransız ve Avrupa Edebiyatı,
- e. Ekoloji ve Çevre Koruma.

2. Dönem; Yabancı Dillerin Turizme uyarlanması;

- a. 1. Yabancı Dil,
- b. 2. Yabancı Dil.

3. Dönem: Edinilen disiplinleri aktarabilme, tarihi eserler, eser tanıtımı ve şehircilik alanlarını kapsamaktadır;

- a. Turizm psikolojisi,
- b. iletişim ve iletişim yöntemleri,
- c. Eser tanıtımı.

4. Dönem: Uygulama gezileri;

- a. Kültürel turizm alanlarının tanıtılması,
 - b. Mesleki bilgi edinme sistemleri,
 - c. Yöntembilim ve yönetim teknikleri,
 - d. Fransa'da ve yurt dışında mesleki ortamda çalışmalar ve zorunlu staj
- (Değirmencioğlu, 1997: 81).

2.3.9. Türkiye ve Fransa'nın Turist Rehberliği Programlarının Karşılaştırılması.

Türkiye ve Fransa Akdeniz çanağında yer alan ve turizm potansiyelleriyle dikkat çeken ülkeler arasındadırlar. Tarihi ve kültürel açıdan fazla benzerlilikleri olmamakla beraber her iki ülke turist rehberliği eğitimine oldukça önem vermektedirler. Hatta Fransa turist rehberliği eğitimini Türkiye'ye oranla daha önemsemekte ve daha uzun süreye yaymaktadır.

Tablo 12: Türkiye ve Fransa'nın Turist Rehberliği Programlarının Karşılaştırılması.

1. Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı	1. Uygarlıklar Tarihi,
2. Turist Rehberliği Meslek Dersi	2. Turizm Varlıkları,
3. Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	3. Sanat Tarihi,
4. Arkeolojik Bilgiler	4. 1. Yabancı Dil
5. Sanat Tarihi	5. 2. Yabancı Dil.
6. Mitoloji	6. Turizm psikolojisi,
7. Din, Folklor, Sosyoloji	7. iletişim ve iletişim yöntemleri,
8. Türk Tarihi	8. Eser tanıtımı.
9. Edebiyat	9. Kültürel turizm alanlarının tanıtılması,
10. İlk Yardım	10. Mesleki bilgi edinme sistemleri,
11. 30 Günlük Uygulama Turu.	11. Yöntembilim ve yönetim teknikleri,
	12. Fransa'da ve yurt dışında mesleki ortamda çalışmalar ve zorunlu staj

Türkiye'de uygulanan sistemde rehberlik eğitimi saat tabanlı olarak bir programa dayalıdır. Diğer yandan Fransa'nın programına göz atıldığında ise rehberlik programı 4 döneme yayılmıştır. Rehberlik meslek dersleri temel olarak aynı olmasına rağmen Fransa'nın ders programının 4 yıla yayılmış olması Türkiye'de uygulanan sisteme göre bir avantaj sağlamaktadır.

Diğer yandan, Fransa'nın turist rehberlik eğitim programına göz atıldığında, birinci ve ikinci yabancı dil dersleri göze çarpmaktadır. Türkiye'de böyle bir uygulama yoktur çünkü adaylar Turizm ve Kültür Bakanlığı tarafından açılan turist rehberliği eğitimi programına girişte yabancı dil sınavına tabi tutulurlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

A GRUBU SEYAHAT ACENTALARININ TURİST REHBERLERİNDEN BEKLENTİLERİ VE BEKLENTİLERİN KARŞILANMA DERECESESİ

3. GİRİŞ

Pek çok çalışma ortamında işverenlerin çalışanlardan olduğu gibi, Seyahat Acentelerinin de turist rehberlerini işe almada veya iş verme konusunda belirli beklentileri vardır. Bu anket, bu beklentilerin düzeyini ve karşılanma derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır.

3.1. Problem Cümlesi

Turist rehberliği eğitimi veren üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okullarda okutulan derslerin içerikleri nelerdir, seyahat acentelerinin rehberlerden beklentileri ile ders içerikleri uyumludur, sektör beklentilerine cevap verecek niteliktedir?

Alt Problemler

1. Seyahat acentelerinin rehberlerden bekledikleri özellikler nelerdir?
2. Sektör beklentileri ve bunların karşılanma düzeyleri arasında nasıl bir ilişki mevcuttur?
3. Seyahat acenteleri, rehber istihdamında turist rehberliği eğitimi veren üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okul mezunlarına öncelik vermekte midir?
4. Seyahat acentelerinin üniversitelerin fakülte ve yüksek okullardan mezun olan rehberlerden memnuniyet düzeyleri nelerdir?

Araştırma 2003 Haziran dönemini yansıtan “kesitsel” bir araştırmadır. Ancak bulgular seyahat acenteleri için geleceğe yönelik öneriler de içermektedir.

3.2. YÖNTEM VE UYGULAMA

3.2.1. Soru Formunun Hazırlanması

Soru formu iki bölümden ve toplam 28 sorudan oluşmaktadır (Ek-7’de verilmektedir). I. Bölümde, bilgi formu; II. Bölümde ise “A Grubu Seyahat Acentelerinin Turist Rehberlerinden Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılama Derecesi” verilmiştir.

3.2.2. Örneklem Seçimi

Araştırmada, 2336 tane Seyahat Acentesi kitleyi oluşturmaktadır. Bu kitleden basit rasgele örnekleme yöntemi ile bir örneklem çekilecektir. Hoşgörü miktarı (d) 0.093 alındığında ;

$$n = t^2 * P * Q / d^2$$

$$n = 4 * 0.5 * 0.5 / 0.093^2 = 116 \text{ acentenin seçimi uygun görülmüştür (Çingı, H., 1994).}$$

3.2.3. Değerlendirme

Veriler bilgisayar ortamında SPSS 9.0 istatistik paket programı aracılığı ile aktarılmıştır. Değerlendirmede SPSS 9.0 ve Excel kullanılmıştır.

Bu araştırmada dağılımlar; tablo, daire ve çubuk şekiller halinde verilmiştir. Bazı sorular için iki yönlü tablolar hazırlanmış, Ki-Kare analizi ile yorumlar yapılmıştır. Ancak birim sayısı yetersiz olan tablolarda bu analiz yapılamamıştır. Sıralama sorularında kullanılan indeks değerleri aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmıştır.

İndeks Değer Bilgileri

$$I_k = \frac{\sum_{i=1}^5 w_i \cdot f_i}{\sum_{i=1}^5 f_i}$$

I_k : k. indeks değeri

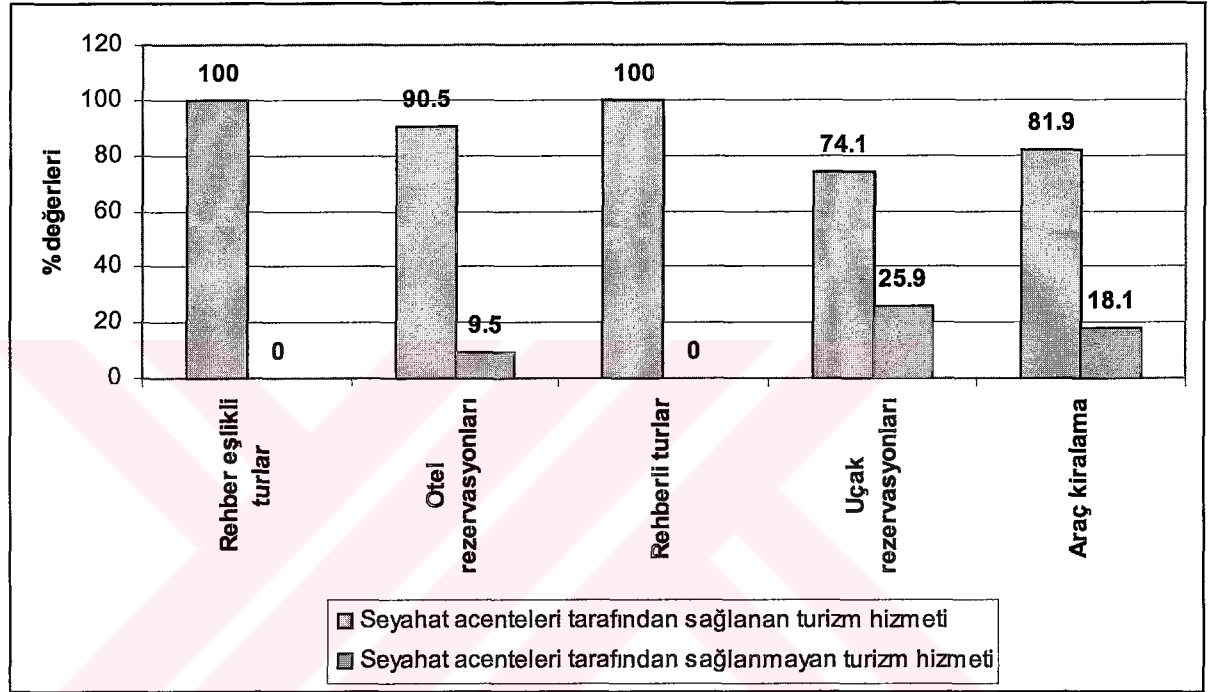
w_i : i.seçeneğe verilen ağırlık değeri

f_i : i.seçeneğin sıklığı

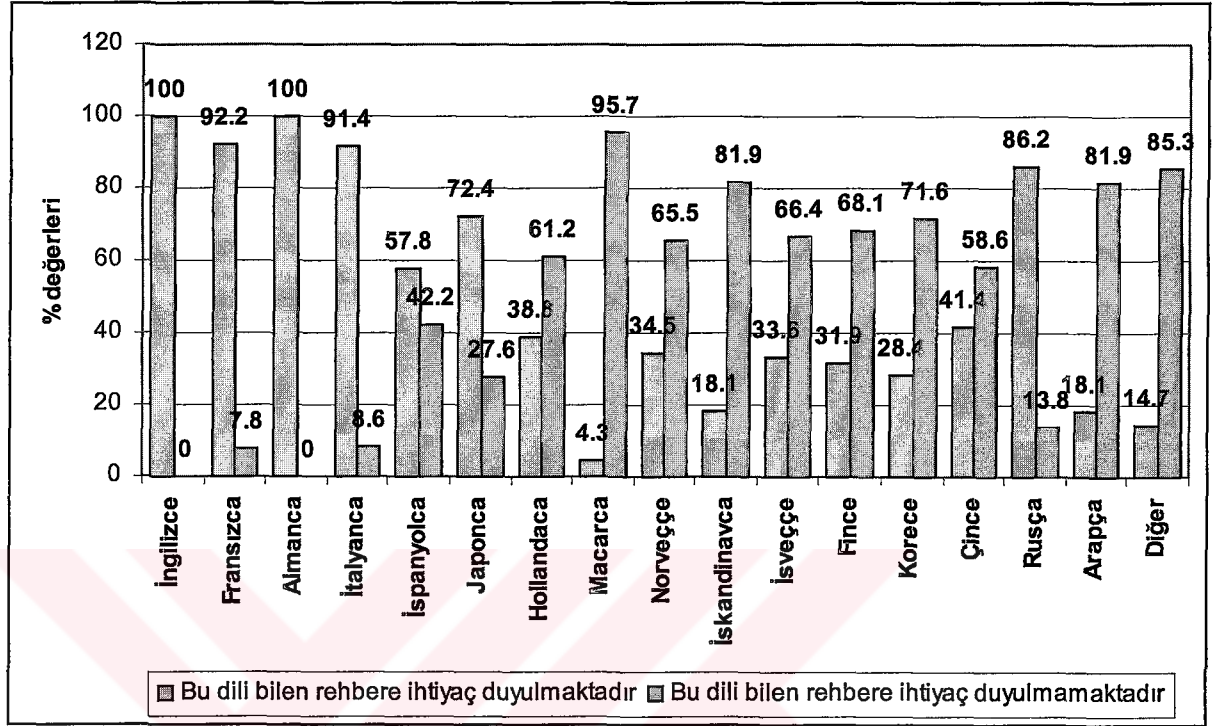
3.3 Araştırmanın Bulguları

Şekil 5. Seyahat acenteleri tarafından sağlanan turizm hizmetlerinin, hizmet türlerine göre dağılımı

Şirketlerin tümü rehber eşlikli tur ve rehberli tur hizmetlerini sağlarken; %9.5'i otel rezervasyonları, %25.9'u uçak rezervasyonları ve %18.1'i araç kiralama hizmetlerini sağlamamaktadır.

Şekil 6. Acentelerin ihtiyaç duydukları rehberlerde aradıkları dillere göre dağılımı

Acentelerin tümü İngilizce ve Almanca bilen rehberlere ihtiyaç duymaktadır. En az ihtiyaç duyulan, %4.3 ile Macarca bilen rehberlerdir. Acentelerin %14.7'si "diğer" seçeneğinde Türkçe bilen rehberlere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 7. Seçilen rehberlerin turist rehberliği eğitimi veren üniversite veya yüksek okul mezunlarından tercih edilip edilmemelerine göre dağılımı

Acentelerin %94.8'lik çoğunluğu rehber seçiminde, turist rehberliği eğitimi almış üniversite ya da yüksek okul mezunu olup olunmamasında fark gözetmemektedir. Sadece %1.7 ile küçük bir kesim, bu alanda eğitim almış mezunları tercih etmektedir.

Tablo 13. Çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilme özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilme özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılaşıma derecesi
Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılaşılma derecesi				Toplam
			Az	Orta	Çok	Pekçok	
Çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilme özelliğinin önem derecesi	Çok	Gözlenen	1	3	21		25
		Satır %	4.0%	12.0%	84.0%		100.0%
		Kolon %	20.0%	60.0%	21.4%		21.6%
		Toplam %	.9%	2.6%	18.1%		21.6%
	Pekçok	Gözlenen	4	2	77	8	91
		Satır %	4.4%	2.2%	84.6%	8.8%	100.0%
		Kolon %	80.0%	40.0%	78.6%	100.0%	78.4%
		Toplam %	3.4%	1.7%	66.4%	6.9%	78.4%
Toplam	Gözlenen	5	5	98	8	116	
	Satır %	4.3%	4.3%	84.5%	6.9%	100.0%	
	Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	
	Toplam %	4.3%	4.3%	84.5%	6.9%	100.0%	

Acenteler, rehberlerden bekledikleri çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilme özelliğini çok önemli ve pekçok önemli olarak derecelendirirken, %4.3'ü bu özellikle karşılaşıma derecesinin az olduğunu düşünenlerden oluşmaktadır. Acentelerin, çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilme özelliğine verdikleri önem derecesi için pekçok diyenlerin %84.6'sı bu özelliğin karşılanma derecesinin çok olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 14. Gelişmiş iletişim becerisi olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Gelişmiş iletişim becerisi olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılaşılma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılaşılma derecesi		Toplam
			Orta	Çok	
Gelişmiş iletişim becerisi olması özelliğinin önem derecesi	Çok	Gözlenen	16	25	41
		Satır %	39.0%	61.0%	100.0%
		Kolon %	25.4%	47.2%	35.3%
		Toplam %	13.8%	21.6%	35.3%
	Pekçok	Gözlenen	47	28	75
		Satır %	62.7%	37.3%	100.0%
		Kolon %	74.6%	52.8%	64.7%
		Toplam %	40.5%	24.1%	64.7%
Toplam		Gözlenen	63	53	116
		Satır %	54.3%	45.7%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%
		Toplam %	54.3%	45.7%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri gelişmiş iletişim becerisi olması özelliğini çok önemli ve pekçok önemli olarak derecelendirirken, %54.3'ü bu özellikle karşılaşılma derecesinin orta düzeyde olduğunu düşünenlerden oluşmaktadır. Bu özellikle karşılaşılma derecesinin orta düzeyde olduğunu düşünenler içinde %74.6'sı beklentileri için önem düzeyinin pekçok olduğunu düşünmektedir.

Ki-Kare değeri 5.971 olarak bulunmuştur. Buna göre, gelişmiş iletişim becerisi olması özelliğinin karşılanma derecesi ile acentelerin bu özelliğe verdiği önem derecesi arasında ilişki olmadığı %5 yanılma ile söylenebilir.

Tablo 15. Yönetimle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yönetimle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Yönetimle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	9	12	4	25
		Satır %	36.0%	48.0%	16.0%	100.0%
		Kolon %	69.2%	20.7%	8.9%	21.6%
		Toplam %	7.8%	10.3%	3.4%	21.6%
	Çok	Gözlenen		38	12	50
		Satır %		76.0%	24.0%	100.0%
		Kolon %		65.5%	26.7%	43.1%
		Toplam %		32.8%	10.3%	43.1%
	Pekçok	Gözlenen	4	8	29	41
		Satır %	9.8%	19.5%	70.7%	100.0%
		Kolon %	30.8%	13.8%	64.4%	35.3%
		Toplam %	3.4%	6.9%	25.0%	35.3%
Toplam	Gözlenen		13	58	45	116
	Satır %		11.2%	50.0%	38.8%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		11.2%	50.0%	38.8%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yönetimle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok önemli olarak derecelendirmektedir. Bu özelliğin beklentiler açısından önem derecesinin çok olduğunu düşünenler arasında, karşılanma derecesinin az olduğunu düşünen acente bulunmamaktadır. Özelliğin önem derecesinin çok olduğunu düşünenlerin %76'lık çoğunluğu, karşılanma derecesinin orta düzeyde kaldığını düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 16. Yeterli ekoloji bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli ekoloji bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılaşılan derecesi
Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılaşılan derecesi		Toplam
			Az	Orta	
Yeterli ekoloji bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	43	49	92
		Satır %	46.7%	53.3%	100.0%
		Kolon %	91.5%	71.0%	79.3%
		Toplam %	37.1%	42.2%	79.3%
	Çok	Gözlenen	4	14	18
		Satır %	22.2%	77.8%	100.0%
		Kolon %	8.5%	20.3%	15.5%
		Toplam %	3.4%	12.1%	15.5%
	Pekçok	Gözlenen		6	6
		Satır %		100.0%	100.0%
		Kolon %		8.7%	5.2%
		Toplam %		5.2%	5.2%
Toplam	Gözlenen		47	69	116
	Satır %		40.5%	59.5%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		40.5%	59.5%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli ekoloji bilgisine sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok önemli olarak derecelendirirken, karşılanma derecesini de az ve orta olarak gruplandırmaktadır. Bu özelliğin önem derecesinin pekçok olduğunu düşünenlerin tamamı karşılanma derecesini orta düzeyde görmektedir. Özellikle karşılaşılan derecesini az olarak değerlendirenlerin %8.5'i, önem derecesinin çok olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 17. Yeterli uygarlık tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli uygarlık tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi					Toplam
			Hiç	Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli uygarlık tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Az	Gözlenen	4					4
		Satır %	100.0%					100.0%
		Kolon %	100.0%					3.4%
		Toplam %	3.4%					3.4%
	Orta	Gözlenen		3	9	12		24
		Satır %		12.5%	37.5%	50.0%		100.0%
		Kolon %		100.0%	27.3%	17.6%		20.7%
		Toplam %		2.6%	7.8%	10.3%		20.7%
	Çok	Gözlenen			24	43		67
		Satır %			35.8%	64.2%		100.0%
		Kolon %			72.7%	63.2%		57.8%
		Toplam %			20.7%	37.1%		57.8%
	Pekçok	Gözlenen				13	8	21
		Satır %				61.9%	38.1%	100.0%
		Kolon %				19.1%	100.0%	18.1%
		Toplam %				11.2%	6.9%	18.1%
Toplam	Gözlenen		4	3	33	68	8	116
	Satır %		3.4%	2.6%	28.4%	58.6%	6.9%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		3.4%	2.6%	28.4%	58.6%	6.9%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli uygarlık tarihi bilgisine sahip olması özelliğini az, orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirirken, karşılanma derecesini de hiç, az, orta, çok ve pekçok olarak gruplandırmaktadır. Bu özelliğin önem derecesinin az olduğunu düşünenlerin tamamı, karşılanma derecesinin hiç olmadığını düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 18. Yeterli folklor bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli folklor bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi
Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Yeterli folklor bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	16	60	8	84
		Satır %	19.0%	71.4%	9.5%	100.0%
		Kolon %	80.0%	83.3%	33.3%	72.4%
		Toplam %	13.8%	51.7%	6.9%	72.4%
	Çok	Gözlenen	4	12	11	27
		Satır %	14.8%	44.4%	40.7%	100.0%
		Kolon %	20.0%	16.7%	45.8%	23.3%
		Toplam %	3.4%	10.3%	9.5%	23.3%
	Pekçok	Gözlenen			5	5
		Satır %			100.0%	100.0%
		Kolon %			20.8%	4.3%
		Toplam %			4.3%	4.3%
Toplam	Gözlenen		20	72	24	116
	Satır %		17.2%	62.1%	20.7%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		17.2%	62.1%	20.7%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli folklor bilgisine sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Acentelerin %51.7'si bu özelliğin önem derecesinin ve karşılanma derecesinin orta düzeyde olduğunu düşünenlerden oluşmaktadır.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 19. Yeterli sağlık ve ilkyardım bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli sağlık ve ilkyardım bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılaşılma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılaşılma derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Yeterli sağlık ve ilkyardım bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	24	36		60
		Satır %	40.0%	60.0%		100.0%
		Kolon %	68.6%	49.3%		51.7%
		Toplam %	20.7%	31.0%		51.7%
	Çok	Gözlenen	8	36	6	50
		Satır %	16.0%	72.0%	12.0%	100.0%
		Kolon %	22.9%	49.3%	75.0%	43.1%
		Toplam %	6.9%	31.0%	5.2%	43.1%
	Pekçok	Gözlenen	3	1	2	6
		Satır %	50.0%	16.7%	33.3%	100.0%
		Kolon %	8.6%	1.4%	25.0%	5.2%
		Toplam %	2.6%	.9%	1.7%	5.2%
Toplam	Gözlenen		35	73	8	116
	Satır %		30.2%	62.9%	6.9%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		30.2%	62.9%	6.9%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli sağlık ve ilkyardım bilgisine sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirirken, karşılanma derecesini de az, orta ve çok olarak gruplandırmaktadır. Özelliğin karşılaşılma derecesinin az olduğunu düşünenlerin %68.6'sı, beklentiler açısından önem derecesinin orta olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 20. Hizmet verdiği grubun kültürünü yeterince bilmesi özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Hizmet verdiği grubun kültürünü yeterince bilmesi özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılaştırma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılaştırma derecesi			Toplam
			Orta	Çok	Pekçok	
Hizmet verdiği grubun kültürünü yeterince bilmesi özelliğinin önem derecesi	Az	Gözlenen	5			5
		Satır %	100.0%			100.0%
		Kolon %	13.9%			4.3%
		Toplam %	4.3%			4.3%
	Orta	Gözlenen	6			6
		Satır %	100.0%			100.0%
		Kolon %	16.7%			5.2%
		Toplam %	5.2%			5.2%
	Çok	Gözlenen	16	32		48
		Satır %	33.3%	66.7%		100.0%
		Kolon %	44.4%	45.7%		41.4%
		Toplam %	13.8%	27.6%		41.4%
	Pekçok	Gözlenen	9	38	10	57
		Satır %	15.8%	66.7%	17.5%	100.0%
		Kolon %	25.0%	54.3%	100.0%	49.1%
		Toplam %	7.8%	32.8%	8.6%	49.1%
Toplam		Gözlenen	36	70	10	116
		Satır %	31.0%	60.3%	8.6%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		Toplam %	31.0%	60.3%	8.6%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri hizmet verdiği grubun kültürünü yeterince bilmesi özelliğini az, orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Acentelerin %4.3'ü bu özelliğin az önemli, %5.2'si orta derecede önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 21. Problem çözme becerilerinin gelişmiş olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Problem çözme becerilerinin gelişmiş olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılaşıma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılaşıma derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Problem çözme becerilerinin gelişmiş olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	1	4		5
		Satır %	20.0%	80.0%		100.0%
		Kolon %	11.1%	5.6%		4.3%
		Toplam %	.9%	3.4%		4.3%
	Çok	Gözlenen		7	4	11
		Satır %		63.6%	36.4%	100.0%
		Kolon %		9.9%	11.1%	9.5%
		Toplam %		6.0%	3.4%	9.5%
	Pekçok	Gözlenen	8	60	32	100
		Satır %	8.0%	60.0%	32.0%	100.0%
		Kolon %	88.9%	84.5%	88.9%	86.2%
		Toplam %	6.9%	51.7%	27.6%	86.2%
Toplam	Gözlenen		9	71	36	116
	Satır %		7.8%	61.2%	31.0%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		7.8%	61.2%	31.0%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri problem çözme becerilerinin gelişmiş olması özelliğinin karşılanma derecesini de az, orta ve çok olarak derecelendirmektedir. Bu özelliğin önem derecesinin orta derecede önemli olduğunu düşünenlerin %20'si, karşılaşıma derecesinin az; %80'i de karşılaşıma derecesinin orta düzeyde olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 22. Presentabl bir görünüşe sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Presentabl bir görünüşe sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılaşıma derecesi
Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılaşıma derecesi			Toplam
			Orta	Çok	Pekçok	
Presentabl bir görünüşe sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	4	5		9
		Satır %	44.4%	55.6%		100.0%
		Kolon %	7.1%	9.6%		7.8%
		Toplam %	3.4%	4.3%		7.8%
	Çok	Gözlenen	20	26	4	50
		Satır %	40.0%	52.0%	8.0%	100.0%
		Kolon %	35.7%	50.0%	50.0%	43.1%
		Toplam %	17.2%	22.4%	3.4%	43.1%
	Pekçok	Gözlenen	32	21	4	57
		Satır %	56.1%	36.8%	7.0%	100.0%
		Kolon %	57.1%	40.4%	50.0%	49.1%
		Toplam %	27.6%	18.1%	3.4%	49.1%
Toplam	Gözlenen		56	52	8	116
	Satır %		48.3%	44.8%	6.9%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		48.3%	44.8%	6.9%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri presentabl bir görünüşe sahip olması özelliğinin karşılanma derecesini de orta, çok ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Bu özelliğin önem derecesinin az olduğunu düşünen acente bulunmamaktadır. Beklentiler açısından önem derecesini pekçok olarak nitelendirenlerin %56.1'i, bu özelliğin karşılanma derecesinin orta düzeyde kaldığını düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 23. Yeterli hitabet gücüne sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli hitabet gücüne sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılaşıma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılaşıma derecesi				Toplam
			Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli hitabet gücüne sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	1	1	3		5
		Satır %	20.0%	20.0%	60.0%		100.0%
		Kolon %	20.0%	1.3%	9.7%		4.3%
		Toplam %	.9%	.9%	2.6%		4.3%
	Çok	Gözlenen	4	39	9		52
		Satır %	7.7%	75.0%	17.3%		100.0%
		Kolon %	80.0%	51.3%	29.0%		44.8%
		Toplam %	3.4%	33.6%	7.8%		44.8%
	Pekçok	Gözlenen		36	19	4	59
		Satır %		61.0%	32.2%	6.8%	100.0%
		Kolon %		47.4%	61.3%	100.0%	50.9%
		Toplam %		31.0%	16.4%	3.4%	50.9%
Toplam	Gözlenen		5	76	31	4	116
	Satır %		4.3%	65.5%	26.7%	3.4%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		4.3%	65.5%	26.7%	3.4%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli hitabet gücüne sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Bu özelliğin önem derecesini çok olarak nitelendirenlerin %75'i, özellik ile karşılaşıma derecesini orta olarak değerlendirmektedir. Beklentinin derecesini pekçok olarak görenlerin %3.4'ü, karşılaşıma derecesinin de pekçok olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 24. Yeterli mizah anlayışına sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli mizah anlayışına sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılanma derecesi
Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılanma derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Yeterli mizah anlayışına sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	1	31	4	36
		Satır %	2.8%	86.1%	11.1%	100.0%
		Kolon %	7.1%	42.5%	13.8%	31.0%
		Toplam %	.9%	26.7%	3.4%	31.0%
	Çok	Gözlenen	9	27	17	53
		Satır %	17.0%	50.9%	32.1%	100.0%
		Kolon %	64.3%	37.0%	58.6%	45.7%
		Toplam %	7.8%	23.3%	14.7%	45.7%
	Pekçok	Gözlenen	4	15	8	27
		Satır %	14.8%	55.6%	29.6%	100.0%
		Kolon %	28.6%	20.5%	27.6%	23.3%
		Toplam %	3.4%	12.9%	6.9%	23.3%
Toplam	Gözlenen		14	73	29	116
	Satır %		12.1%	62.9%	25.0%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		12.1%	62.9%	25.0%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli mizah anlayışına sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirirken, karşılanma derecesini de az, orta ve çok olarak gruplandırmaktadır. Önem derecesini orta olarak değerlendirenlerin %86.1'i, karşılanma derecesini de orta düzeyde görmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 25. Yeterli pazarlama bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli pazarlama bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi				Toplam
			Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli pazarlama bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	4	7			11
		Satır %	36.4%	63.6%			100.0%
		Kolon %	50.0%	12.5%			9.5%
		Toplam %	3.4%	6.0%			9.5%
	Çok	Gözlenen	4	25	21		50
		Satır %	8.0%	50.0%	42.0%		100.0%
		Kolon %	50.0%	44.6%	45.7%		43.1%
		Toplam %	3.4%	21.6%	18.1%		43.1%
	Pekçok	Gözlenen		24	25	6	55
		Satır %		43.6%	45.5%	10.9%	100.0%
		Kolon %		42.9%	54.3%	100.0%	47.4%
		Toplam %		20.7%	21.6%	5.2%	47.4%
Toplam	Gözlenen		8	56	46	6	116
	Satır %		6.9%	48.3%	39.7%	5.2%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		6.9%	48.3%	39.7%	5.2%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli pazarlama bilgi ve becerisine sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Acentelerin %6.9'u bu özelliğin karşılanma derecesinin az olduğunu düşünenlerden oluşmaktadır.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 26. Yeterli sanat tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli sanat tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılaşılan derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılaşılan derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Yeterli sanat tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Az	Gözlenen	6			6
		Satır %	100.0%			100.0%
		Kolon %	50.0%			5.2%
		Toplam %	5.2%			5.2%
	Orta	Gözlenen	1		4	5
		Satır %	20.0%		80.0%	100.0%
		Kolon %	8.3%		8.9%	4.3%
		Toplam %	.9%		3.4%	4.3%
	Çok	Gözlenen	5	40	29	74
		Satır %	6.8%	54.1%	39.2%	100.0%
		Kolon %	41.7%	67.8%	64.4%	63.8%
		Toplam %	4.3%	34.5%	25.0%	63.8%
	Pekçok	Gözlenen		19	12	31
		Satır %		61.3%	38.7%	100.0%
		Kolon %		32.2%	26.7%	26.7%
		Toplam %		16.4%	10.3%	26.7%
Toplam	Gözlenen		12	59	45	116
	Satır %		10.3%	50.9%	38.8%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		10.3%	50.9%	38.8%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli sanat tarihi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesini az, orta ve çok olarak derecelendirmektedir. Bu özellik ile karşılaşılan derecesinin orta düzeyde olduğunu düşünenlerin %67.8'i, özelliğin çok önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 27. Hizmet verdiği bölge veya ülkenin kültürü ve sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Hizmet verdiği bölge veya ülkenin kültürü ve sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılaşılan derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılaşılan derecesi				Toplam
			Az	Orta	Çok	Pekçok	
Hizmet verdiği bölge veya ülkenin kültürü ve sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen		4			4
		Satır %		100.0%			100.0%
		Kolon %		12.1%			3.4%
		Toplam %		3.4%			3.4%
	Çok	Gözlenen	6	21	18		45
		Satır %	13.3%	46.7%	40.0%		100.0%
		Kolon %	100.0%	63.6%	24.7%		38.8%
		Toplam %	5.2%	18.1%	15.5%		38.8%
	Pekçok	Gözlenen		8	55	4	67
		Satır %		11.9%	82.1%	6.0%	100.0%
		Kolon %		24.2%	75.3%	100.0%	57.8%
		Toplam %		6.9%	47.4%	3.4%	57.8%
Toplam	Gözlenen		6	33	73	4	116
	Satır %		5.2%	28.4%	62.9%	3.4%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		5.2%	28.4%	62.9%	3.4%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri hizmet verdiği bölge veya ülkenin kültürü ve sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması özelliğinin karşılanma derecesini az, orta, çok ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Acentelerin %3.4'ü özelliğin önem derecesinin orta, %38.8'i çok ve %57.8'i pekçok olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 28. Yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi				Toplam
			Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Az	Gözlenen	4	1			5
		Satır %	80.0%	20.0%			100.0%
		Kolon %	17.4%	1.4%			4.3%
		Toplam %	3.4%	.9%			4.3%
	Orta	Gözlenen	15	56	12		83
		Satır %	18.1%	67.5%	14.5%		100.0%
		Kolon %	65.2%	81.2%	60.0%		71.6%
		Toplam %	12.9%	48.3%	10.3%		71.6%
	Çok	Gözlenen	4	12	8		24
		Satır %	16.7%	50.0%	33.3%		100.0%
		Kolon %	17.4%	17.4%	40.0%		20.7%
		Toplam %	3.4%	10.3%	6.9%		20.7%
	Pekçok	Gözlenen				4	4
		Satır %				100.0%	100.0%
		Kolon %				100.0%	3.4%
		Toplam %				3.4%	3.4%
Toplam	Gözlenen		23	69	20	4	116
	Satır %		19.8%	59.5%	17.2%	3.4%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		19.8%	59.5%	17.2%	3.4%	100.0%

Acentelerin %4.3'ü rehberlerin yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesini az, %71.6'sı orta, %20.7'si çok ve %3.4'ü pekçok olarak değerlendirmektedir. Önem derecesinin pekçok olduğunu düşünenlerin tamamı, özelliğin karşılanması derecesini de pekçok olarak görmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 29. Yeterli arkeoloji bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli arkeoloji bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılanma derecesi					Toplam
			Hiç	Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli arkeoloji bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Az	Gözlenen	5		1			6
		Satır %	83.3%		16.7%			100.0%
		Kolon %	100.0%		5.0%			5.2%
		Toplam %	4.3%		.9%			5.2%
	Orta	Gözlenen		3	3	4		10
		Satır %		30.0%	30.0%	40.0%		100.0%
		Kolon %		100.0%	15.0%	4.7%		8.6%
		Toplam %		2.6%	2.6%	3.4%		8.6%
	Çok	Gözlenen			5	72		77
		Satır %			6.5%	93.5%		100.0%
		Kolon %			25.0%	84.7%		66.4%
		Toplam %			4.3%	62.1%		66.4%
	Pekçok	Gözlenen			11	9	3	23
		Satır %			47.8%	39.1%	13.0%	100.0%
		Kolon %			55.0%	10.6%	100.0%	19.8%
		Toplam %			9.5%	7.8%	2.6%	19.8%
Toplam		Gözlenen	5	3	20	85	3	116
		Satır %	4.3%	2.6%	17.2%	73.3%	2.6%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		Toplam %	4.3%	2.6%	17.2%	73.3%	2.6%	100.0%

Acentelerin %5.2'si rehberlerin yeterli arkeoloji bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesini az, %66.4'ü çok olarak değerlendirenlerden oluşmaktadır. Bu özelliğin karşılanma derecesini hiç olmadığını düşünenlerin tamamı, önem derecesinin az olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 30. Yeterli rekreasyon ve animasyon bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli rekreasyon ve animasyon bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi				Toplam
			Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli rekreasyon ve animasyon bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	7	38	5		50
		Satır %	14.0%	76.0%	10.0%		100.0%
		Kolon %	100.0%	46.9%	25.0%		43.1%
		Toplam %	6.0%	32.8%	4.3%		43.1%
	Çok	Gözlenen		35	11		46
		Satır %		76.1%	23.9%		100.0%
		Kolon %		43.2%	55.0%		39.7%
		Toplam %		30.2%	9.5%		39.7%
	Pekçok	Gözlenen		8	4	8	20
		Satır %		40.0%	20.0%	40.0%	100.0%
		Kolon %		9.9%	20.0%	100.0%	17.2%
		Toplam %		6.9%	3.4%	6.9%	17.2%
Toplam	Gözlenen		7	81	20	8	116
	Satır %		6.0%	69.8%	17.2%	6.9%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		6.0%	69.8%	17.2%	6.9%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli rekreasyon ve animasyon bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesini az, orta, çok ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Bu özelliğin önem derecesinin az olduğunu düşünen acente bulunmamaktadır. Özelliğin çok önemli olduğunu düşünenlerin %23.9'u, karşılanma derecesini de çok önemli bulmaktadır.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 31. Yeterli işletmecilik bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli işletmecilik bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılanma derecesi					Toplam
			Hiç	Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli işletmecilik bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	6	7	42	8		63
		Satır %	9.5%	11.1%	66.7%	12.7%		100.0%
		Kolon %	85.7%	63.6%	63.6%	28.6%		54.3%
		Toplam %	5.2%	6.0%	36.2%	6.9%		54.3%
	Çok	Gözlenen	1	4	24	13		42
		Satır %	2.4%	9.5%	57.1%	31.0%		100.0%
		Kolon %	14.3%	36.4%	36.4%	46.4%		36.2%
		Toplam %	.9%	3.4%	20.7%	11.2%		36.2%
	Pekçok	Gözlenen				7	4	11
		Satır %				63.6%	36.4%	100.0%
		Kolon %				25.0%	100.0%	9.5%
		Toplam %				6.0%	3.4%	9.5%
Toplam		Gözlenen	7	11	66	28	4	116
		Satır %	6.0%	9.5%	56.9%	24.1%	3.4%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		Toplam %	6.0%	9.5%	56.9%	24.1%	3.4%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli işletmecilik bilgisine sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirirken, karşılanma derecesini de hiç, az, orta, çok ve pekçok olarak gruplandırmaktadır. Özelliğin karşılanma derecesini hiç olarak değerlendirenlerin %85.7'si, önem derecesinin orta düzeyde olduğunu düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 32. Yeterli protokol ve genel görgü kuralları bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli protokol ve genel görgü kuralları bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Yeterli protokol ve genel görgü kuralları bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen		12		12
		Satır %		100.0%		100.0%
		Kolon %		19.0%		10.3%
		Toplam %		10.3%		10.3%
	Çok	Gözlenen	4	24	29	57
		Satır %	7.0%	42.1%	50.9%	100.0%
		Kolon %	80.0%	38.1%	60.4%	49.1%
		Toplam %	3.4%	20.7%	25.0%	49.1%
	Pekçok	Gözlenen	1	27	19	47
		Satır %	2.1%	57.4%	40.4%	100.0%
		Kolon %	20.0%	42.9%	39.6%	40.5%
		Toplam %	.9%	23.3%	16.4%	40.5%
Toplam	Gözlenen		5	63	48	116
	Satır %		4.3%	54.3%	41.4%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		4.3%	54.3%	41.4%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli protokol ve genel görgü kuralları bilgisine sahip olması özelliğini orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirirken, karşılanma derecesini de az, orta ve çok önemli olarak gruplandırmaktadır. Özelliğin karşılanma derecesini pekçok düzeyinde gören acente bulunmamaktadır.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 33. Yeterli dinler tarihi ve sosyolojisi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli dinler tarihi ve din sosyolojisi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılaşılma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılaşılma derecesi			Toplam
			Hiç	Orta	Çok	
Yeterli dinler tarihi ve din sosyolojisi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Az	Gözlenen	8			8
		Satır %	100.0%			100.0%
		Kolon %	100.0%			6.9%
		Toplam %	6.9%			6.9%
	Orta	Gözlenen		41		41
		Satır %		100.0%		100.0%
		Kolon %		46.6%		35.3%
		Toplam %		35.3%		35.3%
	Çok	Gözlenen		38	16	54
		Satır %		70.4%	29.6%	100.0%
		Kolon %		43.2%	80.0%	46.6%
		Toplam %		32.8%	13.8%	46.6%
	Pekçok	Gözlenen		9	4	13
		Satır %		69.2%	30.8%	100.0%
		Kolon %		10.2%	20.0%	11.2%
		Toplam %		7.8%	3.4%	11.2%
Toplam	Gözlenen		8	88	20	116
	Satır %		6.9%	75.9%	17.2%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		6.9%	75.9%	17.2%	100.0%

Acentelerin %6.9'u rehberlerin yeterli dinler tarihi ve sosyolojisi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesini az, %46.6'sı çok önemli olarak değerlendirenlerden oluşmaktadır. Özelliğin önem derecesinin az olduğunu düşünenlerin tamamı, karşılanma derecesinin hiç olmadığını düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 34. Yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellikle karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellikle karşılanma derecesi				Toplam
			Hiç	Az	Orta	Çok	
Yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Az	Gözlenen	8				8
		Satır %	100.0%				100.0%
		Kolon %	100.0%				6.9%
		Toplam %	6.9%				6.9%
	Orta	Gözlenen			5		5
		Satır %			100.0%		100.0%
		Kolon %			9.8%		4.3%
		Toplam %			4.3%		4.3%
	Çok	Gözlenen		5	38	48	91
		Satır %		5.5%	41.8%	52.7%	100.0%
		Kolon %		100.0%	74.5%	92.3%	78.4%
		Toplam %		4.3%	32.8%	41.4%	78.4%
	Pekçok	Gözlenen			8	4	12
		Satır %			66.7%	33.3%	100.0%
		Kolon %			15.7%	7.7%	10.3%
		Toplam %			6.9%	3.4%	10.3%
	Toplam	Gözlenen	8	5	51	52	116
		Satır %	6.9%	4.3%	44.0%	44.8%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		Toplam %	6.9%	4.3%	44.0%	44.8%	100.0%

Acenteler, rehberlerden bekledikleri yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması özelliğini az, orta, çok önemli ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Bu özellikle karşılanma derecesini orta düzeyde bulanların %74.5'i, özelliğin çok önemli olduğunu düşünenlerden oluşmaktadır.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 35. Çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılanma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılanma derecesi			Toplam
			Az	Orta	Çok	
Çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Çok	Gözlenen			6	6
		Satır %			100.0%	100.0%
		Kolon %			6.0%	5.2%
		Toplam %			5.2%	5.2%
	Pekçok	Gözlenen	6	10	94	110
		Satır %	5.5%	9.1%	85.5%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	94.0%	94.8%
		Toplam %	5.2%	8.6%	81.0%	94.8%
Toplam	Gözlenen		6	10	100	116
	Satır %		5.2%	8.6%	86.2%	100.0%
	Kolon %		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Toplam %		5.2%	8.6%	86.2%	100.0%

Acenteler, rehberlerin çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesini çok ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Özelliğin orta düzeyde önemli olduğunu düşünen acente bulunmamaktadır. Önem derecesini pekçok olarak değerlendirenlerin %85.5'i, karşılanma derecesini çok düzeyinde bulmaktadır.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 36. Turların gerçekleştirilmesi aşamasında güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Turların gerçekleştirilmesi aşamasında güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılaşılma derecesi Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılaşılma derecesi				Toplam
			Az	Orta	Çok	Pekçok	
Turların gerçekleştirilmesi aşamasında güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Çok	Gözlenen	4	4	4		12
		Satır %	33.3%	33.3%	33.3%		100.0%
		Kolon %	36.4%	8.7%	7.3%		10.3%
		Toplam %	3.4%	3.4%	3.4%		10.3%
	Pekçok	Gözlenen	7	42	51	4	104
		Satır %	6.7%	40.4%	49.0%	3.8%	100.0%
		Kolon %	63.6%	91.3%	92.7%	100.0%	89.7%
		Toplam %	6.0%	36.2%	44.0%	3.4%	89.7%
Toplam		Gözlenen	11	46	55	4	116
		Satır %	9.5%	39.7%	47.4%	3.4%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		Toplam %	9.5%	39.7%	47.4%	3.4%	100.0%

Acenteler rehberlerin, turların gerçekleştirilmesi aşamasında güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesini az, orta, çok ve pekçok olarak derecelendirmektedir. Önem derecesinin pekçok olduğunu düşünenlerin %49'u, bu özellik ile karşılaşılma derecesini çok olarak görmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 37. Yeterli turizm coğrafyası bilgisine sahip olması özelliğinin karşılanma derecesinin bu özelliğin önem derecesine göre dağılımı

Yeterli turizm coğrafyası bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi * Bu özellik ile karşılanma derecesi
Çapraz Tablosu

			Bu özellik ile karşılanma derecesi					Toplam
			Hiç	Az	Orta	Çok	Pekçok	
Yeterli turizm coğrafyası bilgisine sahip olması özelliğinin önem derecesi	Orta	Gözlenen	4					4
		Satır %	100.0%					100.0%
		Kolon %	80.0%					3.4%
		Toplam %	3.4%					3.4%
	Çok	Gözlenen	1	4	12	39		56
		Satır %	1.8%	7.1%	21.4%	69.6%		100.0%
		Kolon %	20.0%	100.0%	50.0%	52.7%		48.3%
		Toplam %	.9%	3.4%	10.3%	33.6%		48.3%
	Pekçok	Gözlenen			12	35	9	56
		Satır %			21.4%	62.5%	16.1%	100.0%
		Kolon %			50.0%	47.3%	100.0%	48.3%
		Toplam %			10.3%	30.2%	7.8%	48.3%
Toplam		Gözlenen	5	4	24	74	9	116
		Satır %	4.3%	3.4%	20.7%	63.8%	7.8%	100.0%
		Kolon %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		Toplam %	4.3%	3.4%	20.7%	63.8%	7.8%	100.0%

Acentelerin %3.4'ü rehberlerin yeterli turizm coğrafyası bilgisine sahip olması özelliğini orta düzeyde önemli, %48.3'ü çok önemli ve yine %48.3'ü pekçok düzeyinde önemli bulanlardan oluşmaktadır. Önem derecesini çok önemli bulanların %1.8'i, bu özelliğin hiç karşılanmadığını düşünmektedir.

Tablo için Khi-Kare değeri, hücrelerin %20'sinden fazlası 5'ten küçük olduğundan hesaplanamamıştır.

Tablo 38. Fakülte veya yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen özelliklerin önem derecesine göre sıralanması ve indeks değerleri

Özellik no*	Beklentilerin önem derecesi										İndeks değeri	Sıra no
	Pekçok (100)	%	Çok (75)	%	Orta (50)	%	Az (25)	%	Hiç (0)	%		
1	91	78.4	25	21.6	0	0	0	0	0	0	94.6	4
2	75	64.7	41	35.3	0	0	0	0	0	0	91.2	5
3	41	35.3	50	43.1	25	21.6	0	0	0	0	78.5	13
4	6	5.2	18	15.5	92	79.3	0	0	0	0	56.5	23
5	21	18.1	67	57.8	24	20.7	4	3.4	0	0	72.6	17
6	5	4.3	27	23.3	84	72.4	0	0	0	0	60.0	22
7	6	5.2	50	43.1	60	51.7	0	0	0	0	63.4	21
8	57	49.1	48	41.4	6	5.2	5	4.3	0	0	83.8	11
9	100	86.2	11	9.5	5	4.3	0	0	0	0	95.5	3
10	57	49.1	50	43.1	9	7.8	0	0	0	0	85.3	9
11	59	50.9	52	44.8	5	4.3	0	0	0	0	86.6	7
12	27	23.3	53	45.7	36	31.0	0	0	0	0	73.1	16
13	55	47.4	50	43.1	11	9.5	0	0	0	0	84.5	10
14	31	26.7	74	63.8	5	4.3	6	5.2	0	0	78.0	14
15	67	57.8	45	38.8	4	3.4	0	0	0	0	88.6	6
16	4	3.4	24	20.7	83	71.6	5	4.3	0	0	55.8	24
17	23	19.8	77	66.4	10	8.6	6	5.2	0	0	75.2	15
18	20	17.2	46	39.7	50	43.1	0	0	0	0	68.5	18
19	11	9.5	42	36.2	63	54.3	0	0	0	0	63.8	20
20	47	40.5	57	49.1	12	10.3	0	0	0	0	82.5	12
21	13	11.2	54	46.6	41	35.3	8	6.9	0	0	65.5	19
22	12	10.3	91	78.4	5	4.3	8	6.9	0	0	73.1	16
23	110	94.8	6	5.2	0	0	0	0	0	0	98.7	1
24	104	89.7	12	10.3	0	0	0	0	0	0	97.4	2
25	56	48.3	56	48.3	4	3.4	0	0	0	0	86.2	8

* Fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen kodlanmış özelliklerin açıklamaları Tablo 40'da belirtilmiştir.

Fakülte veya yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen 25 özellikten en önemlisi 'rehberlerin çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması' özelliğidir. Bunu, 'turların gerçekleştirilmesi aşamasında rehberin güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması' özelliği takip etmektedir. Rehberlerin yeterli mizah anlayışına sahip olması ile yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması özellikleri aynı önem derecesine sahiptir. Rehberlerin yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması özelliği ise önem derecesine göre son sırada yer almaktadır.

Tablo 39. Fakülte veya yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen özelliklerin karşılanma derecesine göre sıralanması ve indeks değerleri

Özellik no*	Beklentilerin önem derecesi										İndeks değeri	Sıra no
	Pekçok (100)	%	Çok (75)	%	Orta (50)	%	Az (25)	%	Hiç (0)	%		
1	8	6.9	98	84.5	5	4.3	5	4.3	0	0	73.5	1
2	0	0	53	45.7	63	54.3	0	0	0	0	61.4	8
3	0	0	45	38.8	58	50.0	13	11.2	0	0	56.9	14
4	0	0	0	0	69	59.5	47	40.5	0	0	39.9	23
5	8	6.9	68	58.6	33	28.4	3	2.6	4	3.4	65.7	6
6	0	0	24	20.7	72	62.1	20	17.2	0	0	50.9	21
7	0	0	8	6.9	73	62.9	35	30.2	0	0	44.2	22
8	10	8.6	70	60.3	36	31.0	0	0	0	0	69.4	3
9	0	0	36	31.0	71	61.2	9	7.8	0	0	55.8	17
10	8	6.9	52	44.8	56	48.3	0	0	0	0	64.7	7
11	4	3.4	31	26.7	76	65.5	5	4.3	0	0	57.3	12
12	0	0	29	25.0	73	62.9	14	12.1	0	0	53.2	18
13	6	5.2	46	39.7	56	48.3	8	6.9	0	0	60.8	10
14	0	0	45	38.8	59	50.9	12	10.3	0	0	57.1	13
15	4	3.4	73	62.9	33	28.4	6	5.2	0	0	66.2	5
16	4	3.4	20	17.2	69	59.5	23	19.8	0	0	51.1	20
17	3	2.6	85	73.3	20	17.2	3	2.6	5	4.3	66.8	4
18	8	6.9	20	17.2	81	69.8	7	6.0	0	0	56.3	16
19	4	3.4	28	24.1	66	56.9	11	9.5	7	6.0	52.4	19
20	0	0	48	41.4	63	54.3	5	4.3	0	0	59.3	11
21	0	0	20	17.2	88	75.9	0	0	8	6.9	50.9	21
22	0	0	52	44.8	51	44.0	5	4.3	8	6.9	56.7	15
23	0	0	100	86.2	10	8.6	6	5.2	0	0	70.3	2
24	4	3.4	55	47.4	46	39.7	11	9.5	0	0	61.2	9
25	9	7.8	74	63.8	24	20.7	4	3.4	5	4.3	66.8	4

* Fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen kodlanmış özelliklerin açıklamaları Tablo 40'da belirtilmiştir.

Fakülte veya yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen 25 özellikten karşılanma derecelerine göre birincisi 'çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilmesi' özelliğidir. Bunu 'rehberlerin çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması' özelliği takip etmektedir. Karşılanma derecesi en yetersiz özellik, 'rehberlerin yeterli ekoloji bilgisine sahip olması' özelliğidir. Rehberlerde olması gerektiği düşünülen özelliklerden 'yeterli arkeoloji bilgisi ile yeterli turizm coğrafyası bilgisine sahip olunması' aynı karşılanma derecesine sahiptir.

3.4 SONUÇ VE TARTIŞMA

Seyahat Acentelerinin turist rehberlerinden beklentilerini ve bu beklentilerin karşılanma derecelerini belirlemek amacıyla yapılan bu anket çalışmasında dikkat çekici bir sonuç, acentelerin rehber istihdamında turist rehberliği eğitimi veren üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okul mezunlarına öncelik vermemeleridir. Acentelerin %94.8'lik çoğunluğu rehber seçiminde, turist rehberliği eğitimi almış üniversite ya da yüksek okul mezunu olup olunmamasında fark gözetmemektedir. %1.7'lik küçük bir kesim, bu alanda eğitim almış mezunları tercih etmektedir.

Acentelere göre, fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen 25 özellikten en önemlisi 'rehberlerin çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması' özelliğidir. Turların gerçekleştirilmesi aşamasında rehberin güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması da acentelerin beklentilerinde en önemli ikinci özelliktir. Fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinin çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilmesi özelliğine sahip olması, acenteler için birinci öncelikli özellik gibi görünse de, bu araştırma sonucunda ancak en önemli dördüncü özellik olarak bulunmuştur. Günümüzde her alanda bilgisayar ve bilgisayar kullanımının önemi hızla artsa da bu anket çalışması göstermektedir ki, acenteler için fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinin yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması önem derecesine göre son sırada yer almaktadır.

Acentelerin, fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinden beklentilerinde en çok karşılanan özellik, rehberlerin çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilmesidir. Bunu sırayla, rehberlerin çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması ve yönetimle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olması özellikleri takip etmektedir. Fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinin yeterli ekoloji bilgisine sahip olmadığı görülmektedir. Bu özellik, beklentilerin karşılanmasında son sırada yer almaktadır.

Fakülte ve yüksek okul mezunu turist rehberlerinden beklentilerin önem derecelerinin ağırlıklı olarak ‘çok önemli’ ve ‘pek çok’ düzeylerinde olmasına rağmen, bu beklentilerin genelde orta düzeyde karşılandığı görülmektedir. Bu; acentelerin beklentilerine karşı, bunların karşılanma düzeylerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Beklentiler içinde ‘çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olunması’ acenteler için en önemli özellikken bunun karşılanma düzeyi de oldukça yüksektir.

Acentaların %94,8 gibi büyük bir oranının, rehber seçiminde turist rehberliği eğitimi almış üniversite veya yüksek okul mezuniyet derecesine sahip kişiler veya bakanlık tarafından açılan kurslardan mezun olanlar arasında bir fark gözetmemesi üniversite veya yüksek okul programlarının sektörün gerçek ihtiyaçlarına cevap veremediği kanısını arttırmaktadır. Bu sorunu aşmak için sektör temsilcileri ve üniversitelerin bir eşgüdüm halinde çalışması, programların sektörün gerçek beklenti ve ihtiyaçlarına daha etkili cevap vermesi kaçınılmazdır.

Yukarıda belirtilen ayrımın gözetilmemesinin en büyük sebebi olarak yabancı dil probleminin olduğu söylenebilir. Bir iki program dışında diğer programların öğrenci seçiminde eşit ağırlıklı puan türünü tercih etmeleri yabancı dil probleminin göz ardı edildiğini ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda programlarda önerilen yabancı dil derslerinin azlığı ve rehberlik mesleğinde arzın zaten şişkin olduğu yabancı dillerden olması sektör ve üniversiteler arasında mevcut olan işbirliğinin en az seviyede olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir ve bu engeli aşmak için gerekli önlemlerin ortak komisyonlar kurularak çözülmesinde uzun vadede hem ülkemizin hem de işgücü sağlamak adına mezun olacak öğrencilerin çeşitli menfaatleri bulunmaktadır.

Turizm sektörü daha çok uygulamaya yönelik bir alan olduğu için, özellikle rehberlik mesleği göz önüne alındığında, sektör temsilcilerinin ihtiyaçlara cevap verecek işgücü yetiştirmede daha fazla söz sahibi olması gerekir.

Tablo 40

Özellik no	Fakülte ve Yüksekokul mezunu turist rehberlerinde olması gerektiği düşünülen özellikler
1	Çok iyi düzeyde yabancı dil konuşabilmesi
2	İletişim becerilerinin gelişmiş olması
3	Yönetimle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olması
4	Yeterli ekoloji bilgisine sahip olması
5	Yeterli uygarlık tarihi bilgisine sahip olması
6	Yeterli folklor bilgisine sahip olması
7	Yeterli sağlık ve ilk yardım bilgisine sahip olması
8	Hizmet vermekte olduğu grubun kültürünü yeterince bilmesi
9	Problem çözme becerilerinin gelişmiş olması
10	Prezentabl bir görünüme sahip olması
11	Yeterli hitabet gücüne sahip olması
12	Yeterli mizah anlayışına sahip olması
13	Yeterli pazarlama bilgi ve becerisine sahip olması
14	Yeterli sanat tarihi bilgisine sahip olması
15	Hizmet verdiği bölge veya ülkenin kültürü ve sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması
16	Yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması
17	Yeterli arkeoloji bilgisine sahip olması
18	Yeterli rekreasyon ve animasyon bilgisine sahip olması
19	Yeterli işletmecilik bilgisine sahip olması
20	Yeterli protokol ve genel görgü kulları bilgisine sahip olması
21	Yeterli dinler tarihi ve din sosyolojisi bilgisine sahip olması
22	Yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması
23	Çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması
24	Turların gerçekleştirilmesi aşamasında güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması
25	Yeterli turizm coğrafyası bilgisine sahip olması

KAYNAKÇA

AHİPAŞAOĞLU, H. Suavi. (2001). **Turizmde Rehberlik**. Ankara: Detay Yayıncılık.

AHİPAŞAOĞLU, H. Suavi.(1997). *Ülkesel Profesyonel Turist Rehberi Gereksinimi Tahmini için Bir Model Önerisi*. **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**. 8, Eylül-Aralık S. 9-13

ALATLI, Cengiz. (1997). *Rehberler Dünyası Dergisi*. Say.3 S.33

AP, John ve WONG, Kevin. (2001). *Case Study On Tour Guiding: Professionalism, issues and problems*. **Tourism Management**. 22 (2001)551-563.

COHEN, Erik. (1985). *The Tourist Guide: The Origins, Strructure and Dynamics of a Role*. **Annals of Tourism Research**. Vol. 12, 5 – 29

COHEN, Erik. (2002). *A New Paradigm in Guiding: The Madrich As a Role Model*. **Annals of Tourism Research**. Vol. 29 No. 4 p. 919-932

CURRAN, F. John. (1999). **Principles and Procedures of Tour Management**. Massachusetts: CBI Publishing Company

ÇİMRİN, Hüseyin (1995). **Turizm ve Turist Rehberliğinin ABC'si**. Antalya: Akdeniz Kitabevi.

DEĞİRMENCİOĞLU, A. Özdal. (1997). **Türkiye’de Turizm Rehberliği Eğitimine Bir Yaklaşım.**, Ankara : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DEĞİRMENCİOĞLU, A. Özdal. (2001). **Fransız Turistlerin Anadolu Turlarında Rehberlik Hizmetinden Tatmin Düzeyleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

DEĞİRMENCİOĞLU, A. Özdal. (2001). *Türkiye’de Turizm Rehberliği Eğitimi Üzerine Bir Araştırma*. **Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi**. Güz 2002 p. 189-196

DUBRIN, Andrew. (1994). **Applying Psychology : Individual and Organizational Effectiveness**. New Jersey: Prentice Hall.

ENOCH, Yael. (1996). *Contents of Tour Packages: A Cross-Cultural Comparison*. **Annals of Tourism Research**. 23 (3).

GÜLERSOY, Çelik. (1996). *Turizm Elçilerimiz Tercüman Rehberler*. **Rehber Dünyası Dergisi**. İstanbul: Turizm Rehberleri Odası, 6.

HACIOĞLU, Necdet.(2000). **Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü**. Bursa: Vipaş A.Ş.

HARSSEL, Jan Van. (1988). **Tourism: An Exploration**. New York: Prentice Hall.

HOLLOWAY, J. Christopher. (1981). *The Guided Tour: A Sociological Approach*. **Annals of Tourism Research**. (8) 3, 377 - 402

HUDMAN, E. Lloyd. (1989). **Tourism in Contemporary Society: An Introductory Text**. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

İÇÖZ, Orhan1996 **Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü Yönetimi** Anatolia Yayıncılık, Ankara

JAFARI, J. ve RITCHIE, J.R.B. (1981). *Towards a Framework for Tourism Education*. **Annals of Tourism Research**, 8 (1), 13 - 34.

MCINTOSH, W. Robert, C. Goeldner, R. Ritchie, B. (1995). **Tourism; Principles, Practices, Philosophies**. 7 th ed. New York: John Wiley & Sons.

MEAD, William.(1914). **The Grand Tour in the Eighteenth Century**. New York: Houghton Mifflin.

MEETHAN, Kevin. (2001). **Tourism in Global Society; place,culture, consumption**. Malaysia: Palgrave.

MIDDLETON, Victor (1994). **Marketing in Travel and Tourism**. Oxford: Butterworth. Heinemann Ltd.

POND, Kathleen Lingle. (1993) . **The Professional Guide: Dynamics of Tour Guiding**, New York :Van Nostrand Reinhold.

SARUHAN, Ş. Can. (1989). **Tercüman Rehberlik Mesleği Ders Notları**. İstanbul: TÜRSAD Yayınları.

SEZGİN, O. Mesut. (2001). **Genel Turizm**, Tutibay Yayınları, Ankara.

SHEPHEARD, Rebecca ve başk. (1998). **Tourism: Principles and Practice**, 2 nd ed. London: Longman.

SMALTZ, Roger. (2001). *Determinants of Tourist Guidance Services*. **Journal of Travel**. (216), 123-136.

STODGILL, Ralph. (1974). **Handbook of Leadership**. New York: Colliar McMillan Ltd.

TUREB. (2003). www.tureb.org.gov.tr.

United States Travel and Tourism Association NTA. (1990). **Economic Review of Travel in America.** Washington D. C: v.s. Travel Data Center

VANDER Stoep, GAIL.A. (1991). **Interpretation: A resource and Curricula Guide For The United States and Canada.** Fort Collins, Colorado: National Association for Interpretation.

WICKENS, Eugenia. (2002). *The sacred and the profane: A Tourist Typology.* **Annals of Tourism Research.** (29), 3, 834-851.

WTO and UNSTAT.(1994) **Recommendations on Tourism Statistics.** WTO. Madrid; and United Nations, New York.

YARCAN, Şükrü. (1993). **Seyahat Yönetimi,** Boğaziçi Üniversitesi Matbaası,

YÖK (Yüksek Öğrenim Kurumu) 2002 ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı) Kılavuzu. Ankara: Meteksan.

EK-1: 29 EKİM 1890 TARİHLİ VE 190 SAYILI NİZAMNAME

MADDE 1. Seyahat maksadıyla ve sair suretle Memaliki Devleti Aliyeye gelenlere ücretle tercümanlık etmek isteyenler ile otel ve misafirhane gibi sakin oldukları mahal müdürleri tarafından seyyahine tercümanlık etmek üzere irade olunan kimseler evveleminde tevrikaü şahadetname almaya mecburdurlar.

MADDE 2. Tercümanlık şahadetnamesini almak isteyenler cünha ve cinayetle mahkum olmamış, ehli ırz ve namus takımından olduklarına dair mahalli veya mensup oldukları millet muhtarları tarafından birer ilmühaber alıp dahilinde sakin oldukları deva iri belediyeye ita edeceklerdir.

MADDE 3. Madde; sabıkada beyan olunduğu veçhile ita olunan ilmühaberler münderecatı hakkında deva iri belediyece sureti mükemmelede tahkikat icrasıyla muvafıkı hakikat olduğu anlaşılanları tasdik ettikten sonra ashabı tarafından iş bu musaddak ilmühaberler Der saadette Şehremanetine ibraz olunarak müstedidin Türkçe ile beraber diğer bir lisanı dahil hüsnü tefhim ve tefekhüme muktedir ve mevakii memlekete vakıf olduğu Meclisi Emanetçe bit tahkik tebeyyün eyledikten sonra tercümanlık şahadetnamesi verilecektir.

MADDE 4. Taşralarda bu yolda tercümanlık etmek isteyenler hakkında işbu nizamname hükmünce tahkikat ve tetkikatı lazıme icra olunup şahadetname itası mahalleleri deva iri Belediyesine ait olacaktır.

MADDE 5. Şahadetnameli tercümanlardan tercümanlık ettikleri kimseyi ızrar ve iğfal eyledikleri şikayet veyahut zabıta veya belediye memurlarının teftişleri üzerine indettahkik tebeyyün edenlerin şahadetnameleri yedierinden alınmakla beraber fiillerin nevi ve derecesine göre haklarında Kanunu Cezaya tevfikana muamele olunacaktır.

MADDE 6. Dahiliye nezareti işbu Nizamnamenin icrasına memurdur.

EK-2. 1925 TARİH VE 2730 SAYILI KARARNAME

MADDE 1. Seyahat maksadıyla veya sair suretle Türkiye Cumhuriyeti memalikine gelen ecnebilere rehberlik ve tercümanlık etmek isteyenler işbu talimatname ahkamına tevfikân Belediyelerden vesika almaya mecburdurlar. Belediyelerin vesikaları na haiz olmayan hiç kimse rehberlik ve tercümanlık edemez.

MADDE 2. Tercümanlık vesikası almak isteyenler Ankara ve İstanbul'da şehremanetlerine, diğer mahallerde Vilayet Belediye Riyasetlerine bu istida müracaat edeceklerdir.

MADDE 3. Müstedilerin cünla ve cinayetle mahkum olmamış ve hiçbir suretle lekelenmemiş erbabı namus ve istikametten oldukları polis ve belediyelerce tahkik olunduktan ve ahvali maziyele itibariyle de tercümanlık mesleğine kabullerine mani bir sebep olmadığı tebeyyün ettikten sonra malumat lazimiye haiz olup olmadıkları bil imtihan tayin olunur.

MADDE 4. Rehberlik ve tercümanlık etmek isteyenlerin Türkçe ye mükemmelen vakıf ve tahrir ve kıraate muktedir olmakla beraber diğer bir lisanı ecnebiyi ve memleketin tarihini ve abidatı tarihiye yi ve mevkilerini iyi bilmeleri ve bunları seyyahın önünde tarif ve tavzihe kadir olmaları lazımdır.

MADDE 5. İmtihanlar şehremanetlerince veya Belediye Meclislerince müntehap bir heyeti imtihaniye tarafından icra olunur ve ispatı ehliyet edenlere Tercümanlık vesikası verilir.

MADDE 6. Vesikalar ancak verilmiş oldukları belediyelerin hudutları dahilinde geçerlidir.

MADDE 7. Bilumum rehber ve tercümanların müracaat mercileri şehremanetleri ve Belediyelerdir.

MADDE 8. Vapur acentaları mensup oldukları kumpanya vapurları seyyahine tahsis edildiği halde lakal sekiz gün evvel seyyah geleceğini takriben şehremanetlerine ve Belediyelere ihbar edeceklerdir. Gelecek seyyahlar yüz kişiden az olduğu takdirde acentalar evvelce ihbara mecbur olmayıp, vapurun hini kontrolünde evvelce ihbara mecbur olmayıp, vapurun hini kontrolünde memurini müteallıkkasına seyyah olduklarını beyan ile mükelleftirler.

MADDE 9. Rehber ve tercümanların ücreti yevmiyesi şehremaneti ve Belediyeler tarafından tayin olunur ve rehber ve tercümanların bu suretle tayin olunacak ücretlerinin miktarı yolcu salonlarına asılır.

MADDE 10. Mevadda sabıka ahkamına riayet etmeyen ve turizm acente ve müteahhitleri ile şipşandırlar ve tercümanlık ettikleri kimseleri ızzar eden talimat ve mukerrarat ve evamiri Belediyeye riayet etmeyen veya menafi ve haysiyeti milliye ye menafi hareketleri tebeyyün eden tercümanlar tahkikat fezlekesine veya zabıt varakasına müsteniden umuru Belediyeye müteallik ahkamı cezaiye kanununa tevfikân mücazat olunurlar ve fiillerinin derecesine göre tercümanların vesikaları muvakkaten veya kat'iyen istirdat olunarak faaliyetten men edilir.

MADDE 11. Kararnamenin yayın tarihinden itibaren 29 Ekim 1890 tarihli "Tercümanlar Nizamnamesi" yürürlükten kaldırılmıştır.

EK-3 TURİZM ETKİNLİKLERİNİN ULUSLARARASI STANDART SINIFLANDIRILMASI

ISIC bölümü	İş Etkinliği	Örnek
İnşaat	<i>T</i>	Oteller, Rekrasyonel İmkanlar, Ulaşım, Tatil yöreleri
Toptan ve Perakende Satış	<i>P</i>	Motorlu Araçlar Satışı, Motorlu Araç Yakıt Satışı, Perakende Gıda Satışı, Perakende Tekstil Satışı
	<i>T</i>	Seyahat Aksesuarlarının Perakende Satışı, Hediye Eşya Satışı
Oteller ve Restoranlar	<i>P</i>	Fast Food Restoranları, Gıda
	<i>T</i>	Oteller, Kamp Alanları
Ulaşım, Depolama Ve İletişim	<i>P</i>	Demiryoluyla Ulaşım, Şoförlü Araçlar, Su Taşımacılığı
	<i>T</i>	Şehriçi Demiryolu, Havayolu, Özel Tur Servisleri, Uzun Mesafe Otobüs Servisleri, Deniz Yolculuğu
Finansal Komisyonculuk	<i>P</i>	Döviz Bozdurma, Hayat Sigortası, Kredi Kartı
	<i>T</i>	Seyahat Sigortası
Emlak ve Kiralama Hizmetleri	<i>P</i>	Kiralık Mülk Edinme Veya Kiralama
	<i>T</i>	Kayak Takımı Kiralaması, Yazlık Kiralama
Kamu Yönetimi	<i>P</i>	Çeviri Hizmetleri, Gümrük İdaresi, Sınır Güvenlik, Dış İlişkiler
	<i>T</i>	Turizm İdaresi, Enformasyon Büroları, Vize Büroları
Eğitim	<i>P</i>	Yetişkin Eğitimi, Sürücü Okulları, Uçuş Okulları
	<i>T</i>	Otelcilik Okulları, Turizm Eğitim Programları, Rekreasyon Ve Park Hizmetleri
Diğer Topluluklar	<i>P</i>	Yüzme, Dalıcılık, Uçma Eğitimi
	<i>T</i>	Seyahat Klüpleri, Seyahat Birlikleri
Bölge Dışı Organizasyonlar	<i>P</i>	OECD, World Bank, IMF, Uluslar Arası Turizm Örgütleri

P: Turizmle Kısmen ilişkili

T: Tamamen Turizme Adanmış WTO 1994

EK-4 PROFESYONEL TURİST REHBERLİĞİ YÖNETMELİĞİ

Resmi Gazete’de Yayımlı: 2.07. 1986 – 19152

Değişiklik: 15.7. 1987 – 19518

Değişiklik: 9.12. 1988 – 20014

Değişiklik: 25.9. 1989 – 20293

Değişiklik: 15.5. 1990 – 20519

Değişiklik: 09. 8. 1995 – 22369

Değişiklik: 15.5. 1997 – 22990

Değişiklik: 11.2 .1998 – 23255

Değişiklik: 19.4 .1999 - 23671

Değişiklik: 22.12.1999- 23914

Değişiklik: 21.11.2000- 24237

Değişiklik: 14.12.2000- 24260

Değişiklik: 14.02.2001- 24318

BİRİNCİ BÖLÜM (Amaç, kapsam)

AMAÇ, KAPSAM, KANUNİ DAYANAK ve TANIMLAR

Amaç:

MADDE 1- Bu yönetmeliğin amacı, Türkiye'yi yerli ve yabancı turistlere en iyi şekilde tanıtmak ve onlara gezileri süresince yardımcı olacak ve doğru bilgileri verebilecek profesyonel turist rehberlerinin seçimi, eğitimi, çalışma esasları ve denetlenmesini düzenlemektir.

Kapsam:

MADDE 2- Bu yönetmelik profesyonel turist rehberlerinin seçimi, eğitimi amacıyla açılacak kursların yürütülmesi, rehberlerin çalışma esaslarının tespiti ile denetlenmesi ve meslek kuruluşları ile yapılacak işbirliği esaslarını kapsar.

Kanuni Dayanak:

MADDE 3- (Değişik:09.08.1995 - 22369) Bu yönetmelik 355 sayılı Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye 411 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile eklenen 11/A maddesinin (d) bendi gereğince hazırlanmıştır.

Kısaltmalar:

MADDE 4- (Değişik: 25.9.1989-20293) Bu yönetmelikte geçen:
a)a) (Değişik: 25.09.1989-20293) "Bakanlık" Turizm Bakanlığı,
b)"İl Müdürlüğü" İl Turizm Müdürlüğünü,
c)(Değişik:09.08.1995-22369) "Genel Müdürlük" Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğünü,
d)"Aday" Profesyonel Turist Rehberliği giriş imtihanına katılan kişileri
e)"Kurs" Profesyonel Turist Rehberliği Kursunu
f)"Kursiyer" Profesyonel Turist Rehberlik Kursiyerini,
g) (Ek:11.02.1998-23255)"Meslek Kuruluşları" 17.7.1964 tarihli ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu'na göre kurulmuş rehber odalarını,
h)"Rehber" Profesyonel Turist Rehberlerini ifade eder.
ı) (Ek:14.12.2001-24318) "KPDS" 27/6/1989 tarihli 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2 nci maddesine göre, 21/9/1990 tarihli ve 20642 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviyesinin Tespitine Dair Esaslar uyarınca Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan yabancı dil sınavını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM (Kursların Uygulanması)

KURSLARIN UYGULANMASI

Kursların Özellikleri:

MADDE 5- Kurslar "Ülke çapında" ve "Bölge çapında" olmak üzere 2 türde açılır.

Ülke çapında ve Bölge çapında kurslar:

MADDE 6- Ülke çapındaki kurslarda, Türkiye'nin tüm bölgelerinde rehberlik yapabilecek özellikte eleman yetiştirilir.

Bölge çapındaki kurslarda, kursun açıldığı İl Müdürlüğü Türkiye'nin 7 coğrafi bölgenin hangisinin içine giriyorsa, o coğrafi bölge için rehber yetiştirilir.

Kursiyer Sayısı:

MADDE 7-(Değişik: 14.02.2001-24318) Ülke çapında kurslar, kazanan aday sayısının en az 75, bölge çapında kurslar ise kazanan aday sayısının en az 35 kişi olması halinde açılır.

Sayının yeterli olmaması halinde, kazananların hakları bir defaya mahsus olmak üzere daha sonra açılacak aynı özellikteki ilk kurs için saklı tutulur.

Kursların Süresi:

MADDE 8- Ülke çapındaki kursları süresi en az altı ay, bölge çapındaki kursların süresi en az üç aydır. Ülke çapındaki kurslarda ders saati toplamı 240, Bölge çapındaki kurslarda ise 120'den daha az olamaz.

(Ek:15.07.1987 - 19518) Kurs süreleri gerektiği hallerde kurs saatlerinin yoğunlaştırılması kaydıyla, rehberleri gerek sezona yetiştirmek, gerekse sektörün ihtiyacını karşılamak amacıyla bundan böyle açılacak ülke çapındaki kurslarda alt aydan, bölge çapındaki kurslarda ise üç aydan önce tamamlanabilir.

Kurs Süreleri:

MADDE 9- Kurslar resmi tatil günleri dışında, o ilde uygulanan mesai saatlerinden sonra en az 45'er dakikalık iki ders saati olarak düzenlenir.

Devam Mecburiyeti:

MADDE 10- (Değişiklik:25.9.1989-20293) Kursiyerlerin derslere devam etmeleri mecburidir. Ülke çapındaki kurslarda 24, bölge çapındaki kurslarda ise 12 ders saatinden fazla devamsızlığı görülen kursiyerlerin kursla ilgileri kesilir.

Ancak, sağlık nedeniyle tam teşekküllü Devlet hastanesinden alacakları belge ile belgelendirilmesi kaydı ile ülke çapındaki kurslarda 48, bölge çapındaki kurslarda ise 24 ders saati devamsızlık hakkı tanınır.

Tatbikat Gezisi:

MADDE 11- Kurs programındaki teorik derslerin bitiminden sonra veya kurs süresince yapılacak yurtiçi tatbikat gezilerinin süresi; ülke çapındaki kurslarda en az 30 takvim günü, bölge çapındaki kurslarda ise en az 10 takvim günüdür.

Tatbikat gezisinin tarihleri, güzergahı ve programı kursun açıldığı İl Müdürlüğünün Valilikçe uygun görülen teklifi ve Bakanlığın onayı ile belirlenir.

Tatbikat Gezisine Katılma Mecburiyeti:

MADDE 12- Hazırlanacak programda yer alan gezilerin tamamına katılmak şarttır. Mazeretlerinden dolayı gezilere katılmayan kursiyerler, bir defaya mahsus olmak üzere aynı özellikteki ilk kursun gezilerine katılmalarından sonra bitirme imtihanına kabul edilirler. Mazeretleri belgelerle teşvik edilir.

(Ek: 25.9.1989 - 20293) Sağlık raporu dışındaki belgelerin kabulüne veya reddine İl Müdürlüğü yetkilidir.

Adaylarda Aranacak Özellikler ve Müracaat:

MADDE 13- Kursun Giriş İmtihanına katılabilmek için;
a)İmtihan tarihi itibarıyla 18 yaşını doldurmuş olmak,

- b)Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- c)En az lise ya da dengi bir okulu bitirmiş olmak,
- d)Bakanlıkça belirlenen yabancı dil veya dilleri bilmek gerekir.

Müracaat Dilekçesi:

MADDE 14- (Değişik: 14.02.2001-24318) Müracaatlarda ilgilinin beyanı esas olup, Profesyonel Turist Rehberliği imtihanına girmek isteyenlerin, duyuruyu yapan İl Müdürlüğünden temin edecekleri (Ek-1'deki örneğe uygun olarak düzenlenmiş) imtihan giriş formunu, gerçeğe uygun olarak doldurup, en son müracaat tarihi mesai bitimine kadar vesikalık 2 adet fotoğrafıyla birlikte imtihanın yapılacağı İl Müdürlüklerine vermeleri yeterlidir.

MADDE 15- İmtihan talep formları, müracaat süresinin bitiminden itibaren 15 gün içinde, gerekli şartların mevcut olup olmadığı açısından incelenir. Şartları taşıyanlara fotoğraflı imtihana giriş belgesi verilir. İmtihan talep formlarındaki soruların bir veya birkaçını cevapsız bırakanlar ile şartları taşımadığı tespit edilenlerin durumları adreslerine bildirilir ve bunlara giriş belgesi verilemez.

Aykırı Beyanda Bulunduğu Anlaşılanlar:

MADDE 16- İmtihana giriş belgesi verilmek suretiyle imtihana alınan ve yapılan imtihanlar sonucunda kazananlardan; imtihan giriş formunda gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilenlerin imtihanları geçersiz sayılır.

Ayrıca gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilenler hakkında Türk Ceza Kanunun ilgili hükümleri uygulanmak üzere ilgililerce o yer Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur.

Seçme İmtihanları:

MADDE 17- Seçme imtihanları kursun açılacağı İl Müdürlüklerinde yapılır. İmtihan günleri ve süreleri Bakanlıkça tespit edilerek, imtihanın yapılacağı tarihten en az 15 gün önce basın yolu ile gerekli ilan yapılır.

Gerektiği hallerde seçme imtihanının yeri Bakanlıkça değiştirilebilir.

Seçme İmtihan Komisyonları:

MADDE 18- (Değişik: 14.02.2001-24318) Seçme imtihanı komisyonları aşağıda belirtilen başkan ve üyelerden teşekkül eder.

a) Genel Kültür İmtihan Komisyonu: Turizm Eğitimi Genel Müdürü veya görevlendireceği bir yetkilinin başkanlığında, Genel Müdürlükten 2 görevli, kursun açılacağı yerin İl Turizm Müdürü veya aynı bölgedeki bir İl Turizm Müdüründen teşekkül eder.

b- Yabancı Dil İmtihan Komisyonu : Bakanlıkça her yabancı dil için bir komisyon kurulur. Bu komisyonlar en az 2 üyeden teşekkül eder. Komisyon üyeleri; Kamu Personeli Dil Sınavından en az (B) seviyesinde başarı göstermiş olan Bakanlık personellerinden veya Bakanlıkça uygun görülecek kamu kurum ve kuruluşlarından alınacak aynı şartları taşıyan üyelerden seçilir.

Ancak, İngilizce, Almanca, Fransızca dışındaki diğer dillerde komisyonların teşekkülünde güçlüklerle karşılaşıldığı durumlarda iki üye şartı aranmaksızın imtihan yapılabilir. Bu durumda imtihanı yapanlarda yukarıdaki şartlar aranmaz.

c- Mülakat Komisyonu: Turizm Eğitimi Genel Müdürü veya görevlendireceği bir yetkilinin başkanlığında, Genel Müdürlükten 2 görevli, kursun açılacağı yerin İl Turizm Müdürü veya aynı bölgedeki bir İl Turizm Müdürü ile Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ile Turist Rehberleri Meslek Kuruluşundan alınacak birer temsilciden oluşur. Sektör temsilcilerinde sınavın yapılacağı il dışında ikamet etme ve yüksekokul mezunu olma şartları aranır.

Mülakat komisyonunda kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde başkanın bulunduğu tarafın kararı geçerlidir. Karar mülakat formuna yazılır ve formun altı imzalanır. Bütün Komisyonlar Bakanlık Onayı ile kurulur.

MADDE 19- (Değişik: 14.02.2001-24318) Seçme imtihanları sırasıyla Genel Kültür, Yabancı Dil ve Mülakat şeklinde yapılır.

a) Genel Kültür imtihanı; tarih, coğrafya, edebiyat ve aktüel konular ağırlıklı olmak üzere test şeklinde yapılır. Genel Kültür imtihanının toplam puanı 100 olup, en az 60 puan alan başarılı sayılır. Beher sorunun kaç puan olduğu 100 bölü soru sayısı esas alınarak hesap edilir. Bu imtihanda başarılı olamayanlar yabancı dil imtihanlarına giremezler.

b) Yabancı Dil imtihanı önce sözlü, sonra yazılı olarak yapılır. Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavından en az C düzeyinde başarı belgesi olanlar Yabancı Dil yazılı sınavından muaf tutulur. Sözlü imtihandan 100 üzerinden en az 70 puan alan adaylar yazılı imtihana alınırlar. Yazılı imtihanda başarılı olabilmek için 100 üzerinden en az 60 puan almak gerekir. Bu imtihanda başarılı olamayanlar mülakat imtihanına giremezler.

c) Mülakat Komisyonunca, Bakanlık tarafından hazırlanan "Mülakat Formu"na göre adayın rehberlik yapıp yapamayacağı konusundaki yeterliliğine karar verilir.

d) Bakanlık, gerektiğinde seçme sınavlarını, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme

Merkezine yaptırabilir.

Sınavın Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezince yapılması halinde bu Yönetmeliğin 14 üncü maddesinde yer alan müracaat dilekçesi 15 inci maddesinde yer alan imtihan talep formlarının incelenmesi, 17 nci maddesinde yer alan seçme imtihanlarının duyurusu, 18 inci maddesinde yer alan seçme imtihan komisyonlarının oluşturulması ve bu maddede yer alan seçme imtihanlarının uygulama esasları Bakanlık ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi arasında yapılacak protokolle belirlenir. İmtihan soruları ilgili komisyonlarca hazırlanır ve değerlendirilir.”

Giriş İmtihanını Kazananlardan İstenen Belgeler:

MADDE 20- a) Nüfus hüviyet cüzdanı veya onaylı örneği (Nüfus cüzdanında herhangi bir tashih yapılmış ise tashihe ait mahkeme kararı)

b) Öğrenim belgesi veya onaylı örneği, diplomalarının düzenlenmemiş olması halinde, öğrenim durumlarını belirtmek üzere ilgili kurumlarca daha sonra diploma veya örnekleriyle değiştirilmek üzere verilen belgeler. Öğrenimini yabancı ülkelerde yapmış olanların diplomaları veya örnekleriyle birlikte denkliğinin kabul edildiğine dair Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığınca verilecek belge,

c) Bakanlık Doktoru veya ilgili İl Müdürlüğünün anlaşmalı olduğu doktordan alınacak sağlık raporu,

d) İki adet vesikalık fotoğraf

Kursiyer Sayısının Tespiti:

MADDE 21- İl Müdürlüklerince hangi dilden ne kadar rehber ihtiyacı duyulduğu, meslekteki kuruluşlarla yapılan temas sonucu Valilikçe de onaylanan teklif Bakanlığa iletilir. Bakanlık bu teklifler ışığında hangi dilden ne kadar kursiyerin alınacağını tespit eder.

Başarılı Olan Adayların Kursu Kabulü ve Kursiyer Nakli:

MADDE 22- Seçme imtihanını başaran aday, kursa alınacağı önceden belirlenen kursiyer sayısından fazla ise, puan sıralamasına göre kursa kabul edilirler. Puan sıralamasında yabancı dil puanı (sözlü-yazılı) esas alınarak belirlenir. Yabancı dil puanı eşit olması halinde genel kültür puanı esas alınır.

(Ek:19.4.1999-23671)Profesyonel Turist Rehberliği kursu seçme sınavlarında başarılı olup, kursa katılmaya hak kazanan kursiyerler kazandıkları ilde kursa devam ederler. Ancak, aynı dönemde birden fazla İlde aynı nitelikte kurs açılması halinde Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti olanların nakil işlemleri Bakanlık onayı ile yapılabilir.

Kurslarda Okutulacak Dersler:

MADDE 23- Kurslarda okutulacak ders grupları şunlardır:

- I- Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı
- II- Turist Rehberliği Meslek Dersi
- III- Türkiye'nin Turizm Coğrafyası
- IV- Arkeolojik Bilgiler
- V- Sanat Tarihi
- VI- Mitoloji
- VII- Din, Folklor, Sosyoloji
- VIII- Türk Tarihi
- IX- Edebiyat
- X- İlk Yardım

Ülke çapında ve bölge çapındaki kurslarda ders grupları aynıdır. Bu derslerin ülke çapında ve bölge çapındaki kurslarda kaçar saat okutulacağı, hangi konuları kapsayacağı ve hangi konularda (bu derslere ek olarak) kaçar saat konferans verileceği bir talimat ile tespit edilir.

Bitirme İmtihanı Komisyonu ve Bitirme İmtihanları:

MADDE 24- (Değişik: 14.02.2001-24318)18 inci maddenin (a) bendinde belirtilen Genel Kültür İmtihan Komisyonu ile aynı maddenin (b) bendinde belirtilen Yabancı Dil İmtihan Komisyonu üyelerinden Bakanlık Onayı ile teşekkül eder.

Bitirme imtihanları;

Bitirme imtihanları Yönetmeliğin 23. maddesinde belirtilen ders gruplarından ayrı ayrı test şeklinde yazılı olarak yapılır. Yazılı imtihan soruları Bakanlıkça teşekkül ettirilen bir komisyonca hazırlanır. Her ders grubundan 100 üzerinden en az 70 puan alan kursiyer geçerli not almış sayılır.

Yabancı dil bitirme imtihanı sözlü ve yazılı olarak yapılır. Sözlü imtihan 23. maddede belirtilen ders gruplarından, yazılı imtihan ise tatbikat gezisinde gezi programında bulunan yerler hakkında kompozisyon şeklinde yapılır. (Yazılı imtihanda kursiyerlere ayrı konular verilebilir).

Yazılı ve sözlü imtihan notları ayrı ayrı 100 üzerinden hesaplanır.

Yazılı ve sözlü imtihan notlarının toplamının ortalaması 100 üzerinden en az 70 olan kursiyer başarılı sayılır.

Bütünleme İmtihanları:

MADDE 25- Bitirme imtihanlarında başarılı olamayanlar Bakanlıkça belirlenecek tarih ve yerde başarısız oldukları derslerden bütünleme imtihanına alınırlar. (İmtihanın yer ve tarihi ilgili İl Müdürlüğünce ilan edilir). Bundan da başarılı olamayanlara başarısız oldukları derslerden son bir imtihan hakkı daha tanınır. Bu haklarını, aynı özellikteki açılacak ilk kursun bitirme imtihanına katılarak kullanırlar.

Kimlik Kartı:

MADDE 26- (Değişik:19.04.1999-23671) Bitirme veya bütünleme sınavlarında başarılı olan kursiyerlere, Bakanlıkça rehberlik kimlik kartı verilir.

Rehberlik Kartına Yeni Bir Dil Eklenmesi:

MADDE 27- - (Değişik: 14.02.2001-24318) Rehber olup da rehberlik kartına yeni bir dil ekletmek isteyenler, istedikleri yabancı dilden bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin (b) bendinde belirtilen imtihana girerler. Bu konudaki talep sayısı 50 kişiyi aşan dillerden müstakilen yabancı dil imtihanı yapılabilir. Başarılı olmaları halinde bu dil kimlik kartlarına ve sicillerine işlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM(Kursların Yönetimi)

KURSLARIN YÖNETİMİ

Kurs Yöneticisi ve Görevleri:

MADDE 28- Kurs yöneticisi Valiliğin olumlu görüşüne dayalı İl Müdürünün teklifi ve Bakanlığın onayı ile görevlendirilir.

Görevleri:

a)Kurs öncesinde;

- Kurs yerini sağlamak,
- Kurs için gerekli eğitim araç ve gereçlerini sağlamak,
- Öğretim görevlilerini sağlamak ve İl Müdürlüğü aracılığı ile Bakanlığa teklif etmek,

- Ders dağılım çizelgesini yapmak,
- Kursiyer ve öğretmen devam cetvellerini hazırlamak.

b)Kurs süresince;

- Kursiyer ve öğretmen devam cetvellerini tutmak,
- Kurs giderleri ile ilgili işlemleri yürütmek
- Tatbikat gezisi programını ve gezi için gerekli hazırlıkları yapmak.

c)Kurs bitiminden sonra;

- Bitirme imtihanının yer ve tarihini kursiyere duyurmak,
- Bitirme imtihanına girmeye hak kazananların dil gruplarına göre listesini Bakanlığa bildirmek üzere hazırlamak.

d)Bitirme imtihanlarından sonra;

- İmtihan sonuçlarını duyurmak,
- Bitirme imtihanında başarılı olanlara ait sicil fişleri, kimlik kartlarını düzenleyip imtihan tutanağı ile birlikte bitirme imtihanlarından sonra en geç 15 gün içinde Bakanlığa göndermek üzere hazırlamak,
- Kurs süresindeki müspet veya menfi kanaatlerini belirleyen ve tekliflerini kapsayan kurs raporunu Bakanlığa sunulmak üzere İl Müdürüne göndermek.

İl Müdürünün Görev ve Yetkisi:

MADDE 29- İl Müdürleri, kursların bu yönetmelik ve Bakanlık talimatları çerçevesinde yürütülmesinde Valiliğe karşı sorumludur. İl Müdürleri kursu en az iki ayda bir denetler ve neticeyi bir raporla Bakanlığa bildirmek üzere Valiliğe verir. Gerektiğinde Bakanlıkça görevlendirilecek yetkililerce de kurslar denetlenebilir.

İl Müdürlerinin Ceza Verme Yetkisi:

MADDE 30- Kurs süresince kursun genel havasını bozan, aksatan, kesintiye uğratan ya da engelleyen kursiyer ihtar cezası ile cezalandırılır. İhtar cezası kurs yöneticisinin teklifi üzerine İl Müdürünce verilir. Verilen ceza kursiyere yazı ile duyurulur. Kurs süresince toplam iki ihtar cezası alan kursiyerin kursla ilgisi kesilir.

Ders Verecek Kişilerin Seçimi:

MADDE 31- Kurs öğretmenleri ders verecekleri konuda ihtisası bulunan veya en az lise ve dengi okullarda ders verebilecek özellikleri taşıyan kişiler arasında İl Müdürlüğünün Valilikçe uygun görülen teklifiyle ve Bakanlığın onayı ile seçilir.

Meslek Dersi Öğretmeninin Seçimi:

MADDE 32- (Değişik: 11.02.1998-23255) Turist Rehberliği meslek dersi öğretmeni meslek kuruluşu tarafından önerilen ve Bakanlık tarafından uygun görülen rehberlik belgesine sahip ve en az beş yıl meslek tecrübesi olan birden fazla aday arasından seçilir.

Konferans Verecek Kişilerin Seçimi:

MADDE 33- Bu yönetmeliğin 23. maddesinde belirtilen ders grupları dışında, kurslar müfredatın takviyesi amacıyla ve yine 23. madde de sözü edilen talimatta belirtilen konularda, konularında ihtisas sahibi kişiler konferansçı olarak İl Müdürlüğünün Valilikçe uygun görülen teklifi ve bakanlık onayı ile seçilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM (Mali Hükümler)

MALİ HÜKÜMLER

Ders ve Konferans Ücretleri:

MADDE 34- Kurslarda konferans vermek üzere görevlendirilecekler Bütçe Kanununda belirtilen esas ve miktarlar üzerinden ödeme yapılır.

Ek Ders Ücreti:

MADDE 35- Kurslarda görevlendirilen kurs öğretmenleri ile seçme ve bitirme imtihan komisyonlarında üye olarak görevlendirilenlere ek ders ücreti olarak saat başına Bütçe Kanunlarında kurs ve seminerler için öngörülen miktarlar üzerinden ödeme yapılır.

Yeme İçme-Konaklama Giderleri:

MADDE 36- (Değişik:09.08.1995-22369) Gezilerde Bakanlıkça sağlanacak araç ücretleri ile yeme-içme ve konaklama giderleri kursiyerler tarafından ödenir.

Tatbikat Gezisinde Rehberler Görevlendirme:

MADDE 37- (Değişik:09.08.1995-22369) Yönetmeliğin 11. maddesinde belirtilen tatbikat gazisi yine bu yönetmeliğin 32. maddesinde belirtilen özelliklere sahip rehber öğretmen refakatinde yapılır.

(Değişik:11.02.1998-23255) Meslek kuruluşu tarafından önerilecek ve gezide görevlendirilecek rehber öğretmene tatbikat gezisi sırasında ödenecek ücret, yemek ve konaklama giderlerine ilişkin hususlar, ilgili İl Turizm Müdürlüğü ile rehber öğretmen arasında önceden tespit edilir. Buna ilişkin giderler kursiyerler arasında eşit olarak paylaştırılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM (Rehberlerin Çalışmaları)

PROFESYONEL TURİST REHBERLERİNİN ÇALIŞMALARI

Rehberlik Belgesi Almak Mecburiyeti:

MADDE 38- Bakanlıkça kendilerine rehberlik belgesi verilmemiş kişiler Turist Rehberliğini yapamazlar. Yapanlar hakkında genel hükümlere göre savcılıklarca kovuşturma açılır. Belgesiz turist rehberi çalıştıran Bakanlık denetimindeki kuruluşlara Bakanlıkça idari işlem yapılır.

Vize Mecburiyeti:

MADDE 39- (Değişik: 21.11.2000-24237) Turist rehberleri her yıl 1 Ocak-30 Nisan tarihleri arasında rehberlik belgelerini bağlı oldukları İl Müdürlüklerine vize ettirmek mecburiyetindedirler. Vize için yapılan başvurularda vize talebinde bulunan rehberler, savcılıktan alınmış o yılın tarihini taşıyan sabıka kaydı belgesini İl Müdürlüklerine ibraz etmek mecburiyetindedirler. İl Müdürlükleri her yıl en geç Mayıs ayı sonuna kadar vize işlemleri yapılan rehberlerin isim, adres, bildiği yabancı dil veya diller, sicil numarası, bitirdiği kursun dönemini kapsayan listeleri Bakanlığa gönderirler. Ayrıca vize işlemleri yapılan rehberlerin isim ve adreslerini gösterir listeler İl Müdürlüklerince, ilgili kuruluşlara gönderilir.

Belge İptali:

MADDE 40- (Değişik:22.12.1999-23914) 2 yıl üst üste vizesini yaptırmayan rehberler meslekten men edilirler. Bunlar tekrar rehberlik mesleğini yapmak istediklerinde, bölge çapındaki rehberler bölge çapındaki bir kursun, ülke çapındaki

rehberler ise ülke çapındaki bir kursun sonunda yapılacak olan bitirme imtihanlarına doğrudan katılarak başarılı olmaları gerekir.

Lisan Kullanımı:

MADDE 41- Turist Rehberleri kimlik kartlarında belirtilen yabancı dil ya da dillerden başka bir dilde rehberlik yapamazlar.

Kimlik kartı taşıma Mecburiyeti:

MADDE 42- (Değişik: 22.12.1999-23914) Turist rehberleri Bakanlıktan aldıkları rehberlik belgesini görev sırasında, denetim elemanlarının göreceği biçimde üzerlerinde taşımak mecburiyetindedirler.

Seyahat Acentelerinin Rehber Çalıştırması:

MADDE 43- Seyahat Acenteleri ancak bu yönetmeliğin 38. madde esaslarına uygun rehberleri çalıştırabilirler.

Rehber Ücretleri:

MADDE 44- (Değişik:11.02.1998-23255) Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği ve meslek kuruluşlarının yazılı görüşleri alınarak rehber taban ve tavan ücretleri Bakanlıkça yılda iki kez belirlenir. Bu kuruluşlar tarafından Ocak ayında uygulanacak rehber taban ve tavan ücretleri konusundaki teklifler Aralık ayı içerisinde, Temmuz ayında uygulanacak ücretlerle ilgili teklifler ise Haziran ayı içerisinde Bakanlığa bildirilir.

Bakanlık Ocak ve Temmuz aylarında uygulanacak rehber taban ve tavan ücretlerinin tespitine ilişkin kararını Aralık ve Haziran ayı sonuna kadar ilgili kurum ve kuruluşlara bildirir.

ALTINCI BÖLÜM (Denetim, Ceza)

PROFESYONEL TURİST REHBERLERİNİN DENETİMİ VE DİSİPLİN CEZALARI

Rehberlerin Denetimi:

MADDE 45- (Değişik: 14.02.2001-24318) Valilik, Bakanlık Müfettişleri, Turizm Eğitimi Genel Müdürü ve görevlendireceği yetkililer, Bakanlık Kontrolörleri, İl Turizm Müdürleri ve görevlendirecekleri yetkililer ile Turizm Danışma Müdürleri rehberleri denetleme yetkisine sahiptir. Ayrıca, mevcut meslek kuruluşlarının görevlendireceği yetkili kişiler de denetleme yetkisine sahip elemanlarla birlikte denetleme yapabilirler.

Disiplin Kurulunun Teşekkülü ve Çalışması:

MADDE 46- (Değişik: 11.02.1998-23255) Bakanlık I. Hukuk Müşavirinin başkanlığında, İşletmeler Genel Müdür Yardımcısı, Turizm Eğitimi Genel Müdürü veya görevlendireceği bir Genel Müdür Yardımcısı, Rehberlik Dairesi Başkanı, bir müfettiş ve ilgili meslek kuruluşlarının kendi aralarında görüşerek tespit edecekleri meslek kuruluşu yetkilisinden teşekkül eden Disiplin Kurulu; en az beş kişinin katılımıyla toplanır. Kararlar oy çokluğu ile alınır.

Disiplin Kurulu tarafından verilen ceza Turizm Bakanının onayı ile kesinleşir. Kesinleşen ceza rehberin bağlı bulunduğu İl Turizm Müdürlüğünce, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği ve öteki meslek kuruluşlarına bildirilir. Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Disiplin Kurulunun raportörlüğünü yürütür ve verilen ceza rehberin sicil fişine işlenir.

İhtar Cezası:

MADDE 47- Görev sırasında rehberlik kimlik kartı ve kokartını üzerinde bulundurmayan turist rehberlerine, denetleme görevlisinin verdiği rapor üzerine rehberin bağlı bulunduğu bölgenin İl Müdürünce ihtar cezası verilir. Bu ceza Bakanlığa bildirilir.

Disiplin Cezaları:

MADDE 48- a) Aşağıda belirtilen suçlardan herhangi birinin işleyen rehberin, Disiplin Kurulu kararıyla rehberlik belgesi, kimlik kartı ve kokartı bir aydan bir yıla kadar geri alınır.

- Turistlere karşı gösterilmesi gereken saygı ve nezaketi göstermemek,
- Turistlerin hakaret veya benzeri davranışlarla karşılaşmalarına veya gülünç duruma düşmelerine ilgisiz kalmak,
- Vizesiz kimlik kartı ile çalışmak,
- Kendisi ya da üçüncü kişiler yararına gezinin daha önceden belirlenen süre ve güzergahını bir mecburiyet olmadıkça değiştirmek,
- Mesleğin güven ve itibarını zedeleyici davranışlarda bulunmak,
- Turistlere ve turistik kuruluşlara kasıtlı olarak zarar vermek,
- Yetkililerce yapılan denetimlerde onlara bilgi vermekten kaçınmak, gerçeği gizlemek ve saygısızca davranmak,
- Bir yıl içinde iki ihtar cezası almak,
- Turizme zarar verecek söz ve davranışlarda bulunmak,
- Rehberlik belgesinde belirtilen dilden başka bir dilde rehberlik yapmak,
- Turistlerin yaptıkları alışverişten komisyon almak veya diğer yollardan kendisine veya üçüncü kişilere haksız yere yarar sağlamak,
- Bölge çapındaki bir kurstan mezun olan turist rehberlerinin bölgeleri dışında çalışmaları.

b) Aşağıda belirtilen suçlardan birini işleyen rehberin Disiplin Kurulu kararıyla belgesi iptal edilir. Kimlik kartı ve kokartı geri alınır. Suçun özelliğine göre adli makamlara suç duyurusunda bulunulur.

- Ülke yararına ve milli onura aykırı hareket, söz ve davranışlarda bulunmak,
- Eski eser özelliğindeki eşyanın yurtdışına kaçırılmasına yardımcı olmak,
- Yüz kızartıcı bir suçtan hüküm giymek,
- Rehberlik belgesinin geri alınmasına cezasından sonra; 2 yıl içinde ikinci defa "Rehberlik belgesinin geri alınması" cezasını işlemek.

YEDİNCİ BÖLÜM (Çeşitli Hükümler)

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Rehberlik Kursu Açma Yetkisi:

MADDE 49- (Değişik.15.5.1990-20519) Bakanlık dışında hiçbir kuruluş, hangi isim altında olursa olsun turist rehberlik kursu açamaz, belge ve kimlik kartı veremez, 45. maddede belirtilen kişiler dışında kimse turist rehberlerini denetleyemez.

Rehberlik Belgesi:

MADDE 50- (Değişik: 14.02.2001-24318) Bakanlıkta 10 yıl çalışmış olanlardan Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavında en az (C) seviyesinde başarı göstermiş olanlara açılan kursların uygulama gezilerine katılmak şartıyla rehberlik belgesi verilir.

Bu belgeler memuriyetleri devam ettiği sürece vize işlemine tabi tutulmaz. Ancak, bu şekilde rehberlik belgesi alanlar Devlet Memuriyetinden ayrılmadan rehber olarak çalışamazlar.

Ülke Çapında Rehberlik:

MADDE 51: (Değişik: 14.02.2001-24318) Bölge çapında turist rehberliği kartına sahip olup da ülke çapında rehber olmak isteyenler, 2 yıl bölge çapında rehber olarak çalıştıklarına dair bağlı bulunduğu İl Müdürlüğünden alacakları belge ile ülke çapındaki kursların tatbikat gezilerine katıldıklarını belirtir belgeyi, Bakanlığa verecekleri dilekçeye eklemek suretiyle ülke çapındaki kursun bitirme imtihanlarına katılabilirler. Başardıkları takdirde kendilerine ülke çapında turist rehberliği kimlik kartı verilir. Bunlar yabancı dil imtihanına tabi tutulmazlar.

Ek Madde 1- (Değişik:9.8.1995-22360) Fakülte ve yüksekokullar bünyesinde açılan rehberlik bölümlerinden mezun olanlara Bakanlıkça yapılacak yabancı dil sözlü ve yazılı sınavında başarılı olmaları veya ÖSYM'ce yapılacak yabancı dil bilgisi seviye tespit sınavına katılarak en az (c) düzeyinde başarı sağlamaları halinde, tatbikat gezilerine katıldıklarını da belgelendirmeleri koşulu ile Bakanlıkça belge ve kimlik kartı verilir.

Hizmet içi eğitim zorunluluğu

Ek Madde 1- (Değişik:14.12.2000-24260) Profesyonel turist rehberleri her yıl, Zorunlu Hizmet İçi Eğitim Seminerlerinden en az üç tanesine katılmak zorundadır. Ancak rehberler, istedikleri kadar seminere katılabilirler. Bakanlıkça takdir olunacak ve resmi belgeye dayanan mücbir sebepler dışında herhangi bir nedenle bu seminerlere katılmayan rehberlerin yıllık vizeleri yapılmaz.

Bakanlık, en geç Aralık ayı sonuna kadar meslek kuruluşlarının da görüşlerini alarak, bir sonraki yılın Kasım ve aralık aylarında düzenlenecek en az 12 seminerin konusunu, zamanını ve hangi illerde yapılacağını tespit eder, Bakanlık Zorunlu Hizmet İçi Eğitim Seminerlerini, gerekli gördüğü hallerde meslek kuruluşlarına yaptırabilir. Seminerleri düzenleyen kuruluşlar, katılımcı sayılarına göre uygun mekanları tespit ve ilan eder.

Rehberler, seminer düzenlemeye yetkili mercilerden alacakları, en az üç seminere katılacaklarına dair belgeyi ibraz ederek İl Turizm Müdürlüklerinde vizelerini yaptırır. Vizeyi izleyen yıldan itibaren, bir önceki yıldaki seminerlere katıldıklarına dair belge ile o yıl katılacakları en az üç seminere ilişkin katılım belgesini ibraz eden rehberlerin vize işlemleri yapılır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM (Geçici Hükümler)

GEÇİCİ HÜKÜMLER

Geçici Madde 1- Rehberlik belgesine sahip olup, vizesini yaptırmama sebebiyle meslekle alakaları kesilen rehberler, bu yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren en geç iki yıl içinde bağlı bulundukları Valilik İl Müdürlüklerine müracaat ederek vizelerini yaptırmaları halinde mesleklerine dönebilirler.

Geçici Madde 2 - 05-09 Mart 1984 tarihlerinde Ankara'da ve 27-30 Mart 1984 tarihlerinde İstanbul'da açılan ülke çapındaki Profesyonel Turist Rehberliği Kurslarının bütünleme imtihanlarında başarılı olamayan kursiyerlere ve 08 Eylül 1983 gün ve 18159 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmeliğin 39. maddesi gereğince imtihanlara girmiş olan kişilere de bu Yönetmeliğin 25. maddesi uygulanır.

Geçici Madde 3- Daha önce yayımlanan Turist Rehberliği kursları ve Turist Rehberliği Yönetmeliklerinin ilgili hükümlerine göre bölge çapında ve ülke çapında kimlik kartı ve kokardı verilmiş olanlar ile Bakanlık onayıyla rehberlik kartı almış kişiler bu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl içinde bağlı bulundukları Valilik İl Müdürlüklerine müracaat ederek mevcut kimlik kartlarını ve kokartlarını yeni kimlik kartları ve kokartları ile değiştirmek mecburiyetindedirler.

Geçici Madde 1- (Ek:25.9.1989-20293) 9 Aralık 1988 tarih ve 20014 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği'nin bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına dair yönetmeliğin 3. maddesine göre açılan kurslar;

- a)Bu Yönetmelikte gösterilen kurs süresinin bitimine kadar devam edecektir.
- b)Bu kurslara katılmaya hak kazanan kursu tamamlayan ve bitirme sınavlarında başarılı olanlar Profesyonel Turist Rehberliği belgesi alırlar.
- c)Bu Yönetmeliğe göre açılan kursların bitirme ve bütünleme sınavları Bakanlıkça yapılır.
- d)Bu kursların giriş sınavlarını kazanan, ancak mazeretlerinden dolayı kurslara devam edemeyenler ile kursu tamamlayıp yurtiçi uygulama gezisine katılamayanların da hakları bir defaya mahsus olmak üzere Bakanlıkça açılacak aynı

nitelikli ilk kurslara katılmak koşuluyla saklıdır.

Geçici Madde 2- (Ek:25.9.1989-20293) 2 Temmuz 1986 tarih ve 19152 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği'nin 10. maddesi uyarınca devamsızlık nedeniyle kursla ilişkisi kesilip sonraki ilk kursa katılmaya hak kazananların bu hakları saklıdır.

DOKUZUNCU BÖLÜM (Yürütme)

YÜRÜRLÜLÜK VE YÜRÜTME HÜKÜMLERİ

MADDE 52- Bu Yönetmelikle 8 Eylül 1983 gün ve 18159 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Profesyonel Tercüman - Rehberlik Yönetmeliği" yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 53- Maliye Bakanlığı ile Sayıştay'ın görüşleri alınarak hazırlanan bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 54- Yönetmelik hükümlerini Turizm Bakanı yürütür.

HİZMET İÇİ EĞİTİM SEMİNERLERİ

Turizm Bakanlığınca yürütülen Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği'nin "Hizmet İçi Eğitim Zorunluluğu" başlıklı Ek Madde 1 gereğince 2003 yılı Kasım ve Aralık aylarında rehberlere yönelik olarak düzenlenecek olan Hizmet İçi Eğitim Seminerleri ;

► İstanbul İl Turizm Müdürlüğüne bağlı rehberler için İstanbul Rehberler Odası'na (İRO), İzmir İl Turizm Müdürlüğüne bağlı rehberler için ise İzmir Turist Rehberleri Rehber Odası'na (İZRO), Bakanlık denetim ve gözetiminde,

► Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Çanakkale, Diyarbakır, Gaziantep, İçel, Konya, Muğla, Nevşehir ve Trabzon İl Turizm Müdürlüklerine bağlı rehberler için Ankara, Antalya, Çanakkale, Gaziantep, Muğla ve Nevşehir illerinde, İl Turizm Müdürlüklerince Bakanlık denetim ve gözetiminde gerçekleştirilecektir.

Rehberler aşağıda belirtilen konulardaki en az üç seminere katılmak zorundadır.

- Türkiye ile AB İlişkileri
- Turizm'de Güvenlik
- Türkiye'de İnanç Turizmi ve Dinler
- Türkiye'nin Fauna- Florası ve Eko Turizm
- Uluslararası Tanıtım

- Güzel Konuşma Sanatı ve Beden Dili
- Anadolu Mitolojisi
- Osmanlı Sivil Mimarisi
- Rehberlikte Mesleki Etik, Yöntem ve Teknikler
- Türk Boğazları
- Hitit Tarihi
- Türkiye'nin Jeomorfolojik Yapısı ve Özellikleri

EK-5

PROFESYONEL TURİST REHBERLERİNİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI			
İLLER	ÜLKESEL	BÖLGESEL	TOPLAM
ADANA	14	68	82
ANKARA	1659	2	1661
ANTALYA	838	147	985
BURSA	37	122	159
DİYARBAKIR	1	12	13
ÇANAKKALE	5	167	172
GAZİANTEP	9	144	153
İÇEL	56	11	67
İSTANBUL	3110	155	3265
İZMİR	1443	118	1561
KONYA	8	19	27
NEVŞEHİR	234	100	334
TRABZON	3	46	49
MUĞLA	185	-	185
GENEL TOPLAM	7602	1111	8713
Kaynak: Turizm Bakanlığı Kayıtları (31.12.2002)			

**EK- 6 GAZİ ÜNİVERSİTESİ TİCARET VE TURİZM EĞİTİM FAKÜLTESİ
SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ BÖLÜMÜ DOĞU-
GÜNEYDOĞU VE KARADENİZ BÖLGELERİ UYGULAMA GEZİ
PROGRAMI**

1. GÜN: ANKARA- HATAY: Akşam saat 22:00'de Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi önünden hareket. Sabah 8:00'de Hatay'a varış. Otele yerleşme.

2. GÜN: HATAY: Şehir turu, Aziz Pierre Kilisesi, Hatay Arkeoloji ve Mozaik Müzesi, Dafne (Harbiye), Selefkia Peria antik kenti, Titüs Tüneli, Beşikli Mezar. Geceleme Hatay.

3. GÜN: HATAY-GAZİANTEP-ADİYAMAN-KAHTA : Gaziantep şehir turu- Arkeoloji Müzesi, saat 13:00 'te Kahta'ya varış. Minibüslerle Nemrut dağına çıkış. Karakuş tümülüsü, Cendere köprüsü, Arsemeia Antik kenti, Nemrut Dağı, Doğu ve Batı terasları ziyaretleri, gün batımı. Geceleme Kahta.

4. GÜN: KAHTA-URFA: Atatürk Barajı, Harran Antik kenti, Harran Höyüğü, İç Kale, Ulu Camii, Harran Evleri, Urfa şehir turu, Kutsal yerler, Urfa kalesi, Bakırcılar ve Kilimciler çarşısı, Gümrük han ziyaretleri. Geceleme Urfa.

5. GÜN: URFA-MARDİN DİYARBAKIR: Mardin şehir turu, Deyrul Zağfiran Manastırı, Kasımiye Medresesi, Arkeoloji Müzesi, Ulu Camii, Midyat, Hasankeyf Kalesi, El Rızk Camii, Artuklu Büyük ve Küçük Sarayları, Zeynel bey Türbesi, Diyarbakır'a varış ve geceleme.

6. GÜN: DİYARBAKIR-AHLAT: Şehir turu, Diyarbakır Ulu Camii, Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi, Mardin Kapı, Şehir surları, Dicle köprüsü, Gazi Köşkü, Malabadi Köprüsü, Ahlat Arkeoloji Müzesi ve Selçuklu Mezarlığı, Bitlis Nemrut Dağına çıkış. Geceleme Ahlat.

7. GÜN: AHLAT-TATVAN-VAN: Gevaş'a varış. Van Gölü, Akdamar Adası ve Akdamar Kilisesi. Çavuştepe Antik kenti, Van şehir Turu, Arkeoloji Müzesi, Eski Van evleri ve Çarşıları, Van Kalesi (Tuşpa) gün batımı. Geceleme Van.

8. GÜN: VAN-IĞDIR-KARS: Muradiye şelalesi, Çaldıran Ovası, Büyük ve Küçük Ağrı Dağları, Doğu Bayazıt, İshak Paşa Sarayı, Soykırım Anıtı, Çıldır gölü, Akçakale Adası, Şeytan Kalesi, Aktaş Gölü, Kars şehir turu. Geceleme Kars.

9. GÜN: KARS-SARIKAMIŞ-ERZURUM: Ani antik kenti, Sarıkamış, Çobandede Köprüsü, Erzurum Kalesi, Ulu Cami, Üç Kümbetler, Çifte Minareli Medrese, Yakutiye Medresesi, Kongre Binası, Palandöken Kayak Merkezi. Geceleme Erzurum.

10. GÜN: ERZURUM-GÜMÜŞHANE-TRABZON: Gümüşhane şehir turu, Sürmene'ye varış. Maçka Altındere Milli Parkı ve Sümela Manastırı, Trabzon şehir turu, Gülbahar Hatun Camii. Geceleme Trabzon.

11. GÜN: TRABZON-GİRESUN-ORDU-TOKAT: Trabzon Ayasofyası ziyaretinin ardından yola çıkış. Tokat'a varış Şehir turu. Kale, Gök Medrese veya Yağıbasan Medresesi, Latifoğlu Konağı, Saat Kulesi. Geceleme Tokat.

12. GÜN: TOKAT- AMASYA-YOZGAT-ANKARA: Ballica Mağarası ziyareti için Pazara hareket. Ardından Amasya'ya varış, şehir turu, Kral Mezarları, Arkeoloji Müzesi, Mumya Müzesi, Haziranlar konağı, Ankara'ya dönüş.

EK-7 A GRUBU SEYAHAT ACENTELERİNİN TURİST REHBERLERİNDEN BEKLENTİLERİ VE BU BEKLENTİLERİN KARŞILANMA DERECEŚİ SORU FORMU

Sayın Seyahat Acentesi Yetkilisi,

Pek çok çalışma ortamında işverenlerin çalışanlardan olduğu gibi, Seyahat Acentelerinin de turist rehberlerini işe almada veya iş verme konusunda belirli beklentileriniz vardır. Bu anket, bu beklentilerin düzeyini ve karşılanma derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır.

I. Bölümde, bilgi formu, II. Bölümde ise “A Grubu Seyahat Acentelerinin Fakülte veya Yüksek Okullardan Mezun Olan Turist Rehberlerinden Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılanma Derecesi ” verilmiştir. Sorulara verdiğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak ve bu çalışmada elde edilen verilerle yapılacak yayınlarda (tez, makale, sunu gibi) kimliğinizi belirten bir bilgi kullanılmayacaktır.

Size verilen anketi, anketin başlangıcındaki bilgiler doğrultusunda cevaplayınız. Sorulara vereceğiniz içten cevaplar çalışmanın amacına ulaşması için son derece önemlidir. Katkılarınız ve ayıracağınız zaman için şimdiden teşekkür ederim. Çalışmaya ilişkin herhangi bir sorunuz olduğunda lütfen benimle iletişim kurmaktan çekinmeyiniz.

Yalçın ARSLANTÜRK
Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Öğretimi
Araştırma ve Uygulama Merkezi
Öğretim Elemanı

I. BÖLÜM

1. Şirketiniz ne tür turizm hizmetleri sağlıyor?

- ☐ Rehber eşlikli turlar
- ☐ Otel rezervasyonları
- ☐ Rehberli turlar
- ☐ Uçak rezervasyonları
- ☐ Araç kiralama

2. Acentenizde Hangi dil ya da dilleri bilen rehberlere ihtiyaç duyulmaktadır

☐ İngilizce	☐ İskandinavca
☐ Fransızca	☐ İsveççe
☐ Almanca	☐ Fince
☐ İtalyanca	☐ Korece
☐ İspanyolca	☐ Çince
☐ Japonca	☐ Rusça
☐ Hollandaca	☐ Arapça
☐ Macarca	☐ Diğer:
☐ Norveççe	

..... (Lütfen belirtiniz)

3. Rehberlerinizi, Turizm Rehberliği eğitimi veren üniversite ya da yüksek okul mezunlarından mı seçiyorsunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Fark gözetilmemektedir

Turist Rehberlerinde Olması Gerektiğini Düşündüğüm Özellikler	Beklentilerin Önem derecesi				
	PEKÇOK 5	ÇOK 4	ORTA 3	AZ 2	HİÇ 1
15. Hizmet verdiği bölge veya ülkenin kültürü ve sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması					
16. Yeterli bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olması					
17. Yeterli Arkeoloji bilgisine sahip olması					
18. Yeterli Rekreasyon ve animasyon bilgisine sahip olması					
19. Yeterli işletmecilik bilgisine sahip olması					
20. Yeterli protokol ve genel görgü kulları bilgisine sahip olması					
21. Yeterli dinler tarihi ve din sosyolojisi bilgisine sahip olması					
22. Yeterli mitoloji ve ikonografi bilgisine sahip olması					
23. Çok iyi düzeyde yabancı dil okuma-yazma becerisine sahip olması					
24. Turların gerçekleştirilmesi aşamasında güçlüklerle kolayca çözüm bulma bilgi ve becerisine sahip olması					
25. Yeterli Turizm coğrafyası bilgisine sahip olması					

[illegible]